מעריב
י"ח בסיון, תשמ"ח 3.6.1988
ד"ר רות
שווייצר של
האינדיאנים
המכשפ'לה של

אני בעד שיזוף בריא

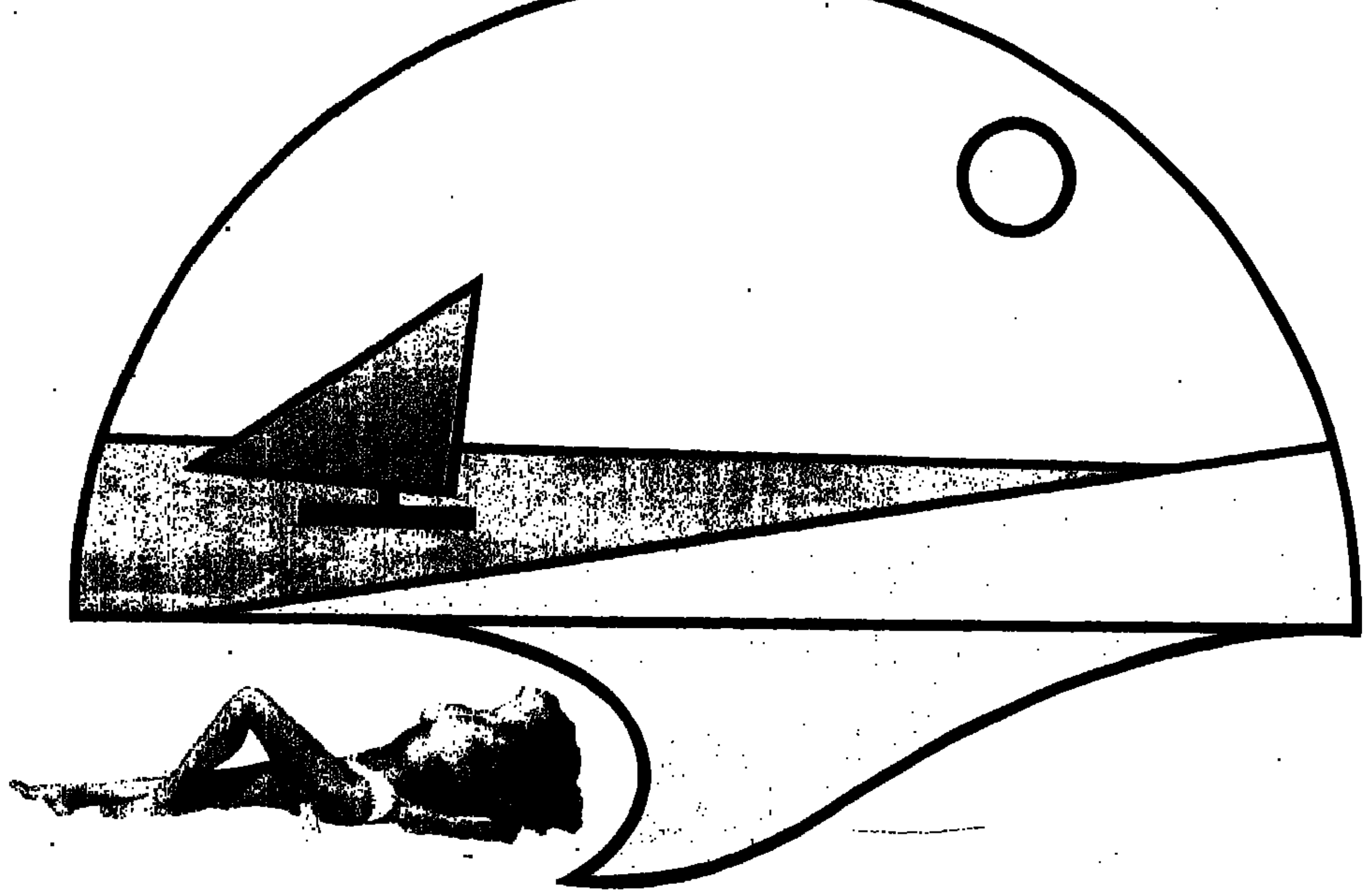

ב כל העולם מחפשים מדענים את הנוסחה לשיזוף בריא. טבע מציגה אותה כבר הקיץ.
פרו-טאן - פריצת דרך בתכשירי שיזוף להגנה מפני השמש.
סדרה שפותחה על בסיס נוסחת סיליקונית חדשנית המבטיחה הגנה יעילה על העור החיצוני (אפידרמיס) ומונעת התבקעותו.
פרו-טאן מכיל אלו-וורה (ALOE VERA) וויטמין E המעניקים חיוניות לעור והגנה בפני התייבשות ובלאי מוקדם.
לפרו-טאן עמידות ארוכת טווח במים - גם לאחר שחיה או הזעה מוגברת.
פרו-טאן - בבקבוק עם פקק לחיצה חדשני, במגוון דרגות הגנה להתאמה לכל סוגי העור, והגנה מפני נזקי השמש המידיים (קרני U.V.B.) ונזקים מצטברים (U.V.B + U.V.A)

4 6 8 15

טבע מגישה סדרה שפותחה נבדקה ונוסחה במעבדות טבע ובבדיקות דרמטולוגיות קפדניות.
פרו-טאן,
הנוסחה של טבע ליופי של שיזוף בריא.

פרו-טאן
סדרת השיזוף המתקדמת בעולם

טבע
טבע תעשיות פרמצבטיות בע"מ

המשביר לצרכן
5.6.-10.6.88

בלעדי
שבוע יצרן
Baruch
אופנת ברוך - אופנה שאוהבים

כל מבחר
חולצות
לנשים וגברים
מכנסים
לגברים
25% הנחה

שבוע אחרון
מבחר אופנתי וחדיש
לבנשים
כולל מוצרי האיכות
St Michael
MARKS & SPENCER

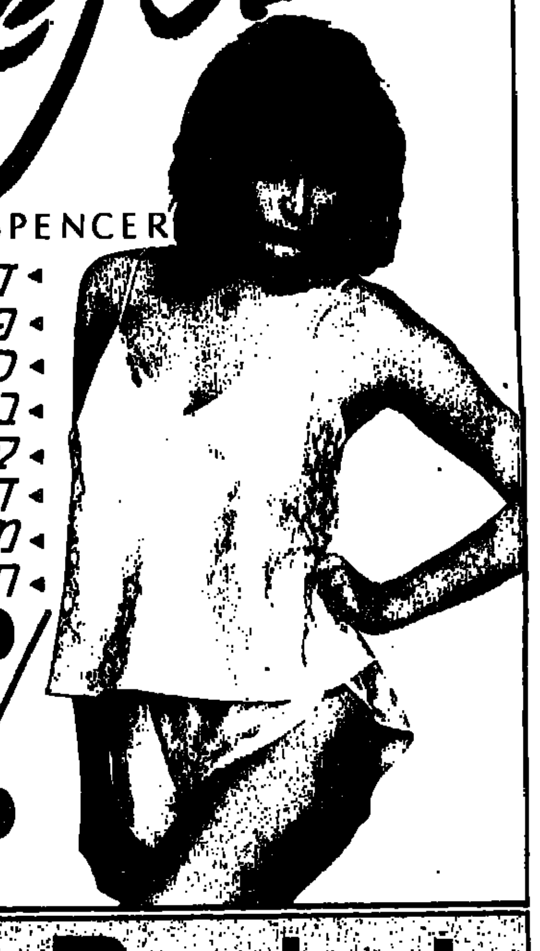

- חלוקים
- פיז'מות
- כותנות לילה
- בייבי-דול
- קומבינזונים
- חזיות
- מחוכים
- תחתונים

15% הנחה

Reebok נעלי ספורט לגברים 99 ש"ח
תוצרת אנגליה
עד אזילת המלאי

„כרטיס היופי" של מקס פקטור במשביר לצרכן - מבצע

בואי לדוכן מקס פקטור וזכי בפרסים!
פרסים: שעון יד מהודר, כסאות לים, שובר קניה של 160 ש"ח לקניית מוצרי מרקס אנד ספנסר במשביר לצרכן, סט: שפתון + לק - „קולורפסט". מוצרי מקס פקטור: פודרת אבן, צלליות לעיניים, לק, שפתון.

על כל קניה מעל 25 ש"ח מתנה
כל אחת זוכה
יופי של פרס בכל כרטיס
פרס ללא הגרלה

MAX FACTOR

הקונה במשביר לצרכן חוסך כסף, חוסך זמן!

פרסום הרשת

76126
DATE 9 OCT 1990

רענן לוריא

סופשבוע

י"ח בסיון, תשמ"ח 3.6.1988

© 1988 כל הזכויות שמורות ל"מעריב"
This Magazine is a Supplement to
Maariv International Edition

8 אבנר שאקי, מערבל תמלילים
שרית פוקס

14 יאלו. החיים כדיסקוטק
סימה קדמון

18 מחכים לדבינוביץ'
תלמה אדמון

25 ראש קטן־גדול
יהונתן גפן

26 רץ, אבל לא יגיע
רן דגוני

29 לאכול בחוץ
מאו"ל

34 ד"ר שווייצר של האינדיאנים
יצחק בן־חורין

36 שטח פרטי, חיים משה
נורית ברצקי

42 כמו חולה המופיליה במפעל סכינים
יאיר לפיד

46 מכשפ'לה רעה
אורית הראל

50 גנן גידל
יהודית חנוך

53 שיפורים
מאיר עוזיאל

55 חיים ואוהבים
תמר אבידר

57 פנטהאוז
יגאל לב

59 הורוסקופ

62 מעריב לילדים

"היות והבאת את המנה העיקרית, אני אגיש את הליפתן הניקראגואי"

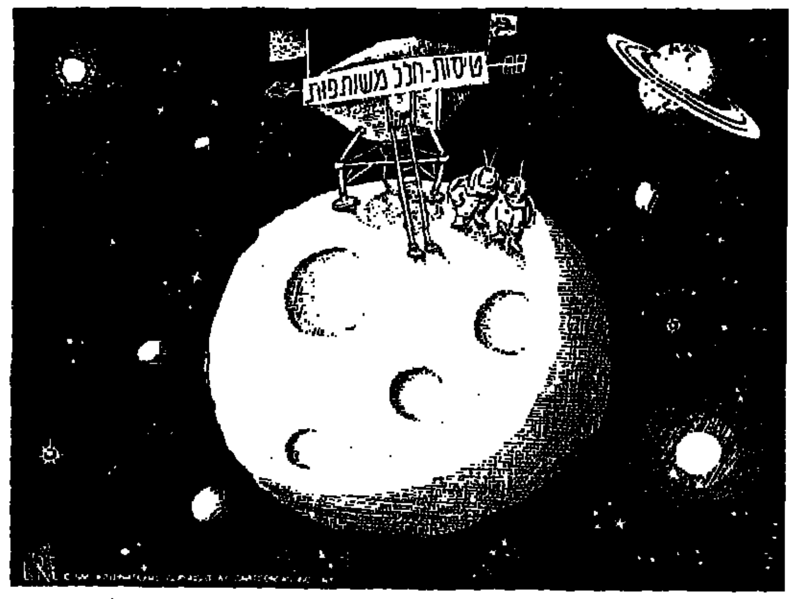

"אנחנו באמת לא יכולים להמשיך להיפגש ככה גורבי"...

בשער: אבנר שאקי, בהופעה בחברון. כתבה בעמוד 8. צילום: גרי אברמוביץ'

עורך: עמי דור־און
סגנית עורך: דניאלה בוקשטיין
סגנית עורך: אורית הראל
עורך גרפי: יורם נאמן
מעצבות: אורלי אנשל, יעל תורן, נטע גרינשפן
מודעות: אורי דגן

SF
סנפרוסט
טרי יותר מטרי

לאצבעות שמגישות סנפרוסט מגיע לענוד טבעת יהלום!

סנפרוסט עושה לך קיץ קל, נוח, טעים - ועכשיו גם אלגנטי! במבצע הקיץ של סנפרוסט יוגרלו **48 טבעות יהלום - 6 טבעות בכל שבוע.** השתתפי במבצע ותוכלי גם ליהנות מארוחות סנפרוסט הנפלאות וגם לזכות בטבעת יהלום יפה ואופנתית!

באיזו טבעת את בוחרת, גברתי?

כן, גם זוכה - וגם בוחרת! כל מי שתזכה בטבעת תוכל לבחור לעצמה אחת מתוך מבחר דגמים אופנתיים ומאוד מאוד מחמיאים, במרכז היהלומים ברמת־גן.
וגם אתה, אדוני, יכול לזכות בטבעת! בחר לך אחת כלבבך - והענק אותה במתנה ל...(סנפרוסט סומכת על טעמך).
כל הטבעות עשויות זהב 18 קרט ומשובצות ביהלום סוליטר רבע קרט!!

ומה עליך לעשות כדי לזכות?

- הכניסי לתוך מעטפה 4 אריזות ריקות של מוצרי סנפרוסט (לפחות אחת של לקטים).
- ציינו על גבי המעטפה את פרטייך האישיים (שם, כתובת ומס' טלפון) והשלימי את הסיסמא "סנפרוסט טרי יותר ____". שלחי את המעטפה לסנפרוסט, ת.ד. 2223, אשדוד 77121.
- מספר המעטפות אינו מוגבל. ככל שתשלחי יותר מעטפות יגדלו סיכוייך לזכות!
- המבצע יתקיים בתאריכים 3.6.88-31.7.88. בתקופת המבצע תתקיים הגרלה כל שבוע.
- בכל הגרלה יוגרלו 6 טבעות מבין המעטפות שיגיעו באותו שבוע (בכפוף לתקנון המבצע).

- את תקנון המבצע ניתן להשיג במשרד הפרסום ובמשרדי אגף השיווק של "סנפרוסט".
- ההשתתפות במבצע אסורה על עובדי "סנפרוסט", "גיתם מערכות תדמית" ובני משפחותיהם.

תערוכת ה-40
מלים לא יתארו אותה ■ תמונות לא ימחישו אותה ■ תערוכה כזאת עוד לא היתה ומי יודע מתי תהיה שוב ■ אל תחמיצו את החויה המופלאה ביותר של חגיגות הארבעים.
■ 9.6.88-2.7.88 גני התערוכה תל־אביב.
איזו אגדה!
תערוכת ה-40 למדינת ישראל

אבנר שאקי, מערבל תמלילים

ח"כ פרופסור אבנר שאקי. מספר 1 במפד"ל. אבנרל'ה הוא פשוט אדם ששואף למצויינות, אומרת אשתו המעריצה, נחמה. בשצף קצף הוא מתנפל על כל נושא שבעולם בשטף של מילים, משוכנע בצידקתו, בטוח בעצמו. הערבים עוד יאהבו אותנו, הגזענים העדתיים עוד ימוגו, החילונים עוד יראו את האור. כשהוא מדבר, למה בעצם הוא מתכוון?

מאת שרית פוקס
צילם: גרי אברמוביץ'

אבנר ונחמה שאקי – "אפילו אני לא גמרתי ללמוד את אבנר"

נחמה שאקי: "כל יום אנחנו פשוט אוהבים עוד קצת. לא כמו נשים אחרות, כמו יעל דיין. קראתי שהיא מתלוננת, מפריע לה שבעלה יצא לפנסיה ומסתובב לה בין הרגליים. ואילו אצלי זו אחת הפריבילגיות הכי גדולות שהוא בבית. אנחנו יודעים מה לעשות עם הזמן. אנחנו אוהבים עד כלות הנפש. זה פשוט קשר מיוחד, עד כדי כך, שיום אחד חשבתי: אולי כל הגברים בעולם הם בובות מפלסטיק ורק אבנר חי ונושם"

לא שר. לא נפנף כונכו ולא דקר בקרנו. נהפוך הוא, זהר באור יקרות אנושי כאילו ביקש לאסוף אותי ברחמים גדולים ממצולות גלותי החילונית. וגם אם אני עצמי איני שומעת את קול מצוקתי, אוזנו כרויה לשמוע אותה. ממעמקי שכּיי בין קליפות הרוע האי־אלוהי. "אכן, מעולם לא כפיתי את רצוני אפילו על ילד", אומר לי ח"כ פרופ' אבנר שאקי, "הכל ייעשה ברצון, באמצעי הסברה וחינוך, וללא שמץ כפיה". כי זו עמדת ח"כ פרופ' שאקי: אם חילונית אנוכי אין זאת אלא שהוא־הוא האשם. "המלשה היא בי, בחינוך שלי, בהסברה שלי".

קול פעמונים עולה מן המטבח. עקרת הבית, אם הבנים שמחה, נחמה שאקי מארחת 'אורח מן החוץ' בחברת ילדיה הנקיים ומרוחצים לקראת שבת המלכה. מוריה, המסנתרנית המחוננת, ממלאת את הבית בצלילי פסנתר. פני זוגתו של ח"כ פרופ' שאקי מהבילות מעל פשטידה זהובה ברוטב כשאמל שהיא מגישה לי על גבי שולחנון זהוב ועליו מפית והזהבה, "קחי, אני מפתה אותך", היא לוחשת ופניה נוהרות. כאילו לא סתם פשטידה אלא ארץ ישראל ממש.

אמש דימתה נחמה שאקי, כי פה בסלון ביתה ניתנו עשרת הדברות מחדש, בשעה שאבנרל'ה נשא דבריו בפני הורים של חברי תנועת הנוער "בני עקיבא" המתגוררים באזור, בנושא "האדם נברא בצלם אלוקים". שהרי כל התורה האנטי־גזענית, גורס פרופ' ח"כ שאקי באוזני, מקורה בפסוק זה. "ואף אמרתי זאת לפרלמנט הצרפתי לפני שש־עשרה שנים, לפני שבע־מאות צירים ובנוכחות שנים־עשר ח"כים מישראל. הזכרתי להם כי המהפיכה הצרפתית נולדה מתורת ישראל, וכי את העקרון כי בני אדם נולדו שווים ובני־חורין, לא רוסו ולא מונטסקייה יצרו".

הנה כי כן, כאשר נשא את דבריו אלה בפני האורחים בסלון ביתו, חשה נחמה שאקי את אור מתן תורה, "אומרים כי מין בוחר את מינו, אך אני אינני מגיעה לקרסוליו של אבנרל'ה ותמיד אסתכל בו בהערצה. אני מלווה את אבנר 18 וחצי שנים בתורה הולכת ומתמשכת. אבנר הוא פשוט אדם ששואף למצויינות. את למדה לצידו של אדם כזה שלהיות מצויין זו עבודת פרך. אני חושבת שכשאדם כזה מגיע למקום ראשון במפלגתו בלי הבטחות ובלי מנגנון, הוא פשוט נותן תקווה לצעירים, ואני חושבת שאבנר פשוט לימד שיעור נהדר של הקרבה ונחישות. את יודעת מהז אפילו אני עדיין לא גמרתי ללמוד את אבנר, כי הוא כל כך מלא וגדוש. פעם סיפרה לי סנהדראית אימרה בפולנית: 'שיבולת שרופה, תמיד זקופה, שיבולת מלאה – כפופה'. אמרתי לה: 'תורה לך סנהדראית על שעורת לי להגדיר את בעלי'. הוא כל כך גדול מלא ועצום וככל שעשה בחייו הוא תמיד נשאר עניו".

לא כהתבטלות עצמית עונדת נחמה שאקי את בעלה כמין תכשיט חושני. כבר בשיחת הטלפון הראשונה היא ממתיקה סוד, קוצפת על אותה אסטרולוגית שניתחה את קווי אישיותו של יוסף בורג, בן מזל דלי, בהשוואה לדמות יורשו פרופ' שאקי. העמידה האסטרולוגית את שאקי כהיפוכו של בורג. "היא תיארה את בורג כרך ועדין", אומרת לי נחמה שאקי בקול נעלב, "וכלל אינה יודעת כי גם אבנר בעלי הוא בן מזל דלי".

בפגישתנו הראשונה בוחנת נחמה שאקי אם סגולותי תואמות את בעלה, שהרי "רבים העיתונאים שאינם מסוגלים להיות אפילו אסיסטנטים בדרגה ד' של אבנר. מעטים בני האדם שמסתובבים עם האינטלקט של אבנר, וזה לא רק אליבא דידידים, אלא אליבא דעולם ומלואו", היא אומרת, מניפה מולי שלל תעודות הצטיינות של בעלה בתוך של כרזות שובבה במכירה פומבית: "מעולם לא עשיתי מה שאני עומדת לעשות איתך, הביטי וראי כמה הוא מצויין, הנה תעודת הסיום שלו מבית ספר 'אליאנס': 'הריני מאשר בזה כי התלמיד אבנר שאקי גמר ראשון את חוק לימודיו'. הוא היה ה־ר־א־ש־ו־ן מבין כל מצטייני הארץ, והנה התעודה מישיבת תפארת ישראל בחיפה: 'מספר אחד מ־כ־ל הבוגרים'. ואז, מגיע אבנר שאקי לאוניברסיטה העברית, ואל תשכחי שאבנר שאקי היה צריך לטפל באמו ועבד גם בשתי משרות, והוא גומר בהצטיינות, בהצטיינות ממש. כל הדברים האלה דורשים מאדם הקרבה. פשוט הקרבה". עודה מנה את שבחי בעלה, מתרסק זה על הדלת ופניו קורנים. הוא פונה אליה בקול חגיגי: "נחמה, אני שמח לבשר לך, כי בבחירות שנערכו באוניברסיטת בר־אילן, זכינו ב־12 מתוך 24 מקומות במועצת אגודת הסטודנטים". נחמה סופקת כפיה

(המשך בעמוד 11)

"הלו? באר-שבע?"

בזק, החברה הישראלית לתקשורת בע"מ וחברת מוטורולה תדיראן תקשורת סלולרית בע"מ הקימו ממסר תקשורת חדש בבאר-שבע.

זהו שלב נוסף בהרחבת איזורי הכיסוי למכשירי הפלא-פון, בדרום הארץ.

בכך מצטרף איזור זה לערים חיפה, ת"א וירושלים (כולל הכבישים שביניהן) שבהן ניתן שרות הרדיו-טלפוני הנייד למכשיר הפלא-פון.

הרחבת איזורי הכיסוי הופכת את רכישת הפלא-פון לכדאית עוד יותר: גם איזורי כיסוי רחבים, גם מחיר נוח – 5300 ש"ח (לא כולל מע"מ) וגם עלות שיחה ממוצעת של 1 ש"ח לדקה בלבד (לא כולל מע"מ).

נוסף על כל אלה, יוכלו תושבי הדרום לרכוש עכשיו פלא-פון במחיר מבצע, לרגל הרחבת איזורי הכיסוי!

המבצע יסתיים ב-17.6.88.

להזמנות: מוטורולה תדיראן. קרמניצקי 16 תל-אביב, טל. 03-388307. באר-שבע, טל. 057-70565. חיפה, טל. 04-740302/3. ירושלים, טל. 02-716346.

מוטורולה תדיראן
תקשורת סלולרית בע"מ

בזק
החברה הישראלית לתקשורת בע"מ.

פלא-פון

VISA
40 תשלומים ויותר באמצעות "ויזה עדיף"

אין פלא שאתה מקדים את כולם.

(המשך מעמוד 9)

בפנותה אלי: "את רואה? את רואה? או, אבנר'לה, אני כל כך גאה".

בוגרת הסורבון ועתידה האקדמי עוד לפניה, בינתיים גידלה נחמה שבעה בנים ובנות לתפארת – ארבעה מהם קבלה בירושה מאשתו המנוחה של שאקי. תועפות אהבה מרעיפה נחמה על ילדיה, שעה שהיא מפקדת על מסדר רחצה של ערב שבת. אך בבואה לתאר את אהבתה לח"כ פרופ' שאקי היא אומרת כך: "כל יום אנחנו פשוט אוהבים עוד קצת. לא כמו נשים אחרות, כמו יעל דיין. קראתי שהיא מתלוננת, מפריע לה שבעלה יצא לפנסיה ומסתובב לה בין הרגליים. ואילו אצלי זו אחת הפריבילגיות הכי גדולות שהוא בבית. אנחנו יודעים מה לעשות עם הזמן. אנחנו אוהבים עד כלות הנפש. כל רגע יותר אינני רוצה להשתמש במלים שיעוותו את הדבר הכי יפה וקדוש לנו, שזה באמת הקשר בינינו, אינני רוצה להשוות את זה אפילו לשום דבר אחר, זה פשוט קשר מיוחד, עד כדי כך, שיום אחד חשבתי: אולי כל הגברים בעולם הם בובות מפלסטיק ורק אבנר חי ונושם".

ח"כ פרופ' שאקי משליט את חוקי דמיונו על המציאות כפי שרק ילד תם, רומנטיקן או גאון עושים. משאלות מתערבבות עם אמיתות, לו יהי מתהפך להיה. כאשר מורים ח"כ פרופ' שאקי את געגועי הפלשתינים לכיוון ממלכת ירדן, שהיא לדעתו פלשתין שלהם, מיד הוא משתכנע כי פתר את בעיותיהם. ארץ ישראל היא חדר צעצועיו הגדול, ושם אברא קדברא, הוקוס פוקוס, או מוטב קסם תנ"כי: "ומשה הכה על סלע". הך הך, ייצאו הפלשתינים מרצונם לירדן, הך הך, יתעוררו הפלשתינים בבוקר וירגישו שהם ירדנים. "מה שיקרא בטוח בעוד עשר, עשרים, שלושים שנה, לנביאים לעסוק בכך – ירדן תקרא פלשתין. זו רק שאלה של זמן. כל הבעיה היא בעיה של שם: פתאום יקום אותו עם בבוקר, כמו בשירו של שלמה ארצי, בבוקר קם אדם ומוצא עצמו פלשתיני-ירדני".

תוכנה של שיחתנו הראשונה הוא אושרם האמיתי של הפלשתינים בניגוד לסבלם המדומה.

"אני מאמין כי רוב ערביי ישראל ילמדו לאהוב את ישראל, לאהוב את השיטה הדמוקרטית שבה, ילמדו שאין לנו שום שנאה כלפיהם. ואז – במקום לטפח את הפלשתינאיות שתעשה אותם אנשים חצויים, מתוסכלים, מרירים עד סוף ימיהם, הם ובניהם ובני בניהם – יוכלו לטפח את אזרחותם בארץ, כשהם קשורים באופן תרבותי אל מוקדי התרבות שבעולם הערבי. אותם ערבים שירצו לשמור על אורחותם הירדנית – אין דבר טוב מזה. או הם יבחרו לפרלמנט הירדני, אין לי ספק, ירדן תשמח בהם".

תשמח? אבל בינתיים היא לא כל כך שמחה.

"היא תשמח. כל העניין הוא עם אש"ף או ירדן, ואם אש"ף יירד מן הבמה... כל הסימנים הם שאם אש"ף ימשיך לאכזב אותם סופו לרדת מן הבמה. ערפאת יכול לאוחת עם הווי שלו, פעם, פעמיים ואפילו שלוש, זה הכל חיצוני. ערפאת עלול להסתבר כתופעה חולפת, אם על ידי רצח פנימי, בהתכחשות או על ידי 'המוסד' הישראלי. ואולי על ידי יריבויות פנים-ערביות, אסאד, אינני יודע. אני מאמין שהוא יתגלה כתופעה חולפת".

אתה מאמין שניתן לעצור תנופה של תנועה לאומית, אפשר היה לעצור את התחיה הלאומית שלנו?

"אני מודה לך על השאלה. בואי תראי, אגלה לך משהו, כל האינתיפאדה הזאת היתה מלאכותית. עכשיו זה ידוע, אילו רבין היה קם ביום תחילת האינתיפאדה, ולא היה שבועיים בחו"ל – אינני בא להאשים אותו, ייתכן שעשה דברים חשובים מאוד, אך אילו היו התגובות של צה"ל בשבועיים הראשונים מה שהיו בחודשיים האחרונים – האינתיפאדה היתה נעלמת כקצף על פני המים".

למה אתה מתכוון באינתיפאדה מלאכותית, הם לא התעוררו באמת?

"לא. הרוב המכריע טוב לו. אני משוכנע".

כלומר הם לא רוצים בכלל מדינה פלשתינית?

"לא. אני יודע את זה. אני יודע את זה. תשאלי את ערביי ישראל שבתוך הקו הירוק, הרי לך ממש דוגמה חיה. הערבי הזה יש לו אפשרויות: ירדן, מצרים, כווית אבל הוא לא מממש אותן. ואילו ערביי יהודה, שומרון ועזה מקבלים את המציאות כיום כמציאות טובה".

טוב להם?

"כן, טוב להם. וכשהם לוחשים לך את זה אתה בקושי שומע ממרחק מטר. השליט האמיתי ביהודה, שומרון וחבל עזה הוא הפחד: הפחד מן הטרור. את מדברת ערבית? לא, חבל. את חייבת לפגוש את הערבי העובד כאן בבנין. אנחנו ידידים טובים, הוא בחור אינטלקטואלי מאוד. את תרגישי על פניו את האושר. הוא בא מעזה. טוב לו!!! המשכורת נראית לו גבוהה מאוד. בעזרתה הוא עוזר לשני בניו ללמוד רפואה במצרים. אני דיברתי עם עשרות פועלים ומשכילי ירושלים המזרחית. טוב להם. אילו אפשר היה שאנשים יגיעו רעולים להצבעות אני בטוח שהיתה קמה מנהיגות אותנטית שאינה רוצה, לא במדינה פלשתינית, לא בערפאת, ולא בטרור. מי שמגרה אותם אלו הן הקריאות הבאות-מבחוץ. רוב בני האדם רוצים שלום וחיים ביתיים".

"ערפאת יכול לאוחת עם הווי שלו, זה הכל חיצוני. הוא עלול להסתבר כתופעה חולפת, אם בגלל רצח פנימי, בהתכחשות או בידי 'המוסד' הישראלי".

אך אולי גם להם יש רגשות מן הסוג היהודי, למשל זיקה למקום?

"אבל אני מסביר לך, שלושה רבעים מארץ ישראל ניתנה להם. בגלל אותה חולשה אומללה של המנהיגות היהודית הציונית, קרע צ'רצ'יל מעלינו שלושה רבעים מארץ ישראל ונותרנו רק עם רבע. קשר ערבי לאדמה? תראי, היהודים היו אלפיים שנה בגלות, והעולם מקבל את העובדה שהגלו אותנו. למה זה לא נראה להם טרנספר? הכל מלאכותי, אני מסביר לך, זה בסך הכל קומץ קטן של מסיתים. אש"ף הרעותיו מפעילים אותם, וגם חיזבאללה לסוגיו והחומייניזם המוסלמי המתעורר. שאיפתם הסופית היא פלשתין הגדולה, אך אנו אומרים: עם כל הצער שבדבר אנו מסכימים עם שלושת רבעי מהחלום שהיה פעם לכל הדעות ארץ ישראל. פלשתין האמיתית היא ירדן, ומשום כך הם אזרחי ירדן".

איך אתה מפרש את היותנו עם נבחר, ממלכת כהנים וגוי קדוש?

"אנחנו באמת עם סגולה שהוטלו עליו חובות מוסריות עילאיות להדריך את האנושות בדרך האלוהית, היינו להביא אותו אל ההכרה באלוהים. זה למעשה היעד העליון, הסופי".

ומה באשר למוסלמים שסביבנו?

"זה תפקידי בעולם, לפקוח את עיניהם. הרמב"ם אמר על הישמעאלים שהם הודו באל אחד, כלומר הם לא עובדי אלילים". כאן מפליג ח"כ פרופ' שאקי בהרצאה מפורטת על עבודת אלילים: על אל הרוח, היופי והסערה והאהבה של היוונים ועל התפיסה הפרסית של אל טוב ורע. זוהי הדגמה של שתי התחבולות הרטוריות המרכזיות של שאקי, הגימור והערבול. השומע מוטח אל התפעמות מהשכלת הדובר והכותר מתערפלת משהו.

(המשך בעמוד הבא)

שאקי עם ד"ר בורג. "לי לא היתה דריסת רגל בתוך השיטה שלו". (צילום: שמואל רחמני)

"בורג, שדאג לבני חסותו, לא אמר לי לצערי מזל טוב. אני לא רוצה לדבר עליו כי הוא באמת יצא מהמחזור לגמרי. אך בעיני זה דבר מזעזע. הרי לא גנבתי, לא גזלתי, לא עשקתי".

(המשך מהעמוד הקודם)

כלומר יש קירבה, לדבריך, בין האדם הדתי היהודי לבין המאמין המוסלמי?

"אכן, ברוח דבריו של הרמב"ם, הישמעאלי קיבל משהו עקרוני והוא האמונה באל אחד. אבל הנביא שלו איננו נביאנו, כי קיבלנו את רשימת נביאנו, והאחרון בה הוא מלאכי. אנו מאמינים שאמונתנו היא הנכונה ביותר, בזה אין לי שום ספק. היא בלעדית, וממילא כל מה שאיננו זה – הוא מוטעה. אבל ברגע שיש אמונה באל אחד, יש נקודה אצל המוסלמים המתקרבת ליהדות וזה מעיד שייתכן שיום אחד הם יקבלו את היהדות, לא במובן של גיור, אלא במובן הבנה".

כלומר האוטופיזם האופטימי שלך קובע שהערבים יאהבו אותנו. על סמך מה?

"אני אנסח את זה ניסוח ברוטאלי. אם עשרת אלפים מסיתים ביהודה, שומרון וחבל עזה, יוכנסו לבתי סוהר או יגורשו, אז תוך שנה זה יכול לקרות, כי העם, נקרא לזה עמך, הפועלים, אלמלא באו המסיתים האינטלקטואלים שהם מטבעם מרדנים יותר, ומרגישים עצמם חייבים להיות מעורבים באיזו עשייה, ואם עשייה – אז העשייה הלאומית היא הבולטת ביותר. אבל אלמלא באו אותם מסיתים, היתה האוכלוסיה היושבת בכפרים של יהודה, שומרון וחבל עזה, עושה עוד מאה שנה כאלה בארץ. אני אומר לך, אין לדבר על מרד לאומי במובן המקובל, כמו למשל באותן מדינות שמרדו בבריטים, למשל ההודים. העם ההודי הגיע לבשלות של מרידה. הוא הרגיש שהחזוניות הלאומית ההודית שלו מדוכאת והוא צריך לבטא אותה. ואילו הפלשתיני, אני חוזר ואומר, מבטא את לאומיותו להפליא במרחק של קילומטרים ספורים".

נעורנו מן הארץ 2000 שנה, תהליכים שאירעו כאן בהעדרנו אינם קיימים עכשו מפני ששבנו?

"אני מודה לך על השאלה, והלוא את יודעת שימי הערבים ביהודה, שומרון ועזה אינו יותר מ־500־400 שנה, חלקם הגדול, אני קורא ויודע באר־ מעיראק, מסוריה. אני אומר כי מתוך מיליון וחצי, ודאי מליון אינם פלשתינים, הם סורים ממוצא עיראקי שבא אלינו במשך כחמישים שנה. ואלה מביניהם שהיו כאן ושמרו על רציפות, אז אני אומר, גם ירדן היא חלק מאיתנו, עמון, מואב, גלעד, בשן, גם הם ארץ ישראלים, הם יכולים להצות מהם".

סובב סובב הדיון, ותמיד נבלם בלוגיקה מורחו: אושרם של הפלשתינים יגאה לא מפני שמימשו את רחפיהם הלאומים במקום הנראה להם, אלא משום שידעו כי גם ירדן היא גזילה מן היהודים. הפלשתינים אינם זקוקים לזהות ומדינה, אלא לידיעה ששוכו מההפקר היהודי. הגדרת הפלשתיני האותנטי אינה זכות פלשתינית אלא יהודית. חוקי הקרנוזאל, חוקי ההגיון של הלך: העולם ניצב באלכסון, והמציאות נחלמת. ח"כ פרופ' שאקי רואה עצמו בעיני רוחו האמה מסביר לפלשתיני: אדוני, אתה כאן רק חמישה דורות, ולכן אתה לא ממש מפה. אור כבוי יידלק בעיני הפלשתיני: אכן אינני פלשתיני.

אתה מאמין שתצליח להעביר להם את תחושתך זו לגביהם?

לאלה האינטילגנטים והמיושבים בוודאי שכן. מדוע שלא יבינו שוו ארמתנו? או נסביר להם: אתם באתם מסוריה, מעיראק, אותו חלק שבכם נמצא כאן במקרה הטוב 400 שנה, אבל אנו, 2000 שנהו ואני חושב שהארכאולוגיה תדבר בשמנו, היא מראה על כל צעד ושעל את זכותנו. לכל הדעות אנו העם האותנטי ביותר, ואתם פנו קצת מורחה. אנו מסתפקים בארץ ישראל המערבית. אינני מבין, מה זאת אומרת פלשתיני? יהודי במצרים, יהודי בעיראק, הטיל ספק בריבונות העיראקית, בזכות העיראקית על ארץ עיראק? אנחנו באנו בטענות כמו הערבים?

סליחה, אתה ממליץ לפלשתינים על מצב גלות שאנו חווינו? על סבלו?

"שום סבל"! קורא ח"כ פרופ' שאקי, כאילו רקע ברגלו לגרש את החושך: "שום סבלו הסבל הנגרם לי הוא גדול לעין ערוך. אני מתגלגל ככלב בעולם זה אלפיים שנה. ככלב. אני המנודה. יהודים ככלבים מנודים. אז אני צריך לתת את המעט שלי, את רבע מארץ ישראל? אודה לך אם לא תשכחי לציין תימה מרכזית זו במשנתי".

בוא נשחק ברשותך במשחק סימולציה. נניח שבנך משרת בצבא ומקבל פקודה לפנות ערבים מיהודה, שומרון ועזה, כן, להעמיס ולהעביר. מה תייעץ לו?

שאקי רותח: "לעולם לא נפנה ערבים, זה לצערי רק בדמיונם של שמאלנים שרוצים לתאר את ישראל כארץ אכזרית או של ערבים. בינתיים המוח שלי יודע שהטעינו שישה מיליון יהודים והעבירו אותם מכל אירופה לתאי גזים, ועד שזה ישחק מזכרוני אהיה שחיק עצמות, ולכן לא יהיה לי זמן לחשוב על זה. אנו מגרשים רוצחים, או מחבלים, או מסיתים, או אנשים שבית המשפט פסק לגרש או שצה"ל החליט לגרש, ומי שמבצע – מבצע פקודה של צה"ל. ואם המדינה תחליט לגרש? לאו לא מוכן לחשוב על זה. אני לא במשחק סימולציה. די". וכך נשברו הכלים ולא שיחקנו עוד.

שאקי עם זבולון המר, אותו הדיח מראשות המפד"ל. (צילום: ראובן קסטרו)

ליוויתי את ח"כ פרופ' שאקי ימים וגם שעות, כשהירצה בחברון, באוניברסיטת תל־אביב, בנתניה, שמעתי אותו בשיחותיו עם העולים אליו לרגל בבנין הקסטל. ח"כ פרופ' שאקי הוא מערבל תמלילים וירטואוזי. באותו יום חמסין שבו נסע מנתניה לחברון ומחברון לקרית־מוצקין, האוויר עמד כעמוד אש שטנית ושאקי במעט התעלף. אך מיד התבונן בקהל שבא להקשיב לו ובעזרת השם; כפי שהוא אומר, התמלא עיזוז והמילים התארגנו בורימה בלתי פוסקת. שאלתי אותו על מקורות יכולתו הרטורית ושאקי היפנה אותי אל ראשיתה, אשר בילדותו. "בישיבה הייתי תלמיד מצטיין, מה שנקרא בז'רגון הישיבתי עילוי. אבי המנוח היה דרשן גדול וכבר בגיל שמונה היה מעמיד אותי בפני חבריו ה'חכמים' והיה מבקש ממני לומר באוזניהם סוגיה תלמודית או דרשה בפרשת השבוע".

בפגישתנו הבאה מספר לי ח"כ פרופ' שאקי על ילדותו: טרגדיה, עיקשות, הכרת ערך עצמי, תחושת יעוד. "אבי ז"ל התעוור לקראת סוף ימיו בנסיבות טרגיות. הוא שמע על מות אחיו בארגנטינה עם תחילת הצית הכביש ברחוב אלנבי בת"א, ומרוב צער הורעש, משהו קרה בעיניו, זה מה שסיפר לי. שנים הלך עם מקל. אני הייתי בן 12, לקחתי אותו ממקום למקום. הוא היה רב ושליח 'כולל' בצפת. כשהתעוור היה צלול בדעתו, אך לא יכול היה להביא לחם לביתו. אני התחלתי לעבוד בגיל 12. בגיל 12 תיפקדתי כבן 20, מביא 40 גרושים לחודש לצרכי קיום.

"אני דור שלישי מצד אימי ז"ל, סבתי נולדה בארץ ואילו אמה נולדה במרוקו. אבי דור חמישי בארץ ומוצאו מתורכיה. אבי שהיה דרשן מעולה כפי שסיפרתי לך, המשיך לדרוש ולנאום בלי לראות אף אחד מן היושבים. ואני משמש לו עיניים. המצב הכלכלי היה לא טוב, אפילו בעיתון ה'צופה' התחלקנו עם אהרן לוי השכן. למדתי להסתפק במועט ולהרוויח את לחמי מן הצד. בגיל 12 עבדתי בבית חרושת למצות. נתתי גם שיעורים פרטיים בתלמוד. אני זוכר איך באו פעם אנשי האסקימו־לימון כשהייתי בפנמיית 'תפארת ישראל' בחיפה. התקציב החודשי שלי נגמר, נפשי יצאה אל הלימון הזה. ראש הישיבה הרב מאיר רוכמן ראה את מצוקתי וקנה לי שני קרטיבים, ניגש אלי ואמר: 'פיתחתי שאקי ותעזרני שמחה', על משקל המזמור 'פיתחתי שקי ותעזרני שמחה'. איזה שמחת עולם זאת היתה לקבל קרטיב ואיזה אסון שאין לך חצי גרוש לקנות אותו. כשהגעתי לגיל תיכון היו הפצצות בחיפה, ואימי דרשה שאלמד באליאנס שבצפת. מדי חודשיים עליתי כתה, אבל המצב בבית היה קשה מאוד ונעשיתי גם פקיד דואר המביא מברקים לעם ישראל. נמשכתי להדרכת הנוער ועברתי קורס הדרכה של נוער 'מזרחי', הייתי בן 16 והדרכתי ילדים בני 11 עד 15. תוך שנה וחצי התכוננתי לבגרות בהתכתבות, משם לסמינר בבית וגן ואחר־כך התגייסתי לצבא ושימשתי כקצין הסברה בחטיבת גדנ"ע.

את שואלת אם היו לי מפגשים עם ערבים שעיצבו את יחסי אליהם? באליאנס בצפת היו איתי שלושה ערבים, הבולט ביניהם היה סברי חמדי. הוא הטראומה הנוראה של חיי. יחד התכוננו לבחינה בצרפתית. אני אמנם הייתי תלמיד ראשון אך גם הוא היה די טוב. והנה אנחנו מתכוננים יחד לבחינה ובלי קשר לשום דבר הוא אומר לי: 'אתה יודע אבנר, אם פעם נצטרך להלחם בינינו בארץ הזאת, אני אשחט אותך'. אני נשבע לך, כך היה, איך להסביר זאת? הרגשתי סכין בגבי. סיפרתי לאבי והוא דרש שלא אלך לשם יותר ולא אארח אותו אצלנו. סברי תפס את הענין ובא להתנצל... כך למדתי על השנאה שהערבים קיבלו מהוריהם או מבית הספר.

"בי לא נטע אף אחד שנאה כלפי הערבים. הדרמה השניה בנושא זה, זה באמת כביר, כלומר משלים לצערי, היה האירוע הבא: לאבי היו כמה ערבים ידידים. שאותם היה מזמין לשיח ולסיה, ולתיקונים קטנים בחצר. יום אחד לקח אותי אל אחד מחבריו שעבדו אצלו. פתאום אני רואה ילד ערבי

(המשך בעמוד 84)

נחמה שאקי: "תראי איך היינו לבושים. ממש כמו שחקני קולנוע. לא כמו אותם יהודים בגיטו, שנאלצו ללבוש סמרטוטים, כמו שכתוב אצל שלום עליכם"

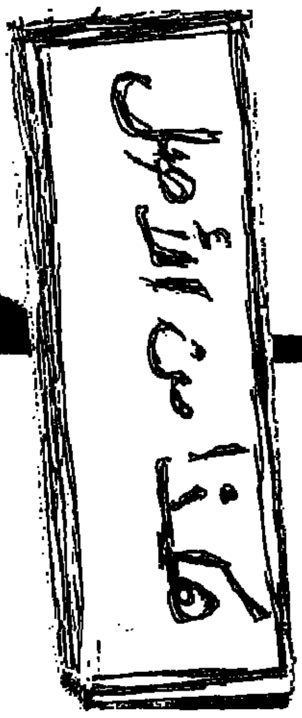

יאלו. החיים כדיסקוטק

הפרידה מחיל האוויר הותירה אצלו "ריקנות אדירה", והרגע שמפסיקים לטוס "זה כמו שלוקחים לך קצת מכוח הגברא". אבל יאלו, תא"ל (מיל.) אהרון שביט, ממשיך לחיות לפי השקפת עולם שאומרת ש"בכל מצב צריך לעשות את המכסימום. כשאתה טס — תהיה הכי טוב, כשאתה אוהב — תעשה את זה הכי טוב, כשאתה במסיבה, אתה לא בכנס"יה", והוא "מודה לחיל האוויר על המתנה הכי גדולה שהוא יכול היה לתת לי: את עצמי. לפניו לא הייתי כלום". הוא מייצג קבוצת אינדיווידואליסטים שכל אחד בה יכול לומר על עצמו, כמוהו: "אני הייתי טייס טוב ומפקד טוב. נקודה. כל השאר זה רק מוצר לוואי".

מאת סימה קדמון
צילומים: שמואל רחמני

שמונה שנים אחרי שעזב את חיל האוויר, אומר אהרון (יאלו) שביט: "לא, עוד לא השתחררתי. חיל האוויר יכול לשחרר את הכרדאם, אבל הכרדאם אף פעם לא משתחרר מחיל־האוויר".

הפרידה מחיל האוויר, הוא אומר, הותירה אצלו חלל שלא יתמלא לעולם. "ריקנות. ריקנות אדירה. אתה הרי בא ממערכת כל־כך בטוחה, כל־כך ידועה. ערב טייסת, סיור, טיול, טיסות, תדריכים, מסיבות. ופתאום אתה בתוך מערכת שלא קורים בה דברים. אתה לא בעניינים. לא מדברים איתך. אתה בא למיפקדה ושואלים אותך מי אתה. אתה זר. כן, אם יהיה אירוע – תוזמן, אבל אתה לא בסוד העניינים. וזה הורג אותך. ואתה שומע משהו ברדיו ולא יודע כלום. עם הזמן מתחילות להגיע שמועות. וגם כשאנחנו מקבלים עידכון, הוא סלקטיבי. אף פעם אנחנו לא מקבלים את כל הסיפור. זה יוצר חלל. הרי מנטלית, אנשים לא כיוונו את עצמם לקטע של השיחרור. רק כשאתה מצליח להתרחק מן התחושה של התהילה והגבורה, מהסיפורים, אז השוק האזרחי מתחיל לגלות אותך. יודע כמה אתה שווה. כמו שחיל־האוויר גילה אותך, כך גם העולם האזרחי".

עם השיחרור הפסיק תת־אלוף יאלו לטוס. "הרגע שמפסיקים לטוס זה כמו הרגע שאתה מחליט שאתה זקן. עוד לא החלטתי את זה, אבל אני חושב שככה אני ארגיש. כמו ביום שהפסקתי לטוס. זה כמו שלוקחים לך קצת מכוח הגברא שלך. זה עלבון. קשה לקבל את זה. לוקחים משהו מהאישיות שלך, כי חלק ממנה זו יכולת הטיסה. הפסקת טיסה זה הקטע הכי טראומטי בחיים של טייס קרב. כל החיים אתה קם בבוקר כדי לטוס; הולך לישון כי אתה מכין את עצמך לטיסה של מחר, וכל שנות השרות הארוכות האלה – פעמיים ביום, כל יום – אתה נכנס לתא, ממריא, נוחת, מתחקר, מדבר על

(המשך בעמוד הבא)

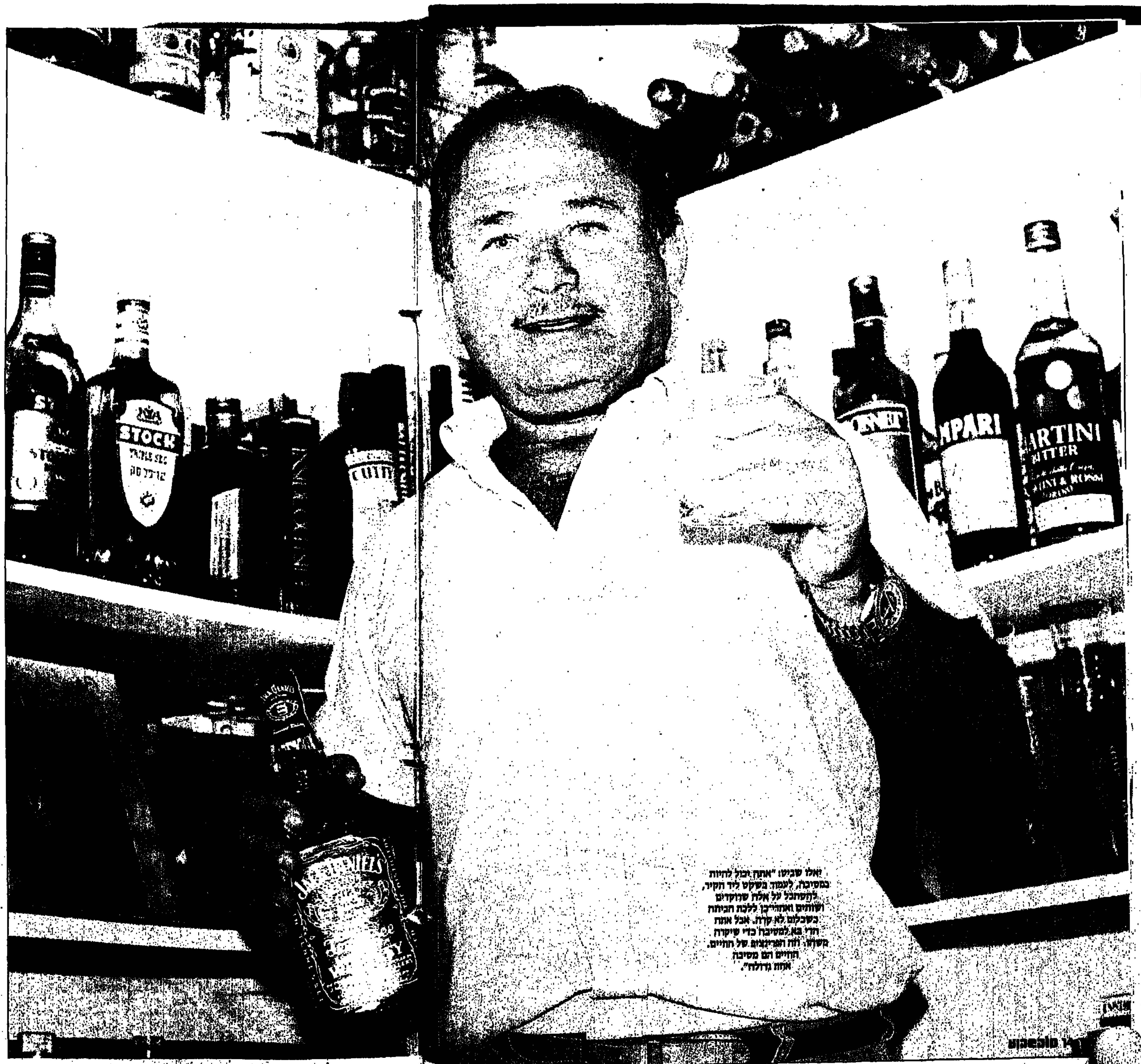

יאלו שביט: "אתה יכול להיות במסיבה, לעמוד בשקט ליד הקיר, להסתכל על אלה שרוקדים ושותים ואחר־כך ללכת הביתה כשכלום לא קרה. אבל אתה הרי בא למסיבה כדי שיקרה משהו. וזה הפרינציפ של החיים. החיים הם מסיבה אחת גדולה".

(המשך מהעמוד הקודם)

הטיסה. אתה כל הזמן בתוך הדבר הזה. לאורך שנים. זו דרישה של המערכת שאתה חלק ממנה. ולא היית יכול להיות בה אם לא היית ככה. ואחת הבעיות היא שכבר לא רוצים אותך במילואים. ואם רק נותנים לך הזדמנות – אתה תופס אותה בשתי ידיים. אז אתה מלווה אורחים חשובים מחו"ל, עושה תפקידי תיאום למיניהם. זה מתסכל, העניין הזה של הגיל. יש, יש קינאה מתחת לפני השטח. כשאתה רואה את הקטנים האלה שמנהלים היום את חיל האוויר ויודע שהם הרבה יותר טובים מאיתנו. הרבה יותר".

הרגע הכי מאושר בחיים שלו, הוא אומר, היה כשגמר קורס טיס. "לפני קבלת הכנפיים חזרנו לחדר, נישכבנו על המיטה ואמרנו אחד לשני שזה הסוף. השלווה הזאת. כמו צלילה זה היה. חשבנו שהכל נגמר. שקענו בתוך האושר. כן, וכשהפלנו את המטוסים, ב־56, מעל המיתלה. אושר עילאי. אכזבות? מאי־הפלת מטוס, אי־ביצוע של משימה שהיתה תלוייה רק בך. שקרה באשמתך. זו תחושה כבדה יותר מכל עונש שמישהו יכול להטיל עליך. לוקח חודשים להשתחרר מזה. יכולים לזכור את זה גם עשרים שנה אחרי־כן. זאת האכזבה הכי גדולה שיכולה להיות. זה שיברון לב. כן, לעשות עיסקה טובה זה אושר. לפספס עיסקה טובה זו אכזבה. אבל לעומת התחושות של אושר ואכזבה בחיל־האוויר – זה שום דבר".

"לעשות עיסקה טובה זה אושר. לפספס עיסקה טובה זו אכזבה. אבל לעומת התחושות של אושר ואכזבה בחיל־האוויר – זה שום דבר".

בתוכנית "הדרן לחיל האוויר" ששודרה בטלוויזיה ביום העצמאות ישבו שם כולם, כמעט כל ותיקי החיל, אלה שהשתחררו כבר מזמן ובעצם לא ישתחררו אף פעם. הרבה שנים אחרי, בלי מדים, בלי סרבלי טיסה, עדיין ניראים כאילו אכלו יחד ארוחת בוקר. כולם גרים בשכנות, בנוה־דום שברמת השרון. בתים קטנים מוקפים גדרות גבוהות, אבל השערים תמיד פתוחים. "אני חי טוב ומרוויח טוב" אומר יאלו. "יכולתי לגור בקיסריה, יכולתי לבנות איזה בית מפואר, אבל טוב לי כאן, בנוה־דום, כשמולי גר צ'יטה (אליעזר כהן) וליידי בצר רן (פקר), וקצת יותר רחוק עמוס (לפידות). כאן אני חזק. כל אחד כאן חזק. כי ביחד אנחנו חזקים מאוד".

הם יושבים ביחד על המרפסת עם יין וגבינות, נוסעים ביחד לטיולים, נפגשים במסיבות. הרבה מסיבות. נכנסים אחד לשני כשרואים שדולק אור, משוחחים מעבר לגדרות. מרוצים שגם הילדים שלהם חברים. מדברים על עשרות שנים לאחור כאילו זה קרה אתמול, ואף פעם לא משעמם להם. כשהם ישבו שם, באולפן הטלוויזיה, הם שמעו את אותם סיפורים בפעם־המי־יודע כמה, ושוב צחקו, בפעם־המי־יודע כמה. כמו חבורה של טוטרמנים, קצת מרוחקת, קצת מוגבהת, פתחו חלון קטן מתוך מועדון סגור. מועדון לחברים בלבד.

כולם התחילו כבר מזמן קריירה שניה, רובם מצליחים בה. הכירו עשרות אנשים חדשים, איחסנו את סרבלי הטיסה, מקופלים בקפידה, עמוק בארון. למזכרת. "ולא היה שם אחר", אומר יאלו, "שלא היה חוזר לחיל מחר. שיתנו לנו רמז הכי קטן להיקרא לדגל – ואנחנו שם. הרי אף אחד מאיתנו לא רצה לעזוב את חיל האוויר. הוכרחנו לעזוב. הפירמידה למעלה צפופה מאוד. אתה רואה בעצמך שאין לך שם מקום. ואז אתה קם והולך. כי אמרו לך ללכת, ולא בגלל שרצית".

בגיל 53 הוא מחלק את חייו לתקופות. מרים שבע אצבעות באוויר. "אלה בערך שנות החיים של הבן־אדם", אומר וסוגר חמש לאגרוף מוצק: "זה כבר מאחורי. וזה הכל שייך לחיל־האוויר. זה, (מקפל את האצבע של היד השניה, האצבע השביעית) זה כבר ממילא לא שווה כלום. אז מה נישאר?", הוא שואל, מנופף באגודל בודד.

הם כולם, הוא אומר, עברו, עוברים, אותו הדבר. "אנחנו שונים אחד מהשני כמו מזרח ממערב, אבל יש מכנה משותף לכולנו, חזק יותר מכל דבר אחר. עברנו אותו מסלול. ואנחנו עוברים היום, אחרי הכל, את אותם המשברים".

פתאום, הוא אומר, פתאום דורשים ממך ליזום. אתה יוצא ממערכת מוגנת. הנהג שלקח אותך לכל מקום, השיכון שהתגוררת בו עם כל החברים, החשבונות שתמיד היה מי שסידר אותם בשבילך, המשכורת שנכנסה כל חודש. "המערכת הזו אוהבת רק אנשים שנמצאים בתוכה, ובשביל המערכת הזאת אתה פתאום 'אאוט־סיידר'. זה כמו רעידת אדמה קטנה. זה לוקח זמן.

במשרדו של יאלו, מנכ"ל "אלול טכנולוגיות בע"מ", בבית אמריקה בתל־אביב, מכוסים הקירות בצילומים. מטוסים, מטוסים ועוד מטוסים. כמה צילומים עם חברים, רובם אנשי חיל האוויר, ומיספר תמונות עם חברים מעולם העסקים. כולם־כולם חברים טובים שלו.

פעם בכמה שבועות מתאספים 25 זוגות למה שנקרא בלשונם "שבט" – שבת בבוקר טיול. מוטי הוד, דוד עברי, עמוס לפידות, רן פקר, אליעזר פריגת, צ'יטה כהן, יעקב טרנר, ועוד ותיקי חיל האוויר ונשותיהם. "לאן נוסעים? לכל מיני מקומות. מה זה חשוב. פעם אמרתי להם שבשביל מה צריך לנסוע כל־כך רחוק, לאילת, לכפר גילעדי? כל מה שאנחנו צריכים לעשות זה להוריד את הוילונות על החלונות ולנסוע סביב רמת השרון. הרי ממילא אנחנו עסוקים רק בעצמנו.

"מה יש בקבוצה הזאת? המכנה המשותף הקשה שכולם עברו. מי שעבר טייסת קרב, ופיקוד, ומלחמות, לא צריך הרבה כדי להרגיש בראש אחד. זה מה שיש בקבוצה הזאת. אין מקום לחיכוכים. כולם רוצים לעשות כיף. וביחד. ולהיות ביחד אחרי 30 שנה זה הדבר הכי מתוק שיכול להיות לנו היום. אם מישהו לא מגיע, זה חסר. הדבק הזה של כולנו, אחד בשני, זה אינסטינקטים. למרות הריבים והצעקות וה'קרוסים' עם אנשים, יש משהו מעבר לדברים האלה. חלק מהדבק הן הנשים. וזה לאורך כל הדרך. לא שוכחים את פרטי הפרטים. איך ההוא היה בפנייה ימינה, איך המטוס

יאלו שביט: "לא, עוד לא השתחררתי. חיל האוויר יכול לשחרר את הבן־אדם, אבל הבן־אדם אף פעם לא משתחרר מחיל־האוויר".

ההוא 'הרים אף', איזה גובה טסת בגיחה המסויימת, מי היה מצד שמאל. הכל נחרט בזכרון. זהו הדבק של אנשים שישבו ביחד במשך שנים בבתים פרטיים, במועדונים, במסיבות. עברו אותם הדברים. ויש הערכה עצומה. אנשים חשופים בחיל האוויר. אין דבר שאני לא יודע על רן פקר, או רפי הרלב. הם כמו ספר פתוח לפני. במשך השנים מתפשטים לגמרי אחד בפני השני. אין סודות יותר. זו חברות ברמה שקשה להבין אותה".

ויש, הוא אומר, האחריות. המחוייבות אחד לשני.

את המחוייבות הזאת מיסדו יאלו, שייקה ברקת, זוריק ז"ל, רפי הרלב, דוד עברי, מנחם זהבי ואמיתי חסון במה שנקרא מ.כ.ב.י. – עמותת מפקדי כנפות ובסיסים. המייסדים הם רק מפקדי בסיסים שתחת פיקודם היו טייסי קרב. העמותה החלה לפעול כששרתו כמפקדי בסיסים בחיל האוויר, והתבססה על החברות ביניהם ועל רצון לעזור אחד לשני. "עד התקופה הזאת כל מפקד בסיס דאג לבסיסו בקנאות רבה. 'בעלי אחוזות', קרא לזה בני פלד. אנחנו יצרנו צוות ללא שיקולים אישיים. שברנו את האחוזות. חילקנו הכל בינינו. למי שהיה חסר, נתנו על חשבוננו".

הם חשבו אז גם על התקופה שאחרי השחרור. עדיין בלי להבין בדיוק את עוצמת הכאב, הריקנות, המשברים, הבטיחו אחד לשני שיעזרו. שלא יתנו לאף אחד ליפול. שישמרו על הקשר ביניהם. "הרי לא יתכן שאחרי כל־כך הרבה שנים של חברות ועבודה משותפת לא ניתן כתף, עצה טובה, מלה איפה שצריך. וגם החלטנו שנעמיד את עצמנו לרשות מפקד חיל האוויר".

שלוש־ארבע פעמים בשנה נפגשים חברי עמותת מ.כ.ב.י., מחליפים דעות, מדברים על מה שקורה בתוך חיל האוויר. למעלה מ־40 קצינים. "וגם אם אנחנו לא במדים, בנפשנו אנחנו עדיין בחיל האוויר. ואם מפקד החיל צריך איזו עצה, למי הוא יפנה? לאמריקנים? יש לו חוות־דעת שלנו, של טייסים נועזים ומנוסים".

היום מדברים שם, בעמותה, על גיל הזהב. עובדים על פרוייקט של בניית בית לתקופה שיהיו בגיל הזה. "הרי נגיע לשם בסוף. אנחנו מתכננים בית עם דירות קטנות שיהיו בו כל השרותים האפשריים. טיפול נמרץ, 'הוכי־שופס', ובריכת שחיה, ובית־כנסת, ובית חולים קטן, וסוכנות נסיעות. וטיולים. וכל זה עם אנשים שהתחלת איתם בגיל 18. התגייסת איתם. חיית איתם. אנחנו רוצים לחיות גם את השעות האחרונות שלנו ביחד".

"אני מלך קטן בארץ הזאת. כשהייתי מפקד עציון, כל אילת הכירה אותי. כשהייתי ברמת־דוד, הכירו אותי בצפון. זו הרי מדינה של מסיבות".

"אין דבר יותר חשוב בחיים שלי מחברות. מחברים. אני לא המצאתי את החברות. הבית שלי המציא אותה. שם, בנס־ציונה שבה נולדתי, דור רביעי למשפחת ילובסקי־בוקסר, ממייסדי המושבה. סבא שלי היה המוכתר של נס־ציונה, והבית שלו היה מלא אנשים. נולדתי לתוך מערכת של אירוח, חברות וידידות. אווירה של 'חייה ותן לחיות' ואל תתחשב יותר מדי. הבית שלי היה בית שני לכל החברים שלי. תחנה לכל טייסי הדרום בדרכם צפונה. כשחבר שלי, שי אגוזי, בן קיבוץ גניגר, רכב על אופנוע, אבא שלי לא יכול היה לסבול את זה ונתן לו שברולט. כמו שעושים לבן.

"הבעייה היא שהרבה חברים שלי מתו. במלחמות, באימונים. מי נשאר בכלל? כמה נישארו? כשאתה בצבא, אתה חייב לקחת בחשבון ברקע, בתת־ההכרה, שהחברות הזאת תיפגע. אתה חייב ללמוד להרחיק את זה. כשר ההדחקה נעשה צל שלך, יכולת ההדחקה היא (המשך בעמוד 58)

אילת לפני הבום... במחירי פיצוץ

המלון	המקום	מחיר ביום חול ליחיד בחדר זוגי (לינה וארוחת בוקר)
• סונסטה	אילת	76 ש"ח
• המלך שלמה	אילת	62 ש"ח
• ספורט	אילת	51 ש"ח
• קיסר	אילת	54 ש"ח
• אמריקנה	אילת	36 ש"ח
• בקעת הירח	אילת	35 ש"ח
• נהר הירדן	טבריה	67 ש"ח
• קיסר	טבריה	57 ש"ח
• רסטל	טבריה	36 ש"ח
• השרון	הרצליה	52 ש"ח

ועוד מבחר ענק של הצעות בכל הארץ.
לבחירתך מסלולי תשלומים שונים. אפשר לשלם גם בישראכרט. ישראכרט

שאל על חבילת הנופש המפתה לטבריה.

הכתובת שלך לנופש. אגד תיור - זה ברור!

EGGED TOURS אגד תיור

סניפי אגד תיור:
סניף ראשי: תל־אביב, פרישמן 15, טל' 03-242271-6.
סניפים נוספים:
תל־אביב: בן יהודה 59, טל. 03-242271/6. כבר אתרים, טל. 03-283191/3. תחנה מרכזית, טל. 03-376588. ירושלים: תחנה מרכזית, טל. 02-304868, 534596. יפו 44 א' כבר ציון, טל. 02-224198. 02-304875. בית מאגוס מול שער יפו, טל. 02-248144, 247783. חיפה: נורדאו 4, טל. 04-643131/2. תחנה מרכזית, טל. 04-549486/8. אשדוד: תחנה מרכזית, טל. 08-551097. אשקלון: תחנה מרכזית, טל. 051-23344, 051-29111. אילת: תחנה מרכזית, טל. 059-73148-9, 75161. באר שבע: תחנה מרכזית, טל. 057-74341-5, 75262. הרצליה: תחנה מרכזית, טל. 052-540540. חדרה: תחנה מרכזית, טל. 06-337722/6. חולון: סוקר 47, טל. 03-882797, 883385. טבריה: תחנה מרכזית, טל. 06-720474, 06-791080. לוד: נתב"ג, טל. 03-9711070/9. נהריה: תחנה מרכזית, טל. 04-922656. נתניה: כבר העצמאות 5, טל. 28333, 053-337296. עכו: תחנה מרכזית, טל. 04-916333. עפולה: תחנה מרכזית, טל. 591234/6, 06-523444. צפת: תחנה מרכזית, טל. 06-931122/3. ראשון לציון: תחנה מרכזית, טל. 03-999111. רחובות: תחנה מרכזית, טל. 08-452520/4/5. רמלה: תחנה מרכזית, טל. 08-220222/3.

במשך יותר משנה הוא הסתובב בארץ וראיין שלושה דורות: סבים, הורים, ילדים. קטעים אנושיים. עכשיו בספר. "12 משפחות" שיוצא עתה לאור הוא מיסמך אחר ומעמיק ורחב על ישראל של ערב האינתיפאדה. מחברו, דני רבינוביץ (33), אנתרופולוג בהכשרתו, אחרי לימודים בלונדון ובקיימברידג', נקרא לארמון המלוכה האנגלי לייעץ לנסיך פיליפ בענייני מדבריות. מקשיב לאנשים שמדברים על עצמם, בעד עצמם.

מאת תלמה אדמון צילומים: בני גלזר

הדרך אליו התפתלה. המכונית לא נסעה ביי־שימון, אבל האלמנט ההררי התעצם עם התארכות הכביש. היה קטע אחד בכביש, לפני שפרעם, שחרטום הרכב נסק אל השמיים ומה שמעבר לרכס, האדמה המוצקה, נתלש ונעלם. מכאן ואילך תהא המכונית מרחפת לתוך אוויר שקוף. בעיצומה של תחושת החרדה וההתלהבות, באה ההבנה. מה יותר נכון מוהז להגיע אל דני רבינוביץ לאורך המרחק הזה. לעשות אליו נסיעה. כשעצרתי בפתח הבית שלו בנצרת עילית, קיפלתי את המפה עם הכבישים האדומים והתחלתי לחוש כחמסין. הוכרון התדיר של מדרון סלעי לצד הכביש ליווה אותי לפעמון הדלת. קיום הנוף ביני לבינו היה הכרחי לשיחה.

ובאותה מידה צריך היה לחיוהר שהמראה הנישקי מחלונו לא ישתלט על־הדיאלוג, יעוות את הפרופורציות, וירדים. כמו "תסתכלו על הנוף, המראה כה יפה, עדרים כבר גלשו מן ההר". או כדברי המרואיין: "הדבר החשוב בנוף זה לא הציוריות או הייחוד, אלא מרחב ופתיחות. זה התפקיד העיקרי של נוף בחיים שלי. וזה גם מקטין את התלות שלי במגע שוטף איתו. חשוב לי לדעת שהוא שם".

בדרך אליו נירגעה שריקת הכביש מדי פעם. אכן היו עדרים, של עיזים שחורות בעיקר, וקצב לעיסתן בתוך גל איטי של ריח עשב חם היה הפוגה משככת במירוץ הספידומטר. אבל ריקמת הנוף המחושבת הזאת, בין ירקותם הכבדה של הרי הכרמל למיפתח צווארונו האוריינטלי של הגליל התחתון, רק ליוותה בדרך לאיזו מטרה. היתה סיבה עיקרית לכל החלפת ההילוכים הנמרצת הזאת. מה זה היה?

אסור היה לשכוח שאותו רבינוביץ, גבר גבוה ובהיר לפי מיטב זכרוני (כבר ראיתי אותו פעם, בתל־אביב), ממתין לי במקום מסויים – ולא כישות הזויה מעל לאינסוף – ובשל סיבה מסויימת. הוא הוציא ספר חדש. "12 משפחות", (הוצאת מכון ון ליר בשיתוף עם הוצאת הקיבוץ המאוחד). שני

(המשך בעמוד הבא)

"אנשים מסתובבים דרך קבע עם התושה שלא מספיק מקשיבים להם. לכל אחד יש חוויות שאיש לא שמע אותן, אפילו אצל אלה שזכו להקשבה מתמדת. יש הלק מובן מאליו בחיים שאנשים לא מדברים עליו, והוא צובר מועקה".

2* סנטימטרים
הדרך הקצרה ביותר לחיסכון:

באנרגיה.

כי 2 סנטימטרים זה כל מה שתרמוקיר צריך על מנת לבודד את דירתך. רק 2 סנטימטרים של תרמוקיר - שכבת הבידוד המושלמת - ובחורף צריך לחמם פחות, בקיץ צריך לקרר פחות ובסה"כ צריך להשקיע הרבה פחות אנרגיה.

בכסף.

כי ודאי ידוע גם לך שאנרגיה עולה כסף.
גם משרד האנרגיה והתשתית הבין כי בידוד מתאים של הדירה מבטיח חיסכון עד 50% בהוצאות לחימום או קירור הבית, ולכן קבע מכון התקנים תקן מיוחד (ת"י 1045) לבידוד תרמי של בנייני מגורים.
אי עמידה בתנאי התקן היא עבירה על חוק התכנון והבניה.

בזמן.

כי שיטת תרמוקיר לבידוד תרמי היא:
המהירה ביותר מבין השיטות הקיימות: תרמוקיר + מים ואפשר להתחיל לבודד.
החסכונית ביותר - תרמוקיר זול בהשוואה לכל שיטת בידוד־איטום אחרת. תרמוקיר ארוז בשקים, מוכן לשימוש מיידי ואין איבוד חומר.
הקלה ביותר - יישום זהה לזה של טיח רגיל.
הנוחה ביותר - בתוך הדירה או בחוץ. הבחירה בידך.
היפה ביותר - עם שכבת ציפוי חיצונית דקורטיבית.
היעילה ביותר לבידוד ואיטום בנייני מגורים.
יעידו על כך מומחי בנייה ידועי שם בעולם כולו ומאות אלפי הבניינים, בארץ ובעולם ש-2 סנטימטרים של תרמוקיר שיפרו את רמת הדיור בהם לבלי הכר.

בעצבים.

וזה לא פחות חשוב.
כי חבל לנסות פתרונות זמניים לבידוד ואיטום אם אפשר להגיע בצעד ראשון לפתרון של קבע.
עם תרמוקיר אפשר לחסוך את עוגמת הנפש הכרוכה בקיר לח וסדוק ובחשבונות חשמל ש"אוכלים" נתחים כבדים מן המשכורת.
תרמוקיר. זה מה שהקיר שלך צריך, וזה גם מה שאתה צריך.
תרמוקיר. לאיכות חיים ולשקט נפשי לטווח ארוך.

* 2-6 ס"מ, לפי אזורי האקלים ודרישות תקן ת"י 1045.

עוד מוצרים מבית תרמוקיר לבחירתך:

תרמוקיר הוא פרי פיתוחה של חברת "RHODIUS" הגרמנית - החברה המובילה בעולם בייצור חומרי בידוד מתקדמים לבנית.

תרמופין - ציפוי דקורטיבי משובח, אטים למים ונושם.
תרמוגג - תערובת מוכנה לבידוד גגות ורצפות.
קירית - טיח חוץ ופנים אטים למים ונושם. מתאים לטיוח מבנים בקרבת הים.
ריצופיט - טיט לריצוף אריחי טרצו ושיש בהיר.
קרמיטיט - טיט להרכבת אריחי קרמיקה, שיש ואבן נסורה.

זהו רק חלק קטן מן המגוון הרחב של מוצרי בידוד ומוצרי בניה אותם תוכל למצוא בתרמוקיר.
את מגוון מוצרי תרמוקיר ניתן להשיג במגרשים לחומרי בניה בכל רחבי הארץ.

מפיץ אזור הצפון: עמלן בע"מ
טל: 04-672101

הציפוי שעולה על כל קיר

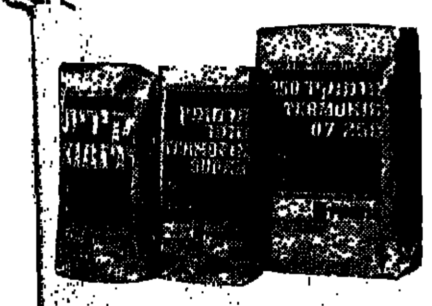

תרמוקיר ואתה מכוסה

ציפוי תרמי לבידוד קירות הבית

תרמוקיר
תעשיות לבניה מתקדמת. קיבוץ חורשים.
ד.נ. השרון התיכון 45865 טל: 03-9386300

(המשך מעמוד 19)

כרכים בכריכה רכה, תוצאה של דיבוב אנתרופולוגי שערך המחבר בבתיהן של תריסר משפחות מייצגות בישראל.

כשיצא לאור סיפורו הקודם, "רוח סיני", שאינו מתקשר ואינו דומה לספר הנוכחי כמעט במאום, חשבתי שזו תהיה ההזדמנות לספר על האיש. עם הרבינוביץ הזה אתה ניזקק רק לעילה. ממילא יהיה קשה להגדיר אותו. מי הוא? מה הוא? הוא לא סופר (שלושה ספרים עד כה). גם לא עיתונאי (כותב קצת ובקצב גובר ב"הארץ" וב"חדשות"). שמא אנתרופולוג? לפי התואר האקדמי שלו זה יהיה נכון, אבל לא מכסה את כל הדמות.

אולי הוא קצת מדריך טיולים (לסיני, לאיסלנד, לצרפת). הולך, הולך הרבה ברגל. לפני שלוש שנים חיבר שני כישורים. הוא כתב למוסף "הארץ" סידרת כתבות שלא היו אלא מסע ברגל בנופי הארץ, בחברת אנשים הקשורים אל הנוף. אבא שלו, השופט לני רבינוביץ, בחיפה. עמוס קינן ביום גשם שוטף בדרך לעין־חרוד. יהורם גאון בסימטאות ילדותו בירושלים. "ברגל בעקבות הלב", הוא קרא לזה. תמיד יימצא לו האוהד הנילהב שיתמוך בהעזות שלו. רבינוביץ הוא מן המטורפים הנעימים. הוא לא מאבד אחיזה בנימוסים עדינים או יכולת מרתקת לשיחה עם תושבי הציוויליזציה גם אחרי הליכה ארוכה ושתוקה בתוך קניון עמוק, כשהוא שומע רק את הנשימה שלו ורחש רמשים שנמלטים מנעליו. "הארץ" סיפק לו באותה הזדמנות רכב צמוד למשך 35 יום (דני עצמו הלך רק ברגל), וחדרים בבתי מלון. בכל סופשבוע היה פוגש את אירוס אשתו, שהיתה עוברת בעין ביקורתית על הרשימה מן הדרך.

> "ההרים במדבר יהודה לא ישארו, גם לא בנגב. בתוך חודשים הם יכולים להשתנות. סיני חזקה יותר. יש בה אינסופיות".

מה עוד אני יודע? שהוא זקוק לשהות בנופי בראשית לצורך איזונו הנפשי. גבר בן 33 ששהה ארבע שנים בבית־ספר־שדה סנטה קתרינה לפני ביצוע הסכם השלום עם מצרים. אחרי־כן למד בלונדון ובקיימברידג'. נקרא לארמון המלכות כדי לייעץ לנסיך פיליפ בענייני מדבריות. הכל אמת, אבל לא מדוייק או כולל.

המראה שלו לא יידחק לשום טבלה סרגלית של טיפוסים. הוא לא נראה כמו מדריך טיולים. אין בו שמץ חספוס. הוא ג'לוב רך. למרות קומת הענקים שלו, יש בו יותר עגלוליות מזוויות. הוא חשוף אגרסיביות באורח מעורר תמיהה לגבי היכולת שלו לגרום לאנשים לעשות מה שהוא רוצה. אחרי כל המסעות ברגל בין ועל מצוקי דרום סיני, פניו מציעות מקסימום חיוך קונדסי שמח מעל לחיים אדמדמות. הוא לא שזוף ולא צרוד. בטח לא לאקוני. יש לו אוצר מלים יחודי שהוא משחק בו כבכדור. הוא קורן חביבות רגועה והולך בנעליים סתמיות. ודרוש לחץ מגיע כדי לסחוט ממנו מידע כדבר נעלי הליכה טובות. "תלוי לאיזו הליכה", הוא אומר, כמעט מתבייש בנושא השיחה. דווקא הוא, התושף רעב גילהב לפרטי הטריוויה.

יש בו ספקנות ויכולת השלמה עם השתלשלות המאורעות. הוא, שכאב עד כדי זעזוע את פינוי סיני, וניסה והתריע מפני השחתת נוף הקדומים בידי המצרים תאווי הישגי התיירות, מצטנף היום בפינה, כריאליסט לאידיאוני. "בשלב מסויים הבנתי שאין מה לעשות. המדבר נתון לחסדיהם".

גם כמדען מנותק מהוויי החיים, מה שעלול היה להיות שלב ב' בחייו, עם המעבר מסיני ללונדון, לא יתאים לשום משבצת. הקשר שלו לפרטי היום־יום המרכיבים חיים של אנשים חורג מעבר להתעניינות האקדמית. יש בו אנושיות חמה. "יהיה לך קשה לקטלג אותי", אמר במטבח שלו, בשעה שחתך רצועות מלפפונים בידיים לא בטוחות, ניהל שיחות טלפוניות עם עורכי עיתונים בתל־אביב ולא הציץ אפילו שנייה בחתיכת עמק יזרעאל המצויירת בחלון המטבח שלו. בלי הרגשים מיוחדים, ציין, לבקשתי המנומקת, את הנוף־צדיקים במיפסק שתי צלעות ההרים שלפנינו. שם שכונת "בנה ביתך" של נצרת עילית, שלדי וילות אפורות נובטים על רכס הר. ולמטה הכפר הערבי איכסל של ח"כ דראושה. הלאה משם תל־עדשים, של חבר כנסת אחר, ובתוך, כמו עָלֵי בין אבקנים, עפולה עילית, מעל מפה של שדרות העמק.

ב רגע אחר, בסמוך לגשר עילי במרכז תל־אביב, אמר מעל שאגת המשאיות: "הנוף מחוץ לחלון קבע לי אולי יותר מכל דבר אחר כשבאתי לחפש דירה בנצרת, לפני חודשיים וחצי. רק אחרי שנתיים בסנטה קתרינה, הבנתי כמה חשוב לי הנוף מהמרפסת של הוריים בחיפה".

בספר הראשון שהיה שותף בהוצאתו לאור, "רוח הארמה", קובץ מאמרים על חשיבות שימור נוף בראשית, כתב רשימה קצרה: "על העם וטבעו בארץ". "לפני מאה שנה הגיעו הנה ראשוני ההתיישבות" נאמר שם, "... עם שעברו הינו תשבץ של נדודים וארעיות, שהמשותף לכל בניו הוא הקיום במנותק מן האלמנטים שמסביב... כן גלות קרוע מכל ארץ, יצוק לתוך תבניות אורבניות, סגור תדיר בגיטאות, היה העם הזה העוסק במקצועות חופשיים. וחפשיים ממה?"

היום היה מנסח בפחות התנשאות. המלים נכתבו בתקופה שהשפיל מבט מקצות הסלעים לעבר עדרי המטיילים הפולשים לסיני. יחד עם שאר אנשי קומנת בית־הספר "צוקי דוד" נהנה מהבוז הקטן כלפי הישראלים הנוסעים לראות מה שכולם נוסעים לראות. "עברתי את השלושים, אני כבר לא בטוח. אני הולך ונעשה פחות בטוח בתשובות. אנחנו כמהים ומחפשים משהו כל הזמן. פעם חשבתי שהעם הזה יוכל למצוא את והותו דרך השדרה הרחבה של הטבע. היום אני מרגיש שהשאלה הזאת לא הולכת וניפתרת".

בעיצומו של סיפור החיים שלו, צהריים בסלון שלו בראש ההר, רוח יבשה שוטטה בחדר וגל, בת שמונה חודשים, השמיעה קולות בעודה לועסת צעצוע פלאסטיק על הריצפה, עבר הגרואיין ללשון זמן הווה. נוסח "אני אורז תרמיל ועולה על הג'יפ" כשמדובר באירוע מלפני עשר שנים. אמרתי לה איכפת לך לחזור ללשון עבר? הוא שאל: למה? עניתי: יש בסגנון הסיפור הזה שמץ של פאתוס. הוא חייך: יש בי שמץ של פאתוס.

"רוח סיני", שיצא לאור בדיוק לפני שנה, מכיל כמה פסקות של פאתוס. אולי קשה לשבת לבד בהרים, כפי שאלוהים ברא אותם, ולגרש את הפאתוס. "12 משפחות", מהבחינה הזאת, הוא אנטיתזה. רבינוביץ ישב, למשל, עם קלרה בראשו מירושלים ושמע ממנה איפה היה הקיר המפריד בין המטבח לסלון, ואיזה צבע היה לבלטות. המלים של קלרה, בדיוק כפי שאמרה אותן, מובאות בספר. אין במפעל התיחקורי הזה שום תיאור של המחבר. אין התערבות מסייעת שלו, הוא נעלם. חבוי עד לא קיים מאחורי מונולוגים ערומים ששלף ממאגרי הביוגראפיה של אנשים בישראל. משפחה חרדית, משפחה בקיבוץ, במושב, משפחה ערבית, משפחה ברמת השרון. אפרוריות החיים כמקור עניין. (אחר כך אשאל אותו את מי זה מעניין).

> "לפני שהגעתי אל הזקנה במושב נס הרים, אף אחד לא שאל אותה ממה היתה עשויה הריצפה בכיתה שלה בכורדיסטן כשהיתה בת שמונה".

אולי אנע בקצת ההגדרה של האיש אם אומר, כהיסוס, שהוא מיטיב לראות את המשמעות העמוקה של הפרט התלוי הגלוי. שהמובן מאליו אינו חולף על פניו, ושהוא מיטיב לתאר מה שהוא רואה, לא בלי הומור. בפעם הראשונה שראיתי אותו, עלה לבמת ראיונות בצהרי שבת כשהקהל העירוני, הקשיש ברובו, כבר הכין את קיבותיו לטשולנט. רבינוביץ הגיע לספר על סיני, והוא נראה כמו הבן של כל הזוגות המתחייכים בקהל. הוא קלח וריתק ושיעשע, בלי מאמץ להתחנף. הוא סיפר על בני הג'בליה, השבט הבדווי שקשר עימו קשרי מחקר וידידות, והיה לו הרבה פולקלור לתרום. אבל אם היה מדבר על טפטים, זה היה מכדר באותה מידה. חשבתי על כל האנשים שראו בחברתו אותם מראות ולא ספגו אותם כמוהו ולא יוכלו לספר אותם כמוהו. בקהל נוצרה איזו דריכות חדשה. נו, בשביל זה כדאי להישאר עוד קצת.

•

הוא בן זקונים מרופד באהבה. צעיר בארבעת ילדיהם של השופט החיפאי לני רבינוביץ ושרה רבינוביץ, פסנתרנית ומורה לפסנתר. הוא הבן שלא לומד לנגן בפסנתר. שסוטה מן הדרכים המותוות באופן שאינו מעורר כעס או תמיהה. הוא הבן שעושה סרט על אמא כמלאת לה שבעים. חצי שעה של וידאו, שהשקיע בה חצי שנת עבודה. קטעי ראיונות עם אנשים שנולדו במהפכה הרוסית פלוס קטע מצולם מן המהפכה עצמה, וגנוב מן הסרט "אדומים". "יש לי אמא מופלאה". אחותו הבכירה היא דפנה כהן־מינץ, מנהלת אגודת ידידי אוניברסיטת תל־אביב בישראל ואשתו של תני כהן־מינץ, בכדורסל־על בעבר. עוד אח, אשר (עקי), בעל משרד עורכי־דין בתל־אביב. כרמל, אחותו השנייה, עוסקת ביחסי ציבור לסרטים בתל־אביב, והיא דומה לו מבחינה חיצונית. אותו חיוך מלבב, עם שובל של סוד. הוא קורא לילדות שלו מאוזנת. דווקא לא

(המשך בעמוד הבא)

רבינוביץ: "סיני נפלה לידי אנשים שלא יודעים מה יש להם ואיך לטפל בזה".

חגיגות ה־40 ב"רים"

עד 40% הנחה

וגם מתנות נהדרות!

אפשרות עד 60 תשלומים

מטבחים

מטבח דגם דרבי, מטבח פורניר טבעי או בייץ 23% הנחה.

מטבחי פרובנס 40% הנחה.

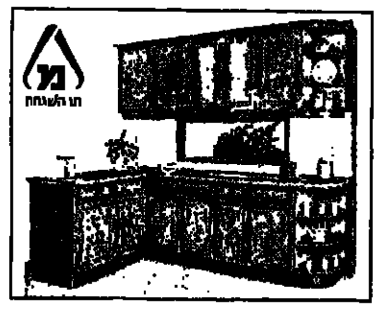

מטבח דגם סלסטלוק ודגם הולידיי 30% הנחה.

מטבחים מסדרת מוביליה בדגמים רונדו וקונטור 23% הנחה.

מטבחים מסדרת מוביליה בדגם כפרי 26% הנחה.

מטבח דגם רוסטיקנה, ביצוע בפורמאיקה עם חריטה במבצע של 23% הנחה.

חדרי ילדים

חדר ילדים קומבי במבצע מיוחד: 30% הנחה ובנוסף תקבלו במתנה סט מצעים "קיר" של כיתן, על כל קנית חדר הכולל מיטה כפולה, ארון, שולחן וספריה.

שולחן כתיבה עם ספריה עליונה 30% הנחה
במקום 536 ש"ח רק 375 ש"ח

ספריית מדפים 0.82×1.98 מ' 30% הנחה
במקום 418 ש"ח רק 293 ש"ח

נמשכת חגיגת המתנות ב"רים"

לאור ההצלחה אנו ממשיכים לחלק מתנות נהדרות בנוסף להנחות הגדולות.
מבחר מקסים של מוצרי "כיתן" לפי בחירתכם - מצעים, מגבות, מוצרי הלבשה ועוד.

איך מקבלים את המתנות?

הקונים עכשיו, במבצע עד 40% הנחה יקבלו גם שוברי קניה מיוחדים של "כיתן". תמורת שוברים אלה אפשר לבחור כל מתנה שתרצו מתוך מבחר מוצרי "כיתן" מכל אחת מחנויות רשת "כיתן" ברחבי הארץ.
את פרוט המוצרים שעליהם מקבלים גם הנחה וגם שי ואת גובה שוברי השי אפשר לראות במודעה זו ובכל אחת מחנויות רשת "רים".

מזרונים

מזרון סילי דגם פרסטיג' - דגם חדש קשיח ביותר
20% הנחה, אספקה מיידית והובלה חינם.
לדוגמא מזרון בגודל 1.90×1.40 מ' במקום 854 ש"ח
עכשיו ב־683 ש"ח.

Sealy

ארונות קיר

ארון קיר לבן עם פסים מוזהבים, 5 דלתות 2.42×1.94 מ' 30% הנחה.
במקום 1,856 ש"ח רק 1,299 ש"ח.
ובנוסף שוברי קניה בסך 100 ש"ח לקנית מוצרי כיתן.

ארון קיר עם מראות (2 מראות לארון), 4 דלתות 2.42×1.56 מ' בגוונים לבן, חום ואלון, 30% הנחה.
במקום 1,427 ש"ח רק 999 ש"ח.
ובנוסף שוברי קניה בסך 100 ש"ח לקנית מוצרי כיתן.

ארון קיר דגם "ניו־יורק" 4 דלתות 2.42×1.56 מ' בגווני לבן, חום ואלון, 30% הנחה.
במקום 1,070 ש"ח רק 749 ש"ח.

ארון קיר דגם ניו יורק 5 דלתות 2.42×1.94 מ' בגוון חום, 40% הנחה.
במקום 1,570 ש"ח רק 942 ש"ח.

ארון לונג'ור תריס 4 דלתות 2.42×1.56 מ', 30% הנחה
במקום 1570 ש"ח רק 1,099 ש"ח
ובנוסף שובר קניה בסך 100 ש"ח לקנית מוצרי כיתן.

ספות נוער

ספרינג
ספה בודדה עם גב וארגז מצעים בבדים מובחרים.
במקום 721 ש"ח עכשיו ב־518 ש"ח.

ספה כפולה הנפתחת למיטה זוגית עם גב מרופד במבחר בדים מובחרים.
במקום 8?? ש"ח רק 610 ש"ח.

חדרי שינה

חדר שינה קלאסי בגוונים אלון וחום כולל מיטה (ללא מזרון) 1.40×1.90 מ', 2 שידות, שולחן טואלט ומראה. 33% הנחה
במקום 1,771 ש"ח רק 1,298 ש"ח
ובנוסף, שוברי קניה בסך 100 ש"ח לקנית מוצרי כיתן

30% הנחה על חדר שינה דגם ניו־יורק הכולל ארון קיר 4 דלתות 2.42×1.56 מ', מיטה 1.90×1.40 מ' (ללא מזרון) + 2 שידות רק 1,498 ש"ח
ובנוסף שוברי קניה בסך 150 ש"ח לקנית מוצרי כיתן

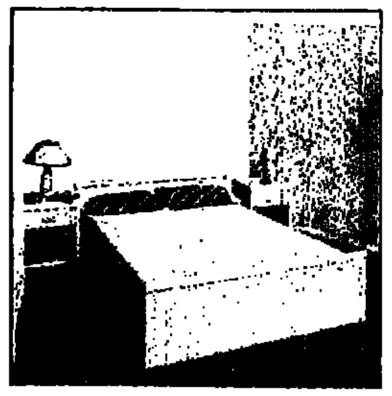

חדר שינה דגם ניו יורק (ללא מזרון) הכולל גם שולחן טואלט, 3 מגרות + מראה, 30% הנחה.
במקום 1,570 ש"ח רק 1,099 ש"ח.

סלונים

סט סלון ספה תלת מושבית + דו מושבית + כורסת. 25% הנחה.
במקום 2,211 ש"ח עכשיו החל מ־1,658 ש"ח.

ספה סרונה
ספה הנפתחת למיטה כפולה וכוללת ארגז מצעים.
במקום 869 ש"ח עכשיו ב־652 ש"ח.

כל המחירים כוללים מע"מ והרכבה ואינם כוללים הובלה.

חנויות רים: ■ ירושלים: כורש 7 • שלומציון המלכה 18 • חנות המפעל, אזור התעשיה גבעת שאול ב' ■ תל־אביב: בן יהודה 108 • הרצל 102 • הרצל 32 • בוגרשוב 72 ■ חיפה: הרצל 67 • דרך חטיבת גולני 23 ■ מפרץ חיפה: "רים" צומת קרית אתא ■ באר־שבע: דרך חברון 4 ליד ועלי גלי ■ אילת: הוגכם, שד' מדיין ■ אשדוד: רח' רוגוזין 25 ■ אשקלון: צה"ל 29 ■ הרצליה: ויצמן 20, פינת היובל ■ חדרה: הרברט סמואל 52 ■ כפר־סבא: שד' ירושלים 50 ■ נהריה: שד' הגעתון ■ נצרת: נסטוראי 27 ■ נתניה: שער העמק 1 ■ עפולה: רח' מנחם פינת ארלוזורוב ■ פתח־תקוה: בית "רים", בר כוכבא 23 ■ צפת: רח' ירושלים 18 ■ קרית־שמונה: מרכז מסחרי אחורי אוטריאן ■ רחובות: אחד העם 27 ■ רמלה: הרצל 19 ליד התחנה המרכזית ■ רמת גן: ז'בוטינסקי 106.

רים
רשת הריהוט הגדולה בישראל

קשר גבאי

(המשך מהעמוד הקודם)
הילד שעוקב אחרי נמלים. זה בא אחר־כך. משחק כדורגל, מוציא הרבה אנרגיה, קורא ורץ.

א ז מתי התחילו הטיולים?

"יותר מאוחר. זאת חוויית התבגרות יותר מאשר חוויית ילדות".

סיני באה אחרי השחרור מהצבא. אולי בגלל זה לא היית מאלה שנוסעים לדרום־אמריקה.

"אין ספק שמשך הזמן – ארבע שנים – שהייתי בסיני, היה משמעותי. אנשים נוסעים לדרום־אמריקה גם בגלל משך הזמן. לי לעולם אין צורך לנסוע לשם, או למזרח הרחוק, כי היו לי השנים בסנטה".

איך הגעת לשם?

"הייתי מגיע לגיחות קצרות בנות כמה ימים עוד בתקופת השרות הצבאי. אחר־כך למדתי להפעיל דחפור. חשבתי להתבסס מבחינה כלכלית בקו ברלב. זה היה ב־75', בסוף זמן הביצורים. אבל לא הייתי קשור במיוחד לציור מכבי כבר, וכשטילפנו אלי ואמרו שחסר מדריך ב'צוקי דור', שמחתי".

מה היו החיים בסנטה קתרינה?

"זה היה תא לחץ. חמישה חדרי שינה, מטבח וחדר אוכל, קומונה סופר אינטימית של 20 איש על 60־70 מ"ר. 'צוקי דור' היה ממוקם בבקעה למרגלות הר סיני, קרוב לכפר הבדווי. מסביב פסגות של הרי גרניט קרחים, סוער רוח. היינו חבורה שדרשה מעצמה יותר

> "עברתי את ה־30. אני הולך ונעשה פחות בטוח בתשובות. אנחנו כמהים ומחפשים משהו כל הזמן".

מדי. רצינו להצטיין בהודכת של מטיילים צמאי־דעת בסיני. טיול של שישה ימים, פעמיים בחודש, כל יום 18 שעות עבודה בחום. אתה מארגן ציוד ומצרכים, דואג לאריזה, או למשאית, או לגמלים, אתה מורה הדרך, המסביר, אתה בוחר מקום מנוחה לארוחת עשר בצל אבן כבדה, מכין ארוחת ערב, מדליק את הקומזיץ ומכבה אותו, טס לקחת את המטיילים מתל־אביב ולהחזיר אותם.

"בינתיים יש לחץ ללמוד, לשבת בספרייה, לצאת לבד, להגדיר צמחים, לסכם את הטיול שהיה, לשבת עם המדריך הראשי, לסכם בדיוק איפה תעצרו ומתי. ומה עם ישיבות צוות, וכתיבה. זאת היתה רצינות שלוקחת ברצינות. על התקופה הזאת מדבר 'רוח סיני', הסיכום המרכזי של התקופה זה התעלות. זה הולך עם תחושה של צפיפות בזמן ובמקום. זה מנוגד למרחבים שהיינו מוקפים בהם. מנוגד לחירות שהמדבר משדר אליך. הספר היה תראפיה של השלמה סופית עם העזיבה".

ואז ניגזר עליכם לעזוב. זה היה יותר מאשר לסיים תקופה, לעזוב איזה קורס, עם כל צער הפרידה. התיאורים של הבאב שלך וחבריך הם בגורל קמאי.

"לפני שפריץ סאדאת, חשבתי לעזוב ללימודים באוניברסיטה, והאפשרות שאחזור ואקים משפחה בסנטה, נראתה לי ריאלית. העזיבה היתה קשה בגלל הסופיות. היתה תחושת אובדן שאף פעם לא תתמלא, והיא נותרה עד היום. כשקורס מתפרק, אז לא כל העולם שאחז את הקורס מתפרק. יהיו שם עוד קורסים. דבר כזה יכול להתחדש. הסיטואציה הסנטאית לא ניתנת להרכבה מחדש. היא כל כך קיצונית מבחינת סוג אנשים, המקום, המרחק. ביה"ס שדה לא היה על אם הדרך. זה בקצה הסופי של דרך עפר שעולה אל ההרים, יורדת לביקעה, מסתובבת ונעצרת. היופי קיצוני. אי אפשר היה לשחזר את החבורה הזאת בתוך היופי הזה. והראייה, שמאז 79' לא היה מיפגש של אנשי 'צוקי דור'. אם יבוא היום טלפון שיקרא לי לכינוס, אני מניח שאלך, אבל אהיה מלא חששות ממה שיהיה שם".

איך עזבתם?

"בג'יפ. את בית־ספר שדה עוזבים בג'יפ. התאור הזה יכול להיות רק מלודרמטי. הכל בסנטה ענקי. אתה לא יכול להשתחרר מזה שמה שקורה אצלך, חגבי, מסביב ההרים הגבוהים האלה, והליכה של אנשים, שיחת טלפון לארץ, דרך שבע מרכזיות, הכל מעשה חגבים. הזיכרון שלי הוא מהרגע שאני מביא תיקים לג'יפ שלוקח אותי לשדה התעופה. היתה הבנה מאכזבת שעוברת עליך טלטלת אבל, בעוד שעל היקום מסביב לא עובר כלום. אפילו אצל הבדווים שווכרים כל לילה משותף בבוסתן, לא קורה כלום. הכל קורה בלי קול, בשקט. אפילו הנהם של הג'יפ לא נשמע, כשאתה נידגש וחש עצב עמוק".

חשת ניתוק מארץ אבות?

"לא, זה לא זה. כולנו האמנו בהסכם השלום. לא היה אחד מאיתנו שהיה מוכן ללכת עם הספקנים. היה בינינו קו בולט שמאלה בהשקפות הפוליטיות. יוצאים מן הכלל בחרו אחר־כך בוייצמן. אבל החוויה האישית של הניתוק היתה קשה".

•

בתוך שבוע עבר מסנטה קתרינה בדרום סיני, לקינגס קולג' בלונדון.

המאבק לשימור סיני התחבר בתואם ללימודי התואר הראשון במדעי החיים: לימודי סביבה, אקולוגיה, תכנון, זיהום. "היתה תחושה שהלכה והעמיקה אצל כל ותיקי סיני, שסיני נפלה לידי אנשים שלא יודעים מה יש להם ואיך לטפל בזה. הקמנו, כמה בחורים בלונדון, את 'הקבוצה לשימור סיני'. זאת היתה תערובת של נאיביות וצורך כפייתי לעשות משהו, בלי לדעת מה יהיה אפקטיבי".

הם רצו להזעיק אירגונים בינלאומיים לשמירת הטבע, שיעצרו את המצרים לפני השחתת הכתם הלבן האחרון בטווח השגת העולם המערבי. "המצרים פיתחו ומפתחים את סיני בלי אבחנה. הם סוללים דרכי אספלט שמגיעות לכל מקום, בונים בתי מלון. מ־79' הם נמצאים בלחץ אדיר להוכיח לעולם שכל מה שהישראלים ידעו לעשות, הם יעשו יותר חזק, יותר גדול. אני רוצה שסיני תישאר קדמונית. לעולם המערבי יש בה צורך כפי שהיא, בראשיתית, אז תעזבו אותה במנוחה. ביום שתישחת הביקעה האחרונה זה יהיה סופי כמו מוות".

יש אנשים שלא מבינים את הצורך הזה בנוף חלא נגוע. יש אנשים שהתאווה למגע עם הטבע אינה אומרת להם דבר. המלחמה על השימור נראית להם מגוחכת. אם לאנושות יש צורך בנופי בראשית לצורך איזון נפשי, כמו שטוען הספר 'רוח האדמה' בכל מאמריו, איך זה שיש אנשים מאוזנים פחות או יותר, שאטומים לריחות של פרחים, ציוץ ציפורים ונוף קדמוני?

"זה שיש לי גריפה לא הופך אותי למומחה לגריפה. ואני לא אומר שהגריפה היא דווקא אצל האטומים. נכון שלא לכל בני האדם יש הצורך הזה. אבל אולי אלה שיש להם הצורך זה מין קטן שנמצא בסכנת הכחדה והוא מציג את הצורך בטבע כצורך אוניברסלי. אני מניח שאם היית תופסת אותי לפני עשר שנים הייתי מדבר בצורה יותר פסקנית. אז זה היה ברור לי מי טוב ומי לא טוב. היום יש לי נושאים משותפים לשיחה גם עם האטומים לטבע".

ב איזה שלב נואשת מן המאבק לשימור סיני?

"במצרים אין מישהו שממונה על שימור הנוף. יש שם מישהו שממונה על פיתוח. פגשתי תת־שר ושאלתי אותו לתוכניות לפיתוח סיני, והוא צייר לי על נייר ואמר: פה נקים מלון, שם נקים מלון, ואני החזקתי את עצמי לא לתקן לו את השרטוט של המפה, שהיתה שגויה לגמרי. תגיד, מה לגבי שמורות טבע, שאלתי אותו. הוא ענה: אין לנו שמורות טבע, כי אין לנו יערות. הבנתי שאי אפשר להקפיץ עם קדימה בנושא איכות הסביבה, כפי שאי אפשר להקפיץ עם קדימה בנושא זכויות האזרח. הרי גם בתקופתנו הרסנו אתרים שלמים עם המוני מטיילים, למרות המדיניות של אי השארת עקבות ואשפה".

אין שום תקווה?

"אולי יהיה חסד. ההרים לפחות חסונים כנגדם. הם גבוהים מדי וקשים. הדבר הכי חשוב שיש לי, זה לדעת שההרים ממשיכים להתקיים. ההרים במדבר יהודה לא ישארו, גם לא בנגב. בתוך חודשים הם יכולים להשתנות. סיני חזקה יותר. יש בה אינטנסיות.

> "הנסיך פיליפ נראה נמוך באופן מפתיע. הוא בקושי מטר שבעים. אבל הוא שמור טוב לגילו, בנוי טוב".

מה שמרגש בסיני זה שהיא מבטיחה. אתה לא יכול להגיד את זה על מפרץ חיפה או על עמק יזרעאל. דרך תמונות הנוף של עמק יזרעאל עוברים חוטי טלפון דקים. כמעט כל מה שאני רואה שם מושפע מיד אדם. אין אף הר קרח. השדות, הכבישים, הייעור, הבנייה, התוכניות שיש לבנייה".

ב'רוח סיני' אתה מספר על טיול שעשית לבד להר אום שומר, ב־82'. היית צריך להתגנב מעיניים מצריות בשביל זה. הלכת יומיים לבד בהרים, בלי קשר לעולם החיצוני. אין לך רגעים של אימת בדידות במצב כזה?

"כן, יש. יש לפני, יש בזמן, ויש אחרי. בזמן ההליכה אתה לא חושב מה יקרה אם עכשיו אני נופל ונוקע רגל, אבל אתה חושב על זה לפני זה. יש גם פחד רחוק מתעייה והתייבשות, או חשש שמקור מים לא יתממש. ויש גם תחושה שאתה לבד, או כל מרחב האילתור, התימרון, הרבה יותר קטן. זאת הסיבה שלטיולים קבוצתיים אני תמיד לוקח מורה־דרך בדווי. הפונקציה האחרונה שהוא ממלא זה למצוא דרך. הוא

(המשך בעמוד 60)

דני רבינוביץ ובתו בבית: "הנוף מחוץ לחלון קבע לי אולי יותר מכל דבר אחד כשבאתי לחפש דירה בנצרת".

יהונתן גפן

ראש קטן־גדול

ל פעמים שואלים אותי נערים בטרם גיוס מה לדעתי הם צריכים לעשות עם הצו גיוס שלהם. יושבים איתי בקפה תל־אביבי, לא רחוק מהים, שני נערים שעומדים על תעודת הבגרות שלהם, ואחד מהם אומר:

"קבלתי צו".

"אני משתתף בצערך", אני אומר לו.

"אני ראש קטן", אומר השני, "אבל הוא רוצה ללכת לקרבי, בגלל החברה". "לאן אתה היית מתגייס אם היית אני?" שואל הראשון.

"אפשר אולי עוד בירה?" אני קורא למלצר.

וזאת אחת השאלות שאני ממש מסרב לענות עליהן משום שמדובר בנושא ערכי שאני מסרב להתערב בו. אין איש בעולם שיכול להחליט על ערכים של אדם אחר, ומשום כך שתי המלים "חינוך לערכים" לא מתחברות לי בראש.

ומעבר לערכים יש פה עניין של חיים ומוות, כי צבא זה לא בדיוק מכון אירובי. מה יהיה אם אגיד למישהו: "לפי דעתי והכרתי הלאומית – כדאי לך להתנדב לשרת בשק"ם", והמתגייס הצעיר יבלע לא בכוונה מצופה עם האריזה או ייחתך מבקבוק אורנג'דה שבור, ואז איזה פרצוף יהיה לי?

לכן אני תמיד אומר: "בוא נדבר על משהו אחר". אבל לפעמים הם ממש לוחצים. אפילו בדואר אני מקבל מכתבים עם שאלות קשות כאלה, כמו למשל מכתב שקבלתי לא מכבר מנער מעיירת פיתוח דרומית: "בקרוב עלי להתגייס לצה"ל, ואני מבולבל. מצד אחד – הייתי רוצה לעשות את המאקסימום למען המולדת, אבל מצד שני – מה היא עושה בשבילי, המכורה הזאת?"

מדובר באותה עיירת פיתוח ממנה יצא הגדנ"ע לחבוט בילדים פלסטינים קשורים בתור משימת בר־מצווה. ואני לא יודע למה הם פונים דווקא אלי. למה לא לרפול או ליאנוש. מה אני מבין בצבא? אולי הם כותבים לי משום שפה ושם פירסמתי שירים ומכתבים של חיילים מהשטחים. ואני מאמין שהם באמת לא יודעים מה להחליט. הם קרועים בין הרצון לתרום לבין הרצון להיות אנושיים ולא להיקלע למצבים בהם האדם מאבד צלם אנוש ומקבל ראש של קניבל גדנ"עי. וקיימת כמובן גם התשוקה ההיולית והמגוחכת להמשיך לחיות ולבעוט, וידוע ששרות צבאי יכול להפסיק את החיים. גם זה כבר קרה לכמה מהטובים בידידי.

בצד כל חפיסת סיגריות עתירת־ניקוטין: "משרד הבריאות קובע כי העישון מזיק לבריאות". על צווי הגיוס הנשלחים לנערים הנבוכים, לעומת־זאת, לעולם לא תראו תווית מודפסת מטעם שלטונות הצבא: "משרד הבטחון קובע כי בצבא אפשרות למות".

לפני כמה חודשים התבקשתי מטעם עיתון "במחנה", עיתון חיילי ישראל, לכתוב כמה מלים למתגייסים החדשים. כתבתי להם משהו כמו: "רק הומור ישחרר אתכם מהשרות הצבאי. רק בצורה כזאת תוכלו גם לשרת וגם לשרוד". אבל מה יעשו כאלה שאין להם הומור? לאן ילך הנוער הרציני? לצוק?

אין אדם בעולם שיכול להחליט בשבילך למען מה תקריב את חייך, והנשיא האמריקאי היפה שאמר "אל תשאל מה המדינה יכולה לעשות בשבילך – תשאל מה אתה יכול לעשות בשביל המדינה" – חטף כדור ממיתנקש שאמר: "אל תשאל איך הנשיא יכול להרוג אותך – תשאל איך אתה יכול להרוג את הנשיא".

הנוער החייב בגיוס חובה שאני מכיר מתחלק, כמו כל דבר צבאי אחר, לשלושה חלקים:

א. להישאר מחוץ למשחק.

הנוער שמחפש איך לצאת מכל הסיפור הזה. כאלה שמוכנים לקבל את הסעיף "בית כף תף", להיות בלתי כשירים תמידיים, לשחק דפוקים בראש או אפילו להתחפש לחרדים מרוב חרדה. פעם זה היה כתם, היום זה יותר גימיק, משהו כמו לדפוק את מס הכנסה. לאף אחד לא ממש איכפת שהוצאת את עצמך מהמשחק. אני מכיר לפחות נער אחד שיצא מזה ואחר־כך הלך – על דעת עצמו – לטפל בנערים במצוקה באיזו עיירה דפוקה, והאחראים עליו אמרו שהוא עשה נסים ונפלאות במוסד שבו התנדב לעזור. צעיר זה מהווה דוגמה טובה לאחד שהוא לא משתמט אלא בוחר לעצמו את הצבא שלו. איש לא יוכל לבוא ולומר לו: "אחרים עושים את המוטל עליך", משום שהוא עושה מעל ומעבר למען החברה. אבל לפי הערכים שלו, לא לפי פקודות מלמעלה. ברור שעל כל נער נאור כזה יש לפחות עוד שלושים דראעקס שסתם מתחזים. לפסיכים או לפופיק והולכים לים ולסינרמה שלוש שנים. לא להיות שם בכלל, זאת האפשרות הראשונה.

ב. להיות שם כמה שפחות.

האפשרות השנייה היא להתגייס ולהכנס לקומה – מצב של נימנום תמידי עם נטייה לחוסר הכרה. השרות הצבאי שלי היה כזה, פחות או יותר. מהרגע שהתלבשתי בחאקי סיגלתי לעצמי מין חיוך אדיוטי, ונתתי לצבא לעבור לי מהצד. הייתי ביחידה קרבית אבל לא ידעתי את זה. אחרי שלוש שנים פתחתי את העיניים וראיתי שאני כבר לא חייל דפוק אלא אזרח דפוק. התקדמתי.

אבל אני שרתתי בצבא הגנה לישראל הקטנה, לפני שהיתה אימפריה, לפני שהיתה טלוויזיה.

אני לא יודע מה הייתי עושה היום אם הייתי בן שבע עשרה וחצי ורואה כל ערב בטלוויזיה איך כוחותינו מכים את ילדיהם. יכול להיות שהייתי בוחר באפשרות אלף, מתחפש לפסיכי דתי וחוזר הביתה בריקוד חסידי תוך־כדי הזלת רוק והשמעת צחוקים משוגעים. או אולי, אם היתה לי אותה מודעות פוליטית שיש לי היום, אולי הייתי בוחר באפשרות השלישית:

ג. להיות שם ולנסות להשפיע.

האפשרות השלישית היא דווקא דווקא כן לשרת ביחידה קרבית, דווקא כן להיות שם. משום שרק משם אתה יכול להשפיע על מה שקורה שם. רק שם אתה רואה במו עיניך את התועבה, שכמה שלא יקראו לה "תרגילים" היא תישאר תועבה מארץ התועבות. באפשרות הזאת, האפשרות השלישית, בחרו עד כה כ־150 קצינים וחיילים שהתנדבו ליחידות הקרביות והמובחרות ביותר, אבל כשהקרביות המובחרות נהפכו לתועבה, הם פשוט סרבו לשתף פעולה, נעצרו, נשפטו וישבו בבית־הסוהר הצבאי. מאה וחמישים חיילים וקצינים – זה בערך פלוגת חי"ר פלוס מסייעת. וזאת הפלוגה שלי.

הפלוגה שלי, שהמ"פ שלה הוא כמובן אלי גבע, חייבת להיות בשטח כל הזמן, ולמנוע מקרים בכוח הסירוב לשתף פעולה בעיקר כשהפעולה היא, למשל, הטמנת ערבים בחול, דימון ילדים פראים לסידרת בומבות באף של נער קשור עיניים, ועוד פשעים כהנה וכהנה נגד המין האנושי, שהוא חרא של מין, דרך אגב.

ואל תעצום עיניים, אל תיכנס למצב של קומה, אל תבצע פקודות שהלב שלך מקיא מהן. בצורה כזאת אינך משתמט, אינך שקרן, אינך בז לעצמך. האפשרות השלישית היא אפשרות הגבורה והמרד. חייל שמסרב להשתתף בתועבה נגד עם אחר הוא החייל הקרבי והאמיץ ביותר שיכול להיות. משום שהוא נלחם על דמות פניה של המולדת שלו, שהיא כידוע על הפנים, ועומד על זכותו למחות, למרות שהוא יודע שהוא יחטוף על זה. הוא לא משתתף בפסטיבל ישראלי, אבל יום אחד – אתם עוד תראו – הוא יקבל את פרס ישראל.

"אתה לא עוזר לנו הרבה", אומר אחד משני הנערים שבאו להתייעץ.

"אני מצטער", אני אומר.

"מחר יש לנו בחינה לבגרות", אומר השני.

"בהצלחה", אני אומר.

שאל את בעלי צי הרכב הגדולים איזה מזגן הם מתקינים במכוניות.

הדין · europcar rent a car · Budget rent a car · eldan אלדן השכרת רכב · ציון חברה לביטוח בע"מ · מגדל חברה לביטוח בע"מ · סהר · הפניקס הישראלי · כלל LAL · מוטורולה · יבמ IBM · דלק · תקם · שגריר

רסקור ממזגת את צי הרכב של חברות מהגדולות בישראל: הרץ, באדג'ט, אלדן, יורופקאר, י.ב.מ., מוטורולה, התק"מ, דלק, שגריר, פניקס, מגדל, סהר, ציון, כלל ועוד. בחברות אלה יספרו לך כי "רסקור" נבחרה מתוך שיקולים קרים: איכות המזגן, התאמתו המושלמת לכל דגם, וטיב השירות הנלווה אליו. אמץ שיקולים קרים אלה של החברות הגדולות, והבטח לעצמך "מזגן אדיר" ברכב.

רסקור לשרותך בכל הארץ:

תל-אביב - (המפעל ומרכז השירות), רח' לח"י 24, מול קניון אילון, טל': 03-5791177

ירושלים - "קור-חום", גבעת שאול ב', טל': 02-535548/56.

באר-שבע - "מז-קור", המלאכה 16, טל': 057-36873/79827

רחובות - "קרני אור", איזור התעשיה, דרך יבנה, טל': 08-468498/469095.

חדרה - "משה קור", יציאה דרומית, ליד מאזני גשר, טל': 06-336231/331349.

נתניה - "מזגן קור", רח' הרכב, איזור התעשיה, טל': 053-613766/619152.

רסקור
מיזוג אדיר לרכב.

מקבוצת דלק

רץ, אבל לא יגיע

מאת דן דגוני, ניו יורק

"ג'קסון דוחה את ההגדרה הפוליטית המקובלת של ניצחון. בשבילו, הריגוש של הניצחון אינו נובע מנתונים מספריים אלא מפרצופים"

ב חיתוך דרמטי סוקרת המצלמה רחוב בהארלם, ניו יורק, שמחסומי משטרה הפכוהו לשטח הפקר. מתקרבת למועמד השחור, בחליפת עסקים כהה, שמרנית, במרכז הכביש הנטוש, מלטפת את פניו העגולים, התפוחים קמעה, מתעכבת לשניה על העיניים המצמצניות, וחולפת על השפתיים הדשנות, עטורות שפם גזוז בקפידה.

"הרחוב הזה הוא אחד ממרכזי סחר הסמים הגרועים בעולם", אומר ג'סי ג'קסון במבטא דרומי מקוטע. "קראק, הרואין, פי.סי.פי., קוקאין. הסמים הורסים את שכונותינו, הורגים את ילדינו". המצלמה מאששת את הדברים בצילומי תקריב של תילי אשפה, בתים שנדונו להריסה ועיי חרבות של בתים שכבר נהרסו.

קאט לג'קסון, ברובע אחר, רובע של החלום האמריקני: שטיחי דשא ירוקים, בתי הנול וגרטל ודברי זעם של המטיף השחור, שמגיפת הסמים אינה פוסחת גם על מבצריו של אדם הלבן.

"כשאהיה נשיא, לא אסתפק באמירת 'לא' לסמים", מבטיח ג'קסון, שהוחזר בינתיים לרחוב הנטוש בהארלם. "אומר 'כן' למלחמה בסמים. זה יהיה חלק לא רק ממדיניות הפנים שלי אלא גם ממדיניות החוץ וההגנה. אנו, בני העם, יכולים לנצח במלחמה על הסמים".

החידוש בדברים טמון לא כל כך בתוכן, כמו בעובדה שזהות העם שג'קסון פונה אליו תחומה כמסר שמשמיע המועמד, לא כצבע עורו. אם יתברר, שזה הישגו היחיד במירוץ לנשיאות, יכולים נאורי ארה"ב לומר דיינו. כשהוא מדבר על "הסיוע הישראלי לפלישת דרום־אפריקה לאנגולה" קהלו הוא שחור, מיליטנטי. כשג'קסון מדבר על סמים, הוא גורף גם לבנים בני המעמד הבינוני, שיכולים להריח את ריח החשיש העולה מחדרי בניהם ובנותיהם. כאשר הוא משתלח על העוולות הכלכליות הגלומות בחזון הכלכלי של הנשיא רייגן, נאספים תחת כנפיו מסכני שני הגזעים.

עכשיו כבר ברור, שג'קסון לא יהיה מועמד מפלגתו במסע הבחירות לנשיאות, אבל במסע המפרך של שחורי ארה"ב לשוויון זכויות, הוא כבר נחל נצחון אדיר, שמציבו בשורה אחת עם מרטין לותר קינג ורוזה פארק, התופרת שסירבה לפנות מושב 'ללבנים בלבד' באוטובוס באלבמה, ב־1955, והציתה בכך את תנועת המחאה השחורה בדרום.

בפעם הראשונה בתולדות ארה"ב, הצליח שחור להגיע רחוק כל כך במירוץ לנשיאות. בפעם הראשונה הצליח פוליטיקאי שחור, ברמה הארצית, לשכנע בוחרים לבנים רבים כל כך להאזין לדבריו ולהתעלם מצבע עורו.

במערכות הראשונות של הבחירות המוקדמות, היה נדמה שג'קסון אכן הצליח לדלג מעל משוכת הגזע. בסוף פברואר נתקפו יועציו באופוריה של חזון אחרית הימים, שנשמע כמו סיסמת פרסומת טובה: נשיא שחור בבית הלבן. מקצוען מערכות בחירות הוזמן בחשאי כדי לייעץ לג'קסון בענייני ניהול מדינה. מומחה אחר נתבקש לספק לכומר השחור רשימת מועמדים לשרים בממשל. הבית בפנסילווניה אווניו 1600, נראה לפתע בהישג יד. במשך כמה שבועות טובים לדמוקרטיה האמריקנית, היה ג'קסון מועמד ממשי לנשיאות, לא סתם מס שפתיים לתנועה לשוויון זכויות לשחורים, שבועון החדשות "טיים" נתן לג'קסון את הגושפנקה הממסדית, כשהדפיס את דיוקנו על השער והכתיר את הכתבה במילים: להתייחס לג'סי ברצינות.

ההתפכחות באה בהדרגה. ברק הנצחונות הראשונים נתעמעם בצל הכשלונות שבאו אחריהם, במדינות שהרכבן הדמוגרפי אילץ את ג'קסון להישען על קולות לבנים בלבד. חלק מהלבנים האלה היו משענת קנה רצוץ, שהגשים את הנבואה, שאמריקה טרם מוכנה לנשיא שחור. בינתיים נמנה ג'קסון מתמיכה בלתי מסוייגת רק אצל 'קואליציית הדפוקים' בגיזרה הלבנה: הומוסקסואלים ולסביות, חולי איידס, חלק מהמובטלים, כל אלה שאין להם מה להפסיד לבד מכבלי ממשל רייגן. על רקע זה, צורבים הכשלונות שבעתיים. מילא ניו־יורק, שבה התגייס הממסד היהודי, כצפוי, להכשיל את המתמודד השחור. מה שהכאיב באמת היו הכשלונות במדינות "רצועת החלודה", שמפעליהן מרקיבים באין הון ושאת פועליהן המובטלים התאמץ למשוך במשנתו הפופוליסטית, בקריאות "עליהום" פרולטריות, שניסו לשלהב את אלה שאין להם נגד אלה שיש להם.

(המשך בעמוד הבא)

ג'קסון נהג להודיע לפני בחינות בכתב שהוא "ידבר אותן". הסטודנטים התייצבו מאחוריו, אילצו את המרצה להתקפל: "זה פשוט ג'סי, אתה חייב להניח לו לעשות זאת בדרכו", אמרו.

ג'סי ג'קסון לא יהיה הנשיא הבא של ארה"ב, אפילו לא המועמד הדימוקרטי לתפקיד. מה שלא מפריע לו להמשיך לרוץ, להמשיך לחשמל קהלים. "נוכל אדיר", כינה אותו מרצה לאתיקה בסמינר ממנו פרש ג'קסון בלי תואר. "ברנש מרהיב עם כשרון למילים", אמר עליו אחר. כך או כך, מקום של כבוד בשורת השחורים שעשו היסטוריה כבר מובטח לו. "אני מנצח בכל יום", הוא אומר, לא מתרשם מתבוסות במספרים.

(המשך מהעמוד הקודם)

בשלב זה של תהליך הסינון הפוליטי, גזר הדין של החישובים האריתמטיים אינו ניתן לשינוי. אחרי תבוסות – מכובדות, ללא ספק – בניו־יורק, פנסילווניה, אוהיו, אינדיאנה, וירג'יניה המערבית, נבראסקה ואורגון, באפריל ובמאי, לא יוכל ג'קסון לגייס מספר מספיק של צירים כדי לזכות במינוי הדימוקרטי בוועידה הארצית של המפלגה, באטלנטה. האמת הזו היתה ברורה כבר לפני הרבה שבועות, הרבה דולרים והרבה מאמצים. ג'קסון, מכל מקום, מוסיף לרוץ.

ג'קסון טוען שסעד את מרטין לותר קינג ברגעיו האחרונים. להד"ם, טוענת האלמנה, ג'קסון כלל לא היה לידו.

"אני מנצח בכל יום", נהג האצן השחור לומר לאחר התבוסות האחרונות. למה הוא מתכוון? "זו אינה התכחשות לנתונים מספריים קרים של מערכת הבחירות", אומר פרשן פוליטי ב"וושינגטון פוסט". "זו דחיה של הגדרה פוליטית מקובלת של ניצחון. בשביל ג'קסון, הריגוש של הניצחון אינו נובע מנתונים מספריים אלא מפרצופים".

ראיתי את ג'קסון בעצרת המונים בהארלם. מגע קצר עם ציבור מביא אותו לרצף של ריגושים מהירים. הוא משחק את קהלו כיד קלה, ב[illegible]שות של אמן. הוא חש את הקהל והקהל חש אותו. [illegible] חייב לאהוב את ג'קסון כדי להתרשם מהאנרגיה [illegible]ת שהוא מורים

היהודים של [illegible]

מה עושה בחור יהודי טוב [illegible]חירות של ג'סי ג'קסון? אם שמו גארי [illegible], הוא מנהל את מסע הבחירות של המת[illegible]חור ברחבי ארה"ב.

אוסטין, נשיא חברה ליחסי ציבור המתמחה במועמדים פוליטיים, צבר ניסיון רב בשטח. ב־1968, ניהל את מסע הבחירות של יוג'ין מקארתי. ב־1980, עמד אוסטין בראש מערכת הבחירות של ג'ימי קארטר באוהיו. באמצע טיפל במאורות פחותים יותר. עם שחורים הוא מסתדר מצויין. את ילדותו בילה בשכונה בניו־יורק, שבה "שליש היו פורטו־ריקנים, שליש שחורים ושליש לבנים... לא ידעתי שלבנים הם רוב בארה"ב עד שהגעתי לגיל 13", אמר אוסטין בראיון לכתב־העת המקצועי "אדוורטייזינג אייג'".

שני יהודים נוספים מכהנים עתה ב"קבינט הפנימי" של מסע ג'קסון: מארק סטייטץ, בן 31, שעבר לספינת ג'קסון לאחר שקפץ מהאוניה המתפוררת של הארט; ואן לואיס, בת 50, אחד מעמודי התווך של המפלגה הדימוקרטית ודמות אם לכל ה"מציקים" במסעו של ג'קסון. סטייטץ הצליח לשכנע את ג'קסון למתן את הבטחתו, שיקצץ ברבע בתקציב משרד ההגנה האמריקני. ברגע מבטיח ג'קסון קיצוץ של עשרה אחוזים בלבד.

לשומעיו. זו מתנה משמיים. בהשוואה אליו, ג'ורג' בוש או מייקל דוקאקיס נשמעים כמו דמוסתנס, בעת שפיו היה מלא חצץ.

אמת, בנאומי ג'קסון יש גם תוכן, אבל זו איכות צדדית במעשה האהבה שלו עם קהל שומעים. הוא קורא לקיצוצים בתקציב הביטחון ולהרחבת השירותים הסוציאליים. הוא אינו מסביר מהיכן יקח את הסכומים הדרושים, ולקהלו, בדרך כלל, לא איכפת. ג'קסון פונה לרגש, לקצב, לחוש הערה. לי הוא הזכיר את אלוויס פרסלי, לאשתו של סנאטור פול סימון, לשעבר אחד המתמודדים על מועמדות המפלגה הדימוקרטית לנשיאות, הוא הזכיר את היטלר. (כעבור זמן, היא התנצלה על ההשוואה).

ג'קסון הוא מטיף במקצועו, בהכשרתו ובנטיית לבו. נאום שהוא נושא באסיפת בחירות נשמע כדרשת יום א' בכנסיה: אותן שאלות רטוריות קצובות, אותן פניות ל'אחים' ול'אחיות', אותו דגש על שכר ועונש. ב־1964, נרשם ג'קסון לסמינר התיאולוגי בשיקאגו. הוא היה אז בן 23, נשוי ואב. כעבור שנתיים עזב, בלי להשלים את מכסת השעות הדרושה לקבלת תואר בלימודי קודש. (את הסמיכה קיבל כעבור זמן במוסד בפטיסטי בשיקאגו, שאינו דורש תואר אקדמי).

ויקטור אבנהאוס, מרצה לאתיקה של הנצרות בסמינר, אינו יכול לשכוח שג'קסון סירב להבין עבודות בכתב כנדרש בקורס. הוא האמין, שג'קסון הוא "נוכל אדיר". כמה ימים לפני בחינות בכתב, נהג ג'קסון להודיע, שהוא "ידבר את הבחינה". כאשר ניסה אבנהאוס לרכא את המרד, התייצבו הסטודנטים מאחורי ג'קסון ואילצו את המרצה להתקפל. "הם אמרו, 'או, לא. זה פשוט ג'סי. אתה חייב להניח לו לעשות זאת בדרכו שלו'", סיפר אבנהאוס לעיתון אמריקני. "היה לו כישרון עצום למילים ולאנשים. ברגש מרהיב עם חוצפה מרהיבה". מרצה אחר תיארו כ"בחור מחשמל".

לימים יתפאר ג'קסון, שקיבל מספיק בקושי בתורת הנאום וההטפה, מפני שסירב להעלות את דרשותיו על הכתב. איום ונורא, קונן "וושינגטון פוסט" בכתבת דיוקן על ג'קסון, "כמו שאלברט איינשטיין נכשל בפיזיקה בבית־הספר העממי, פישל ג'קסון, נואם בקנה מידה עולמי, בתורת הנאום".

כבר בבית־הספר התיכון החל ג'קסון לחלום בלילות על יעוד כמטיף. בסמינר התיאולוגי, עלה שמו באסיפות מרצים כמועמד לסילוק. הוא נעדר משיעורים רבים מדי. תשובתו היתה תמיד: המאבק לשוויון זכויות הוא הכתה שלי. זה לא היה שקר. בעת שסטודנטים אחרים למדו על אתיקה של הנצרות, למד ג'קסון על האתיקה של החיים. הוא היה מבלה את ימיו במטהו של מרטין לותר קינג, סייע לו בארגון מצעדי מחאה נגד אפליה בדיור בשיקאגו ודחף את הכמרים השחורים בעיר לייזום "מבצע סל הלחם", שנועד לו כוח מוסרי וכלכלי בשיקאגו.

רוס סניידר, אחד ממוריו של ג'קסון בסמינר, ראה בו כבר אז "נביאה של אמריקה השחורה". ג'קסון, שהאגו שלו גדול לפחות כמו מחוייבותו לעניין השחור, אהב את ההגדרה. זה שנים הוא מטפח את זכר הקשר בינו לבין מרטין לותר קינג, הנביא האמיתי של תנועת ההתעוררות השחורה בארה"ב. לאחר רצח קינג, בממפיס, טנסי, ב־1968, הופיע ג'קסון בציבור באפודה ספוגת דם, דמו של קינג. ג'קסון טוען, שהוא סעד את קינג ברגעיו האחרונים. להד"ם, טוענת אלמנת קינג, קורטה. היא אומרת, שג'קסון לא היה כלל ליד בעלה בעת מותו.

זו היתה רק אחת הדרכים לרימום עצמי. אחד מהמרצים בסמינר התיאולוגי סיפר בראיון, כיצד התייצב ג'קסון בפתח חדרו והכריז: "עליך להבין, אני מיוחד". ישו היה עניו, חשב אותו מרצה. כיצד יכול האדם השחצן הזה לשאת תואר כומר? תומכיו של ג'קסון אומרים, כי הוא פעל לרימום כבודם של שחורים, לא להאדרת שמו שלו. השחורים היו חסרים או כוח פוליטי. בהבלטת האגו שלו, אומרים התומכים, פיתח ג'קסון את הביטחון העצמי שלו ושל אחיו. זה היה הבסיס למוטיב 'אני מישהו בעולם הזה', שחוזר ומופיע בנאומי ג'קסון עד היום.

הכומר השחור אמר, כי החל לפתח את מוטיב 'אני מישהו' בעיצומו של "המסע למען העניים", הפגנה גדולה שנערכה בוושינגטון ב־1968, לאחר שקרא את הספר "ישו והמנושלים". דברי ג'קסון על הספר פותחים צוהר לא רק להשקפתו הפוליטית אלא גם חושפים את מקור האנרגיה הפנימית שלו.

"הספר עוסק בחיים כשהגב דחוק אל הקיר", סיפר ג'קסון בראיון. "ייתכן שאין לך כסף לשלם שכר דירה, דלק לחימום, תרופות, מזון או בגדים. נותרת אתה עצמך, בלי שום דבר שאפשר לקלף. חשוף מול העולם. אבל גרעין נשמתך הוא משהו ממשי. אתה אולי עני, אבל, בעיקרו של דבר, אתה מישהו.

"זוכרני שבבוקר אחד, בעיצומו של 'המסע למען העניים', ניצבתי על משטח המטען של משאית, ואנשים הביטו בי, בחיפוש אחר מקור השראה. ירד גשם. אני זוכר את הפנים, בעיקר נשים וילדים. לא היה בידי מזון לתת להם. לא יכולתי לתת להם כסף"

(המשך בעמוד 60)

פשוט לא אוהב יהודים

"אינני חושב שג'סי ג'קסון אנטישמי; הוא פשוט לא אוהב יהודים", אומר מייקל לרנר, עורך כתב־העת היהודי הליברלי "תיקון", שהיה אחד העיתונאים היחידים בארה"ב ששוחח עם ג'קסון כמה שעות ברציפות, כמעט ביחידות.

"אם אתה אנטישמי, אתה מחפש במודע דרכים להזיק ליהודים; אם אינך אוהב יהודים, לא תטרח לצאת לרחוב כדי לארוב להם", מסביר מילר. "ג'קסון דומה יותר לאמי מבחינת יחסה לשחורים. היא מדברת על 'שווארצס', הוא מדבר על 'היימיס' (יהודונים)". מפי עורך "תיקון", המצדד בפומבי בחלק ממדיניותו של ג'קסון, במיוחד בסוגיה הפלשתינית, זוהי קביעה רבת משמעות. נראה שאפילו הליברלים היוניים ביותר אינם יכולים להתחמק ממאונו של ג'קסון למתוח ביקורת על ידידו, האנטישמי החשוב לואיס פאראחאן; מהתעלמותו מחלקם של ליברלים יהודיים בתנועת המחאה השחורה בשנות ה־60.

את הכתם השחור של הביטויים המזעניים "היימי" ו"הַיימִיטאון" (בתרגום חופשי: "יהודון" ו"עיר של יהודונים"), שהשמיע כמה פעמים, משתדל ג'קסון למרק זה שנים, ללא הצלחה מרובה. פרופסור פרנקלין ליטל, מהסמינר התיאולוגי של שיקאגו, שבו למד ג'קסון שנתיים לקראת תואר בלימודי דת, מצטער עד היום שג'קסון החמיץ את הקורס שלו שעסק ביחסים בין יהודים לנוצרים.

"לסלידתו של ג'קסון מיהודים מצאתי כמה סימנים בשיחתנו", מספר לרנר. "כל אימת שהוא שומע את המילה יהודי, האסוסיאציה שמצטיירת במוחו היא יהודי ימני. ג'קסון מוקף יועצים יהודיים ליברליים, אבל כבר בתחילת השיחה, כשהזכרתי את המילה יהודי, העלה ג'קסון את שמם של מוריס אברם (יו"ר ועידת הנשיאים של הארגונים היהודיים הגדולים) ומאיר כהנא.

"כששאלתי על אנטישמיות בקמפוסים שחורים, השיב לי ג'קסון שאין דבר כזה. זו במובן שטות גמורה. אי אפשר להתעלם מהאנטישמיות השחורה באוניברסיטאות. אני סבור, שבשביל ג'קסון הבעיה פשוט אינה קיימת. הוא אינו מסוגל לתפוס אותה".

עניין משפחתי

עיתונאית שחורה, בַּרבּרה ריינולדס, פרסמה ב־1975 את הספר "ג'סי ג'קסון: האדם, התנועה, המיתוס". הספר לא האריך ימים על מדפי החנויות בשיקאגו. היה מי שדאג להורידו משם. הסיבה: הספר מקדיש פרק לשמועות על יחסיו של ג'קסון עם נשים שונות, חוץ מאשתו, ג'קלין לאוונה, אם לחמשת ילדי הזוג.

ג'קסון השווה את השמועות לרכילות שהפיצו סוכני אף. בי. איי., בכללם אדגר הובר, על חייו האישיים של מרטין לותר קינג, קודם שנרצח.

המתמודד השחור חוזר וטוען, או כעתה, כי השאלה הזו אינה עסקו של איש. "שאלות מוסריות פרטיות הן עניין שבין המועמד, משפחתו, מצפונו ואלוהים".

לאכול בחוץ

ארוחה "קיבוצית", בין עין־גב לתבור

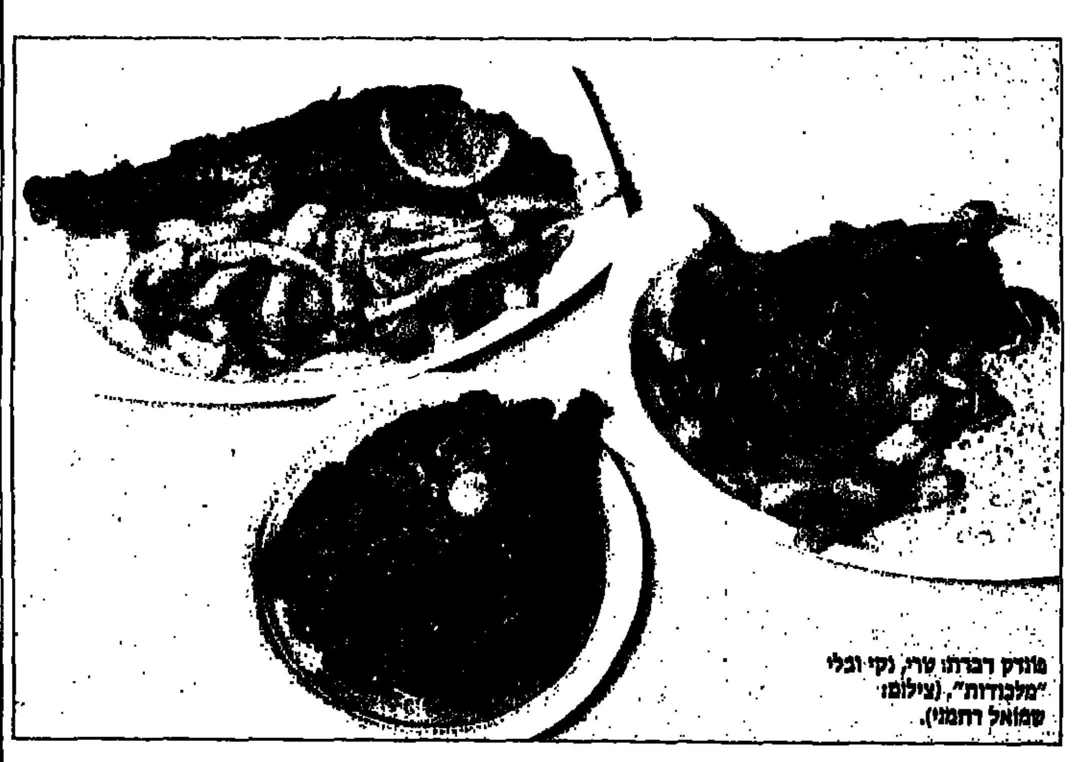

פונדק דברת: טרי, נקי ובלי "מלכודות". (צילום: שמואל רחמני).

על חוף הכנרת, סמוך למעגן הספינות, עם מרפסת ענקית הפונה לים ומפרצון מלאכותי שמעליו מעופפים שחפים המצפים ללחם שזורקים להם הסועדים – שוכנת המסעדה של קיבוץ עין־גב, אחת הגדולות וההמוניות באיזור. מדי שבת בצהריים היא מגישה לא פחות מ־800 ארוחות, ובשנה – כ־120 אלף ארוחות. לערך בשעה עשר בבוקר נפלטת מיורות־השמן הממוחשבות שבמטבחה המודרני סדרת הדגים המטוגנים הראשונה. לערך בשעה חמש אחה"צ נשלפת משם סדרת הדגים האחרונה, והסמבטיון הזה חדל לזרוק את דגי האמנון.

הארוחות במסעדת עין־גב סטנדרטיות, ומבוססות בעיקר על דגי אמנון שלמים או על "פילה" אמנון, שהוא, למעשה, דג שסולקו ראשו ועצמותיו. תמורת עשרים שקלים לערך אתה מקבל שם דג עם צ'יפס ושתייה. יש, כמובן, גם מנות ראשונות האופייניות למסעדה הישראלית המצוייה, כמו חומוס וסלט חצילים.

אולם תפארתה של מסעדת עין־גב אינה על החומוס והטחינה. את אלה תאכלו במקום אחר. התרכזו בדגים: עשויים כהלכה, ללא כל תיחכום וללא שום "טאץ'" של טבח בעל מעוף. למרות המוניותו של המקום והאוטובוסים של התיירים והטיילים המנחיתים שם את מטענם האנושי בכמויות נכבדות, השרות במסעדה ענייני ומהיר. מיתקני־הצלייה המתקדמים פולטים שם במכה אחת עשרות דגים בדרגת צלייה אחידה.

המסעדה הגדולה והפופולארית הזו זכורה לכמה וכמה מוותיקי הארץ הזו כסככה מאולתרת מתחת לעצי אקליפטוס, שהחלה פועלת עוד באמצע שנות הארבעים, כשקיבוץ עין־גב היה ישוב מבודד על חופה המזרחי של הכנרת: כשהתחבורה אליו היתה רק בדרך הים: כשמסעדות בארץ הזו לא היו חזיון נפרץ כמו היום: כש"תרבות האכילה בחוץ" עוד לא היתה אפילו בחיתוליה: כשמסעדת־דגים היתה אצלנו חזיון נדיר ביותר.

◆

באותם ימים עשה החבר גרשון כהן, איש הכבנות של המשק, את הצעדים הראשונים לקראת פתיחת משהו הדומה למסעדה. כשהיה רואה את הספינה הבאה מטבריה ידע כי מצויים עליה כמה טיילים, ואז נחפז למעגן למכור להם מפרי המשק, בעיקר בננות. כשצלחו עסקיו עבר לשלב השני: סביב עץ האקליפטוס הגדול הציב מושב של עץ, גרר לשם פרימוס ומחבת ועם התקרב הספינה – המקשרת את הקיבוץ המבודד עם ה"עולם הגדול" – נפח בפרימוס, חימם את השמן והמתין עם סלסלת דגי כנרת ללקוחות. את מחיר הארוחה גבה לפי יכולתו של הסועד. ליחפנים שבין הסועדים קבע מחיר נמוך, ומי שנראה בעל יכולת שילם יותר.

אט־אט החלה מזללת הדגים המאולתרת הזו להתפרסם. הדגים היו טריים, ישר מהרשת, כמו שאומרים. הישיבה מתחת לאקליפטוס, סביב הפרימוס של גרשון, עם השיחות והסיפורים של הטיפוסים השונים והמשונים שהתקבצו שם, נהפכה לפולקלור. "הדגים של גרשון" צברו מוניטין. הוקם צריף, את הצריף החליף מיבנה קשיח, המקום גדל והורחב עד שניבנתה המסעדה הנוכחית.

מה שנותר מאותם ימים רחוקים הוא עץ האקליפטוס הזקן הניצב עד היום בפתח המסעדה, וכן מחבת הברזל של גרשון עליו השלום, אותו שומרים במשק כמזכרת לימי החלוציות.

סנוב, ובדברת כבר היית?

מסעדה מסוג אחר היא פונדק דברת של קיבוץ דברת, בצד הכביש עפולה־כפר־תבור. במקום נוף הכנרת "מגישים" כאן את נופי עמק־יזרעאל, הרי הגליל התחתון והר־תבור, המזדקר בהתעגלותו לא הרחק מהפונדק. גם במקום זה מנחיתים לארוחה ולהתרעננות את תיירי־האוטובוסים. אך מרבית הסועדים והלוגמים הם עוברי־אורח, היודעים מנסיונם שמצפה להם פה מקום מסודר ומטופח, בו הם בטוחים מפני "רמאויות קטנות" וממלכודות למיניהן, ושהאוכל שיקבלו יהיה טרי ונקי.

◆

את הפונדק הגדול והמשוכלל הזה הקים לפני שנים חבר המשק זאב. ממזנון קטן חסר־יומרות הוא נהפך להיות אחד מפונדקי הדרך הטובים הפזורים לאורך כבישי הארץ. הטבח הוא אלברט, שהגיע ארצה כעולה חדש מהולנד, והתקבל לעבודה במקום כשכיר. לאחר שנתיים עזב, אולם כעבור זמן לא רב חזר וביקש להתקבל כחבר במשק. כך, מזה שמונה שנים, הוא חבר הקיבוץ והטבח של הפונדק. פונדק דברת – מראשוני פונדקי הדרך במתכונת הנפוצה היום בתחנות דלק – פתוח משבע בבוקר ועד ורת היום.

ארוחות הבוקר, השתייה והנגיסה הקלה וכן ארוחות הצהריים המלאות – הכל בשרות עצמי, בכלים חד־פעמיים נאים. מה שזקוק למיגון וכיסוי, ארוז במעטה פלאסטי שקוף. מודעות תברואתית גבוהה. בצהריים, מי שאינו רוצה ארוחה בשרית, לרשותו צלחות צמחוניות. למשל: תפוח ממולא בפטריות וגבינה צהובה. אחד המרקים המבוקשים ביותר שם הוא מרק הגולאש.

מנת הבשר היקרה (14 שקל) והיוקרתית ביותר – שוק אווז ברוטב תפוזים. פחות יקרה ומומלצת – אפרוח ממולא באורז, קינמון וצימוקים. מי שאוהב דגים יכול ליטול ללא היסוס את דג נסיכת הנילוס, האפוי יחד עם ירקות וזיתים. במבחר הבשרים אתה מוצא, בין היתר, בשר צלי, "גולאש־התבור", עוף עם גבטים, נקניקיות "קראנץ'". לקינוח אתה יכול ליטול מן הקרונית עוגות מאפה־בית, מוסים, פירות העונה. מיתקן למים צוננים מוצב בחדר האוכל, ואינך "חייב" לקנות שתייה אם אתה מסתפק באלה.

אין לפונדק דברת תעודת הכשר, אבל – לדברי אנשי המשק – הבשר שהם רוכשים הוא כשר (מקיבוץ טירת־צבי), ואין הם מערבבים בשר ומוצרי חלב. מחירים לדוגמה: מנת חומוס – 2,5 שקלים. מנות עיקריות – בין 7 ל־8 שקלים. דג – 10 שקלים.

מאו"ל

אנרויט

המוצר היחיד שהופך שומנים לאנרגיה

אנרויט = אנרגיה + ויטמינים

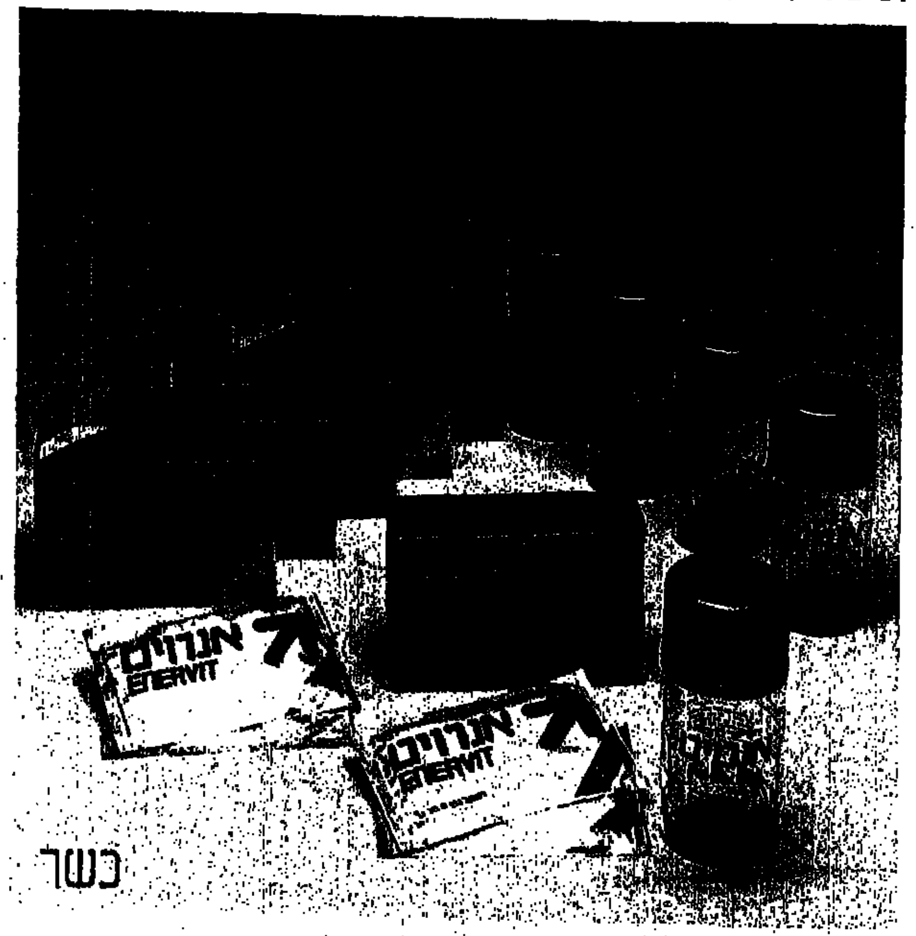

כשר

ENERVIT

יצרן: also איטליה

יבואן: גאמידה (ישראל) בע"מ

ניהול השיווק: שווקים חדשים
החברה לפיתוח שווקים בע"מ

רזה וחזק!

המהפכה העולמית – אנרויט

האנרויט, בזכות הרכבו הטבעי המיוחד, מייצב את רמת הסוכר בדם ומביא ליצירת תהליך של פרוק שומני־גוף עודפים והפיכתם לאנרגיה.

- אנרויט – משלים תזונתי מושלם.
- אנרויט – תחליף לארוחה מלאה.
- דיאטת אנרויט – השיטה המובחרת להיות רזה ובריא לתמיד.

האנרויט פותח על בסיס מחקר מדעי במעבדות ALSO, איטליה.
מומלץ ביותר לנשים, גברים ונוער העוסקים: בעבודה, ספורט ולימודים.
אנרויט עבר את כל הבדיקות והמבחנים ונבחר לשמש בין השאר גם ספורטאים ידועים כמו **איבן לנדל, שרה סמיוני, קבוצת הכדורגל המהוללת יובנטוס**, אשר הפכו את האנרויט לחלק מהתפריט היומי שלהם.

אנרויט משלים תזונתי מושלם:

הארוחות שאנו "חוטפים" אינן מספקות את דרישות הגוף שצריך להיות בריא ולעמוד בקצב. כוס אנרויט ביום:

- מכיל את כל אבות המזון, הויטמינים והמינרלים הדרושים לגוף.
- משפר את המתח והיעילות השרירית ללא צורך בתרגול פיסי.
- מפרק את השומנים והופכם לאנרגיה זמינה לגוף.

אנרויט תחליף ארוחה:

אפשר "לחטוף" כוס אנרויט בצהריים או בערב במקום ארוחת ארוחות מהירות ובלתי מחושבות:

- 100% טבעי וטעים.
- מעניק תחושת שובע.
- מספק סיבים טבעיים החשובים מאוד לפעילות העיכול.
- קל להכנה.

אנרויט

דיאטת אנרויט

בדיאטת אנרויט, "מכסחים" את המשקל, ולא את הבריאות.

- הגוף מקבל את כל הדרוש לו.
- הגוף מפרק שומנים עודפים.
- קצב ההרזיה – 2־3 ק"ג בשבוע.

"קלי־קלות": ארוחת בוקר – כרגיל.
ארוחת צהריים – כוס אנרויט או שתיים.
ארוחת ערב – כרגיל.
(במקום ארוחת צהריים – אפשר אנרויט בערב)

מנערים ונהנים:

שמים בשייקר אנרויט מים צוננים, מוסיפים את אבקת האנרויט. מנערים ושותים.
לבחירתכם – אנרויט בטעם וניל, שוקו ותפוזים.
אנרויט משווק: ברשתות השיווק למזון, בתי מרקחת, בתי טבע וחנויות למוצרי בריאות.

בנק דיסקונט מתקוון אליך.
טלבנק מקוון
המחשב המדבר אתך עד 10 בלילה
בנק דיסקונט ממשיך לפתח את שרותי הבנקאות הביתית (HOME BANKING) וליזום חידושים טכנולוגיים שיחסכו לך זמן וטירחה. והחידוש האחרון: טלבנק מקוון- שרות המוצג לראשונה בישראל ומאפשר לך לקבל ישירות מן המחשב מידע מגוון: יתרות בחשבונותיך, שערי ניירות ערך, מטבע חוץ ועוד.
חייג לטלבנק ואתה קשור ישירות למחשב שיענה לך בקול אנושי. המחשב ימסור לך את כל שרותי המידע של הטלבנק מ-8.00 בבוקר עד 10.00 בלילה, לנוחותך.
אנחנו מתקוונים אליך - בבית, במשרד, בחו״ל, במילואים, בנופש, בכל מקום, אפילו במכונית.
טלבנק מקוון הינו המילה האחרונה בשרותי בנק בעולם והוא חלק מהשרותים המגוונים שמעניק לך ״טלבנק דיסקונט״.
בוא תעשה הכרה עם כולם:
■ טלבנק - מנויים
הצטרף כמנוי לשרות ״טלבנק דיסקונט״ ובחר לך קוד אישי סודי. באמצעות ה״בנקודי״ תוכל לקבל מידע שוטף על תנועות ויתרות בכל חשבונותיך: עו״ש, חסכון, מט״ח, ניירות ערך, פקדונות שקליים ועוד. והכל עד 10.00 בלילה. כמו כן תוכל לתת הוראות שונות ולבצע את רוב פעולותיך הבנקאיות, 24 שעות ביממה.
■ טלבנק - עסקים
שרות מורחב ומיוחד לבעלי עסקים, בעלי מקצועות חופשיים ומנהלים. השרות כולל את כל השרותים למנויים ובנוסף:
מידע והוראות בחשבונות עסקיים.
פעולות בסכומים גבוהים.
קשר ישיר בין המחשב האישי שלך ומאגרי המידע של הבנק.
מחיר המנוי על ״טלבנק מנויים״ או ״טלבנק עסקים״ - 1.5 ש״ח לחודש בלבד, לחשבון עו״ש.
■ טלבנק ״הקו הפתוח״ לכל לקוחות דיסקונט
כלקוח של בנק דיסקונט עומד לרשותך ״הקו הפתוח״. חייג 03-639888 ואתה בבנק. תוכל לתת הוראות שונות ולבצע את רוב פעולותיך הבנקאיות (ללא קבלת מידע), מכל טלפון, מכל מקום, בכל שעה והכל חינם)
שעות השרות האישי ב״טלבנק דיסקונט״:
בימים א׳-ה׳ 8.00-22.00.
בימי ו׳ וערבי חג 8.00-13.00.
לפרטים והרשמה הכנס לכל אחד מסניפי דיסקונט או טלפן:
03-639888
בנק דיסקונט

דוקטור שווייצר של האינדיאנים

שמה של רות וולטר דה טישאואר, רופאה יהודיה בת 78, מוכר ואהוב בין האינדיאנים בבוליביה כפי שהיה שמו של ד"ר אלברט שוויצר מוכר ואהוב באפריקה השחורה. בת למשפחה מתבוללת מגרמניה, היא ובעלה נעצרו ב־39' על־ידי הגסטפו ובקושי הצליחו לצאת ולהגיע לבוליביה, שם הקימה רות מרפאות לטיפול באינדיאנים. כל חייה ברחה מזהותה היהודית, ולישראל הגיעה עתה לראשונה בעידוד ד"ר צפרא סיריק מקיבוץ ברעם. "בוליביה היא ביתי למרות שאני זרה", היא אומרת. חייה הוקדשו לטיפול באינדיאנים, וביניהם היא גם רוצה לסיים.

מאת יצחק בן־חורין

רות וולטר דה טישאואר אולי לא תיכנס לאינציקלופדיות כגירסה מודרנית של אלברט שווייצר, אבל בהרי האנדים של בוליביה, ברמת האלטיפלנו, בגובה 3750 מטרים, נישא שמה של "הדוקטורה" – כך קוראים לה האינדיאנים – על כנפי הקונדור כבר שלושה דורות. שם היא ערך שנחרט בתודעה האינדיאנית, וזכה לכבוד שבדרך־כלל שמור לאלים.

הדוקטורה כבר בת 78. אמנם אגרה בחייה, אך אינה מייחסת לעצמה תכונות אלמוותיות. בתקופה האחרונה היא מנסה ללמוד מהאינדיאנים את הטכניקה המיוחדת שעוזרת לזקניהם לסיים את חייהם במועד הנראה להם. אלא שבינתיים עשתה מעשה המנוגד להשקפתה ולדרכה – ב־10 במאי נחתה לביקור ראשון בחייה בישראל. כשתארה את המיפגש הראשון עם ישראלים כמטוס שהביאה ארצה, ניסתה תחילה לשמור על ריחוק גמור ("אני חשה צער כלפי האנשים חסרי הבטחון האלה"), וכך גם כששיחזרה מיפגש ראשון עם קרובי משפחתה כאן ("זו היתה הפתעה. לי אין יחס חם לקירבה ביולוגית, ואילו הם ממש רוצים לקרב אותי אליהם. זה נראה לי מוזר").

הדוקטורה מנסה לשלוט ברגשותיה, אך היחס החם והפמיליארי של מארחיה בארץ הזליש, כנראה, את מנגנוני ההגנה שלה. היא לא מצליחה לעכל מה שקורה לה כאן. "בוליביה היא ביתי למרות שאני זרה", היא ממהרת להדוף כל ניסיון להבקיע דרך לליבה.

אל תחפשו אצלה הוראה במישנה בסיסי, ודאי לא אחרי שעשתה מעגל חיים מרתק בקרב האינדיאנים בג'ונגלים של היונגאס. גם לא כשהיא מודה "כל חיי פחדתי מהזהות היהודית שלי. מאז נמלטתי מגרמניה הנאצית פחדתי להיחשף כיהודיה. חשבתי שזה לא בטוח. בשנים שלפני קום

ד"ר רות ב"ביקור בית" בבוליביה (בצילום הקטן) ובעת ביקורה לא מכבר בישראל (צילום: ראובן קסטרו): "הורי החדירו בי את הרעיון שאני אזרחית העולם".

"יש לי 130 אלף תיקי אינדיאנים מטופלים במשך שלושה דורות. טיפלתי באב, בבן, ועכשיו בנכד ובנין. הם קוראים לי דוקטורה אבואלה (דוקטורה סבתא). אבל אף אחד לא חי לעד. מה שנשאר לי זה להעביר את הבטחון והידע לצעירים העוזרים לי".

לפני שהתחלתי להופיע הייתי ביישן. לא הייתי מדבר, הייתי שורק

חיים משה: הקירבה למשפחה מאוד חשובה לי. בניתי בית לא רחוק מההורים. גם לא עלה על דעתי לעזוב את מורשה, אני אוהב את המקום ואת הבית

שטח פרטי

חיים משה

זמר

בן 32. גדל ולמד בשכונת מורשה. התחיל את הקריירה כזמר שמחות ומועדונים. התפרסם ב"לינדה" ו"אהבת חיי". מרבה להופיע בארץ ובחו"ל. עשה שני מופעי יחיד, הקליט 11 תקליטים. בין שיריו הידועים "תודה", "כל נדרי", "תן לזמן ללכת", "ואולי" ועוד. נשוי, אב ל־3 בנים. גר במורשה.

לשיר זה כמו סם. וכל השאר זה כאילו תנועה סיבובית מהבמה. הכיף שלי זה להופיע עם סאונד טוב ותאורה נכונה והעיקר – המון קהל ששר אתי. ואם הייתי יודע גם לנגן טוב וללוות את עצמי – זה היה מושלם. לשיר זה לתת את הנשמה. אתה נהנה קודם כל מהיכולת שלך ואחר־כך מתגובת הקהל. זה לא מליון דולר. זה יותר. רק שימשיך ככה.

כשאני יורד מהבמה, אני הכי פשוט שיכול להיות, אבל אף פעם אין ניתוק גמור. נשמעתי טוב בכל המקומות? איך הגיב הקהל? התאורה היתה בסדר? זה מה שמעניין אותי. אחרי מופע אני קופץ לפגוש חברים, יושב במקומות שמכירים אותי. האמת היא שאני קצת ביישן, לא נכנס לכל מקום. לפני שהתחלתי להופיע הייתי עוד יותר ביישן, לא הייתי מדבר בכלל. הייתי שורק.

כשאני בא הביתה, אני מכסה את הילדים, מנשק אותם וסוגר את הלילה. זה הדו־רגיל האחרון, אני לא יכול להירדם מוקדם. שם סרטים בווידאו, קורא עתונים. עובר על כותרות, נעצר בבידור, פה ושם קורא כתבה שמעניינת אותי, עוקב אחרי דברים שקרו. לפעמים מתרגזים או כואב הלב, אבל אני לא מתערב בפוליטיקה. יש לנו פוליטיקאים טובים, אני משאיר להם את העבודה. הם לא מתערבים אצלי, אני לא מתערב אצלם. לא יוצא להפגנות פוליטיות, לא שר בשביל מפלגות. שר במופע לעזרת חולים, נכים, ילדים פגועים.

בערב שאני לא מופיע יש חובות שהצטברו, חברים, משפחה. מדי פעם יוצאים למופע או הצגה, קומדיה. מעניין אותי כל דבר שהוא אמנותי, אבל שיהיה קליל, אני לא רוצה שזה יכביד עלי בראש. אין לי כוח לחשוב ולהסתבך. אני עסוק במחשבות על דברים אחרים, הראש עסוק בעבודה כל הזמן. פה ושם אני מצליח ללכת למופעי זמרים, אנריקו מאסיאס, דלארס, יהורם גאון, שלום חנוך. אני שומע כל תקליט חדש שיוצא, לפחות פעם אחת. ויש לי כמה קסטות קבועות במכונית, דלאראס, שאותו אני שומע כל הזמן, אסתר עופרים. אני אוהב לשמוע את יהורם גאון, אריק איינשטיין, מוסיקה ישראלית־ישראלית, שירים שאתה מרגיש שזה לא אמריקה, שאנחנו בישראל. אני אוהב מוסיקה יוונית, וספרדית ובעצם שומע כל מוסיקה.

כשאני רוצה שקט ולא יכול לסבול אפילו שידברו אלי, אני מעביר למוסיקה קלאסית. לפעמים מקשיב לפאריד אל אטרש או אום כולתום, אבל אם יש משהו יותר מעניין בתחנה אחרת, אני מעביר. וכמובן, מוסיקה תימנית, אבל אותנטית, שאני מרגיש אותה. לא דברים כמו "רוק תימני". אין דבר כזה. אני אוהב את המוסיקה התימנית כמו שאני מכיר אותה, כמו ששמעתי מהזקנים שלנו. אני מרגיש את ההרגשה שלה, מרגיש מאיפה זה בא. כשיושבים יחד, בשבת חתן, למשל, יש דברי תורה ויש שירה, זה שר וזה עונה ואני מילדות אהבתי את זה, וגם היום, לשבת עם זקנים בשבט, הם אנשים מאוד חכמים ונעימים. למדתי מהם המון.

החופשות שלי מצטברות. כשאפשר – אקח את כל החופש, עכשיו, אם יש לי יום־יומיים חופש, אני מרגיש שאני צריך כבר לשיר. כשאני בחו"ל להופעות, אני מרגיש יותר חופשי. אני אוהב להיות בדרום אמריקה כי זה כמו להיות באילת. רק באילת הראש שלי מתנקה, משהו קורה איתי. אני מרגיש טוב.

אני אוהב לעשות שופינג, ופה בארץ אני אוהב לעשות שוק. לא יוצא לי הרבה אבל כשמזדמן, אני אפילו לא שואל אם צריך, נכנס לכרמל או לתקווה ממלא את האוטו ענבים, אפרסקים טובים, וכבר רואה

"אני לא מתערב בפוליטיקה. יש לנו פוליטיקאים טובים, אני משאיר להם את העבודה, הם לא מתערבים אצלי, אני לא מתערב אצלם"

מה המוטו שלך? *כדי להצליח צריך לעבוד קשה.*
היית רוצה לקום בבוקר ו...? *לא להיות עייף.*
מה ההצלחה הגדולה שלך? *מופע בפארק לפני שלוש שנים.*
מתי אתה נבהל מעצמך? *כשאני צרוד.*
מתי אתה לא יכול לסבול את עצמך? *כשאני עייף.*
באיזה מצב אתה שונא להימצא? *מביך.*
באיזה מצב אתה אוהב להימצא? *אחרי הופעה טובה.*
על מה אתה גאה? *ידע בתנ"ך.*
אילו תכונות אתה מעריך? *יושר וצניעות.*
מה מקומם אותך? *שקר.*
את מי אתה מכבד? *את הורי. ומעבר לזה אני חושב ומשתדל לקיים – לכבד כל אדם שמכבד אותך.*
אילו אנשים הרשימו אותך במיוחד? *הזמר היווני יורגו דלאראס.*
את ידו של מי אינך מוכן ללחוץ? *בינתיים אני לוחץ את ידו של מי שמושיט אותי לעברי.*
מה קושר אותך לאנשים? *אמינות.*
בחברת אילו אנשים אתה מרגיש נוח? *בקרבת חברים קרובים ומשפחה.*
מי החברים שלך? *אנשים נוחים, נחמדים ואמינים.*
יש לך שונאים? *אני מקווה שלא.*
מה היתה נקודת המיפנה בחייך? *נישואי לאשתי יפה.*
מה היו ההחלטות החשובות בחייך? *כשהחלטתי לפני כחצי שנה לפנות לדרכי שלי והכיוונים שלי.*
על מה אתה מתחרט? *שלא המשכתי ללמוד.*
מה מוציא אותך מהכלים? *רעש מסביבי.*
מה לא מוסרי בעיניך? *היטפלות לקשישים ולחלשים.*
למה אתה מכור? *למוסיקה. זה זורם בדם, אין מה לעשות.*
מה החולשות שלך? *ביישן.*
מה עוזר לך להתרכז? *שקט.*
מה מביך אותך? *כשמסתכלים עלי הרבה.*
מה נותן לך הרגשת בטחון? *הופעה טובה מול קהל טוב וחם.*
מה מערער את בטחונך? *אי קבלת משוב חוזר מהקהל.*
מתי אתה צוחק הרבה? *כשאני נמצא בחברה טובה.*
מה אתה אוהב לעשות עם ילדיך? *כשאנחנו בבית בזמן הפנוי – לנגן ביחד.*
איך אתה [illegible] את עצמך? *בשינה.*
מה התחביב שלך? *ספורט.*
באיזה ספורט אתה עוסק? *כדורגל וכושר.*
מה המאכל החביב עליך? *מרק תימני אצל אמי.*
מהו סוג הבילוי החביב עליך? *אצל חברים קרובים בבית.*
מה אתה אוהב לקנות? *בגדים יפים.*
איזה סגנון? *איטלקי־צרפתי, וגם בארץ יש אופנה טובה. בקיץ אני אוהב ללבוש צבעים קרים; להופעות – שחור־לבן זה העניין.*
אילו קיבלת בוחטה של כסף, מה היית עושה? *עוזר לחלשים ונפגעים.*
מה רצית להיות בילדותך? *זמר.*
מהו זכרון הילדות החזק ביותר שלך? *לימוד בחדר.*
מתי התבגרת? *כשראיתי שהקהל דורש הרבה וחייבים כל הזמן לתת מעצמך עוד ועוד.*
מה היה להוריך שאין לך? *שלווה.*
מה קיבלת מהבית? *מסורת שהיא מאוד חשובה וחינוך טוב.*
יש עוד משהו שאתה רוצה ללמוד? *לנגן.*
מה עוד אתה רוצה מהחיים? *אני מרוצה. לא הייתי רוצה את זה אחרת, רק לעשות את זה עוד יותר טוב.*

בדמיון איך הילדים שלי מתוקנים את זה, כמו בפרסומת.

גם בבגוד אני אוהב לקנות. [illegible]

[illegible]

ספורט. משחק כדורגל פעם־פעמיים בשבוע ומשתדל לעשות כל יום 10 דקות כושר. זה חשוב, אחרי הלילות של הלילה. אני אוכל פעם ביום, אבל לפעמים, אחרי הופעה, מגרד לך, פתאום בא לך איזה לוקס טוב ואתה מוחק אותו עם בירה, שתיים. איזה פרי, שקדים, לפעמים עוברים אצל חבר טוב שנולד לו בן וטועמים.

"לפעמים המתח בעבודה כל־כך גדול שאני יכול להבין אמנים שנפלו לכל מיני שטויות. קשה להחזיק למעלה. מספיק שאתה רואה את אלפי העיניים המסתכלות בך ואתה יכול ליפול"

אם אני מצליח לא לאכול בחוץ – אני אוכל בבית. אשתי מבשלת 10. וביום שישי, אצל אמא, חובה. בלי האוכל שלה – אין שבת. הקירבה למשפחה מאוד חשובה לי, ולכן גם בניתי בית לא רחוק מההורים. גם לא עלה על דעתי לעזוב את מורשה, אני אוהב את המקום ואת הבית.

הבית זה רק יפה. היא קובעת מה נקנה, איפה נשים. היא בוחרת. כשבחרתי אשה, בחרתי משהו עם טעם ואני סומך במאה אחוז על הטעם שלה. אנחנו יושבים בעיקר למטה, לרוב במטבח. אם יש יותר מ־3־4 אורחים, יושבים בחוץ. אבל במסבת נעים. זו תכונה תימנית, שאתה רוצה את האורחים שאתה אוהב קרוב־קרוב, לא להפסיד אותם לרגע, ובלי פורמליות.

אני מגיע הביתה מתוש. העבודה הזאת מתישה. זה לא עבודה גופנית אבל זה מעייף. לפעמים המתח כל־כך גדול שאני יכול להבין אמנים שנפלו לכל מיני שטויות. קשה להחזיק למעלה. מספיק שאתה רואה את אלפי העיניים המסתכלות בך ואתה יכול ליפול. כל היום מסתובב סביב ההופעה. לא ההופעה של אותו ערב אלא המחשבה על העתיד, מה אני עושה בתקליט הבא, למשל, איך אני בונה, מה אני כותב, שיתופים.

"הבית זה רק יפה. היא קובעת מה נקנה, איפה נשים. היא בוחרת. כשבחרתי אשה, בחרתי משהו עם טעם ואני סומך במאה אחוז על הטעם שלה"

פעם עיקר העבודה היה לשיר. אבל ככל שמתקדמים, צריך לעבוד גם על דברים אחרים. היום יש לי משרד משלי ואני אוהב להיות מעורב בעניינים. אוסף חומר, עובר על דואר, מתקשר עם מלחינים, לומד טקסטים. אני אוהב טקסטים מהחיים, אמיתיים, ושהלחן יהיה מלודי. מאוד הייתי רוצה שיהיה לי משהו כמו שיר הרעות. זה שיר שעושה לי צמרמורת. אני שר כמו שאני חושב. הראש שלי בריא, אני שלם עם כל שיר שהקלטתי.

לפני ההופעה אי־אפשר לדבר אתי. אני מתוח, מחכה לאות, יודע שהקהל מחכה. הביקורת בעתונים, זה לא כל־כך משנה לי, והתרגלתי. אבל לביקורת של הקהל אני מאוד רגיש. אם 999 אומרים שהיית הכי־הכי ואחד אומר שלא היה משהו מיוחד – הוא גמר עלי את כל הערב. אני מופיע כמעט כל לילה ואני אוהב את זה. אוהבים אותך, מחבקים אותך, נותנים לך פרחים, הקהל חם, והתגובה שלו גורמת לי להרגיש שאני רוצה לעשות את זה יותר טוב, לשיר עוד ועוד, להוציא מעצמי את הכל.

ראיינה: נורית ברצקי
צילום: שמואל רחמני

ה"דוקטורה" במרפאתה שבמרומי האנדים: "ישבתי בכפר תחת עץ פפאיה, ואנשים הגיעו אלי מכל עבר. השמועה עשתה כנפיים. אחרי 48 שעות במקום השתכנעתי שצריך להקים שם מרפאה".

דוקטור שווייצר

(המשך מעמוד 35)
המדינה, גם אילו הציעו לי מישרה מכובדת בישראל – לא הייתי באה. לפני ארבע שנים ביקשתי מאוסקר, הגבר שלי, לא לנסוע לישראל. פחדתי".

אפשר לחשוב שבוליביה היא גן עדן שקט ושהחיים בקרב האינדיאנים בטוחים יותר?

"האינדיאנים לא מאיימים עלי. שם אני אחראית למה שקורה ושולטת בעניינים. כשאני אומרת שפחדתי לבוא לישראל, כוונתי לכך שפחדתי מהשאלה היהודית – לא מהבעייה הערבית. יש לי פחד מהזהות היהודית. אני סבתא זרה בבוליביה, אבל זו עמדה טובה. נכדי חושב כבוליביאני. מעולם לא רציתי לבוא לישראל".

ד"ר סיריק: "הרבה אינדיאנים מוכנים לעשות בשבילה הכל. היא שלחה אנשים ללמוד, העניקה להם מילגות".

ובכל זאת באת?

"צפרא נתנה לי אומץ".

ד"ר צפרא סיריק, 38, היא כירורגית בבית־החולים בצפת והרופאה של קיבוץ ברעם, רב־סרן בצבא, שופטת בינלאומית בתחרויות כלבים, עורכת הירחון לכלבים. אשה מרתקת בזכות עצמה. מוצ'ילרית שחרשה את דרום־אמריקה עם תרמיל על הגב והגיעה אל הדוקטורה בבוליביה לראשונה בשנת 1979.

צפרא: "ישראלי שעבר בבוליביה שמע שאני רופאה וסיפר לי על אשה מיוחדת במינה שפעם עזר לה לתקן פנצ'ר והיא השאירה לו כרטיס ביקור. הוא לא ידע עליה הרבה, רק שהיא רופאה שעובדת עם האינדיאנים. התקשרתי אליה והיא הזמינה אותי לקליניקה שלה בלה־פאס. מצאתי אשה בסביבות השבעים, מהגרת מגרמניה שיושבת בבוליביה כ־40 שנה. בתחילה היתה לי תחושה לא טובה. לפני־כן, בראש, 'קיטלגתי' את כל הגרמנים שיושבים בדרום אמריקה כאקס־נאצים".

ד"ר רות טישאואר נולדה ב־1910 להורים יהודים מתבוללים בעיירה קטנה בפרוסיה, וגדלה בקניגסברג באווירה קוסמופוליטית. אביה היה מרצה וחוקר תולדות מצרים העתיקה. "הורי החדירו בי את הרעיון שאני אזרחית העולם. הם עצמם חיו גם באנגליה ובמצרים, ובביתנו בגרמניה ביקרו אורחים רמי מעלה. זמרי האופרה של ברלין היו בני־בית אצלנו. לא הרגשנו צורך להיות אחרים", היא מספרת.

כשבגרה יצאה רות למילאנו ללמוד רפואה, ובתום לימודיה שבה לגרמניה ונישאה לוולטר טישאואר, גם הוא בן למשפחה יהודית מתבוללת.

ב־1939 נעצרו בני־הזוג בידי הגסטפו בגלל היותם יהודים. "והפחד ההוא קיים בי עד היום. במשך שנים היו הזכרונות חוזרים אלי עם כל צלצול של פעמון הדלת. פחדתי מכל רחש בכניסה לבית. הייתי אז אשה צעירה בהריון, והם באו ולקחו אותי לכלא. התינוק שכבר היה לי נשאר לבד בבית. מאז, למרות שגופי נשאר שלם, היתה לי תחושה של אובדן בטחון. אני – שלא חייתי חיים יהודים – בכל זאת הגיעו אלי. השנה היתה 1939. עדיין לא דיברו על הפתרון הסופי, רק על סילוק היהודים מגרמניה. אמרתי לחוקרי: 'אם אתם משחררים אותי, אני מסתלקת מגרמניה עם משפחתי'. ניהלתי מו"מ עם הגסטאפו כשאקדח מכוון לרקתי. הצלחתי לשכנע אותם".

בני הזוג נמלטו לאנגליה בחוסר כל, ושם נולדה בתם אווה. יום אחד ראתה רות בעתון מודעה על מישרה פנוייה באוניברסיטת לה־פאס. המשפחה הקטנה הצטופפה בספינה שפניה לצ'ילה יחד עם עוד כמה מאות פליטים, ומשם המשיכה לבוליביה ברכבת. משהגיעו ללה־פאס ציפתה לרות אכזבה. המישרה שהובטחה לה ניתנה לאחר. אבל לאחר חיפושים הצליחה להשיג עבודה במרפאה של הצלב האדום וטיפלה במשפחות הדיפלומטים האירופים בבירה. בהדרגה החלו להגיע אליה גם אינדיאנים, שלטיפול בהם הקדישה ערב בשבוע. זה היה הסכם שבשתיקה עם הממונים עליה. במשך הזמן התפרסם שמה ביניהם, והאינדיאנים החלו לצבוא על פתחי המרפאה.

"בדרך כלשהי כל רופא מפתח אוכלוסיית מתרפאים שמרגישים טוב איתו והוא מרגיש טוב איתם. האינדיאנים ואני הרגשנו טוב ביחד. ההיכרות שלי איתם החלה לפני 40 שנה. בבוליביה היתה אז מהפכה. הם נפלו פצועים בכבישים, ואמבולנסים הביאו את הפצועים אלי".

מה לך ולהם?

"בני שבט איימרה אמורים להיות מלוכלכים, לא מנומסים, לא מתורבתים, אבל הם מתנהגים אלי נפלא ואני מרגישה ביניהם יותר נוח מאשר בקרב הלבנים. קשה לי להסביר את זה. אני אוהבת את פילוסופיית־החיים שלהם. את הנינוחות שהם משרים. הלבנים בבוליביה לא אוהבים את היחס הזה שלי לאינדיאנים. הם עצמם פוחדים מהם. הם פוחדים אפילו מילד אינדיאני".

והלבנים פיטרו אותה. כעבור זמן סולקה רות מהעבודה – לפי גירסה אחת כיון שניצלה את הטריטוריה הניטראלית של מרפאת הצלב האדום למעורבות ב"עניינים שהשתיקה יפה להם" עם נציגי השירותים החשאים הבריטיים.

עדיין קשורה למימסד, היא החלה לעבוד במשרד הבריאות של בוליביה, השתתפה בהקמת בית־הספר הראשון לעבודה סוציאלית בלה־פאס הבירה והיתה נציגת בוליביה באגודת הרופאים הפאן־אמריקנית. במקביל פתחה בשנת 1946 את המרפאה שלה "גרנד־פודר" (כוח גדול), שמאז נהפכה למוסד ברובעי העוני של לה־פאס. שם מעניקים לאינדיאנים – מלבד טיפול רפואי – גם ייעוץ משפטי חינם. עניי העיר צובאים על המקום הספרטני מדי יום שני. מגיעים לשם אנשים בלי תעודות לידה, בלי מסמכים, שלא לדבר על ביטוח רפואי. גם מקרים המוגדרים כפליליים. הדוקטורה עוזרת להם לשמור על זכויותיהם. ברחובה הראשי של לה־פאס הקימה מרפאה נוספת לקבלת לקוחות תמורת תשלום סמלי. לעתים היא אף שולפת כסף מכיסה לעזור לחולה לשלם בעבור בדיקה מעבדתית.

הידיעה שהאינדיאנים הם הזקוקים במיוחד לידע הרפואי שלה התחזקה כאשר – בראשית שנות החמישים – הגיעו אליה נציגי כפר מהאלטיפלנו, הרמה המישורית במרומי האנדים, מסביב לאגם טיטיקקה (הימה הגבוהה ביותר בעולם), וסיפרו לה שמאז עזב את המקום הרופא־המיסיונר האחרון חלפו 17 שנה, וטרם הגיעה אליהם עזרה רפואית במקומו.

כמה מלים על בוליביה, ארץ של פומות, יגוארים, קופים, נשרים וקונדורים. זו גם ארצם של חמישה מליוני בני־אדם, רק שמינית מהם לבנים טהורים, צאצאי הספרדים – כובשי הארץ במאה ה־16. הלבנים הם השולטים בכלכלה. מחצית האוכלוסייה הם אינדיאנים טהורים, צאצאי האינקה, והאחרים – בני תערובות, פועלים מקצועיים ובני המעמד הבינוני.

רוב האינדיאנים מדברים בלשונותיהם, אינם יודעים קרוא וכתוב, מתגוררים בהרים ומנהלים אורח חיים פרימיטיבי. הם מרבים לגדל וללעוס את עלי צמח הקוקה ממנו מופק הקוקאין, המיוצא משם בכמויות־ענק, במיוחד לארה"ב. לאינדיאנים הקוקה הוא מקור לאנרגיה, אמצעי לשיכוך תחושות של רעב וקור. אין כמעט כבישים סלולים באיזור האלטיפלנו.

"כל חיי פחדתי מהזהות היהודית שלי. מאז נמלטתי מגרמניה הנאצית פחדתי להיחשף כיהודיה".

ד"ר טישאואר חשבה על הקשיים האלה וקשיים רבים אחרים כאשר באו אליה נציגי כפר ביונגאס, הג'ונגל שבמורדות המזרחיים של הרי האנדים, והציעו לה שטח אדמה עליו תוכל לבנות בית ולשבת בקירבם. וכך היא מספרת: "אמרתי להם שאבוא לראות עד כמה הם צריכים רופא. הדרך מלה־פאס ליונגאס היא שש־שבע שעות נסיעה קשה בדרכי עפר על עברי פי תהום. נוף מטריף, אבל מסוכן. בכל פעם שאני נוסעת לשם יש לי תחושה שאוטו־טו אני מידרדרת לתהום. ישבתי בכפר תחת עץ פפאיה, ואנשים הגיעו אלי מכל עבר. השמועה עשתה כנפיים. קמנו בבוקר ומסביב היו המוני אנשים שצעדו ברגל יומיים ואף שלושה כדי להגיע אלי. אחרי 48 שעות במקום השתכנעתי שצריך להקים שם מרפאה".

היא קנתה שטח אדמה ובנתה עליו בית פשוט, עשוי טיט. סביבו נטעה גן טרופי סבוך, היטתה פלג מים להשקייתו ואפילו בנתה בו בריכה. בעצם הבנייה היה רצון ללמד את האינדיאנים, להדגים להם כיצד אפשר להטות מקור מים, להניח צינור השקייה.

אחר־כך הגיעו אליה נציגים מהאלטיפלאנו. רמה יבשה, תנאי חיים קשים. גם הם ביקשו שתבוא אליהם. והיא הסכימה. בהדרגה התגבשו סידורי עבודה קבועים באיזור היונגאס, בכפרי הטיטיקקה ובלה־פאס הבירה.

מספרת הדוקטורה: "יש לי צוות של 11 איש. ה־GMC יכול להסיע 12, ובנסיעה בהרים אין איש בודק כמה אנשים יושבים במכונית. אין משטרת תנועה בג'ונגל", מצטחקת הישישה, "יש לי 130 אלף תיקי אינדיאנים מטופלים במשך שלושה דורות. טיפלתי באב, בבן, ועכשיו בנכד ובנין. הם קוראים לי דוקטורה אבואלה (דוקטורה סבתא). זה הכל טוב ויפה, אבל אף אחד לא חי לעד. מה שנשאר לי זה להעביר את הבטחון (המשך בעמוד 40)

עסוק מדי לפרנסתך מכדי לעשות באמת כסף?

אתה חושב שיש לך בעיה?
ובכן, אני זוכר כאשר הבנק דחה את בקשתי להלוואה של 500 ש"ח. כיום אינני זקוק לכך.
אני זוכר את התקופה בה איבדתי את עבודתי, משום שהייתי שקוע עד צוואר בחובות. עורך הדין אמר לי שהדבר היחיד שנותר לי לעשות הוא להכריז על פשיטת־רגל. הוא טעה. שילמתי כל אגורה. גם כיום אין לי עבודה. במקום זאת, אני קם בכל בוקר ומחליט האם אני רוצה ללכת לעבוד או לא. לפעמים אני עושה זאת – למשך 5–6 שעות. אך במחצית מהמקרים אני מחליט לקרוא, לטייל, לשחות.
אני יודע מה פירוש הדבר להיות "תפרן". אני גם יודע איך זה כשיש לך כל מה שאתה רוצה. אני יודע בבירור שאתה – כמוני – יכול להחליט באיזה מהם אתה בוחר. זה באמת פשוט עד כדי כך. זו הסיבה שאני קורא לכך "שיטת העצל לעושר".
אני עומד לבקש ממך לשלוח משהו שאינני צריך: כסף. 37 שקל ליתר דיוק. מדוע? משום שאני רוצה שתשים לב. אני מעריך כי אם השקעת 37 שקל, אתה תבחן היטב את מה ששלחתי לך ותחליט באם לשלוח זאת חזרה... או להשאיר אותו אצלך. איני רוצה שתשאיר אותו אלא אם תסכים שהוא שווה לפחות עשרות מונים ממה שהשקעת.
האם החומר "שווה" 37 שקל? לא – אם אתה חושב עליו במונחים של דיו ונייר. אך זה לא מה שאני מוכר. אני מוכר אינפורמציה. יותר אינפורמציה מזו שאני נותן כאשר משלמים לי עבור ייעוץ.
אך אתה, באמת, אינך מסתכן כלל. תוכל להחזיר אותו בתוך 14 יום לאחר ששלחתי את החומר. זו העסקה. החזר אותו בתוך 14 יום – ואשלח לך בחזרה את כספך – את מלוא הסכום, מיד.
אני יודע מה אתה חושב: "הוא התעשר בכך שאמר לאחרים איך להתעשר".
האמת היא – וזה חשוב מאוד – בשנה שקדמה לפרסום "שיטת העצל לעושר" היתה הכנסתי 129,887.00 שקל. החומר שאשלח לך יסביר כיצד הגעתי לסכום כזה... בעבודה של מספר שעות ביום... 8 חודשים בשנה.
השיטה אינה דורשת "השכלה" אני בוגר תיכון. היא אינה דורשת "הון". כשהתחלתי, הייתי שקוע עד צוואר בחובות. היא אינה דורשת "מזל". אינני מבטיח שתרוויח כסף כמוני. ייתכן שתרוויח יותר, אך כסף אינו הכל.
היא אינה דורשת "כישרון" רק די שכל לדעת מה לחפש. ואני אומר לך מה לחפש.
היא אינה דורשת "נסיון".
מה השיטה כן דורשת? אמונה. מספיק בכדי להכניס את העקרונות לפעולה. אם תעשה בדיוק את זה – לא יותר, לא פחות – קשה יהיה לך להאמין לתוצאות. זכור, אני אחראי לכך.
אני יודע שאתה ספקן.
ובכן, על פי תגובותיהם הנלהבות של אחרים שניסו, אינך צריך להיות כזה. אני בטוח שהם, בדיוק כמוך, לא האמינו לי כאשר גזרו את הספח. אני מנחש כי הם הניחו, היות ואני עומד להחזיר להם את כספם, כי אין להם מה להפסיד.
הם צדקו.
מה שתמצא בחומר שאשלח לך בוודאי סותר את כל מה ששמעת מחבריך, משפחתך, מהמורים שלך ומכל אחד אחר שאתה מכיר.
אני יכול לשאול רק שאלה אחת: כמה מהם מיליונרים? כך שזה באמת תלוי בך.
בעוד חודש מהיום, תוכל להיות לא יותר מאשר זקן ב־30 יום – או שתוכל להיות בדרכך להתעשר. אתה תחליט.
האיש החכם ביותר שהכרתי אמר לי משהו שלא שכחתי: "רוב האנשים עסוקים מדי לפרנסתם מכדי להרוויח כסף".
אל תשתהה כמוני זמן כה רב בכדי להבין שהוא צדק.
אוכיח לך זאת, אם תשלח אליי את הספח כעת. אינני מבקש ממך "להאמין" לי. רק לנסות זאת. אם אני טועה, כל מה שהפסדת הן מספר דקות ובול־דואר. אך מה אם אני צודק?

(מודעה)

לכבוד
אקדמי אינטרנשיונל בע"מ
רח' משה בן־עזרא 11
תל־אביב, 64246

אני מעוניין לפחות לנסות את "דרך העצל לעושר". אוכל להחזיר את החומר בתוך 14 יום מהמשלוח, ולקבל את כספי בחזרה – מייד. רצ"ב שיק על סך 37 ש"ח. נא לשלוח אלי את החומר לפי הכתובת הבאה:

שם משפחה______ שם פרטי______
עיר / ישוב______ רחוב______
מס' בית______ דירה______ מיקוד______

1) ללא תשלום מראש, אלא בקבלת הספר בדואר, בתוספת 3 ש"ח דמי גוביינא
2) הזמנות טלפוניות: באמצעות ישראכרט - טל' 5449685/7, בין השעות 9.00 – 18.00

עיתון גדול לילדים (בגיל 6־12)

צ'ופר מעכשיו – גם למנויים!

פרסים לחותמים מתנה לכל מנוי:
בובת ברבי או משחק הרכבה לגו (3 יחידות)

שלח את התלוש המצורף עם צ'ק על סך 45 ש"ח.
סמן את השי שבחרת והוא ישלח לביתך בדואר.

תלוש התימה
לכב' צ'ופר ("מעריב" כתנ"עת), מחלקת המנויים ת.ד. 20000, תל־אביב 61200
הריני מעביר לכם צ'ק לפקודת "צ'ופר" על סך 45 ש"ח כדמי מנוי לשנה אחת (12 גליונות) על "צ'ופר" (המחיר כולל מע"מ)
שם משפחה______ שם פרטי______ שנת לידה______
כתובת______ מיקוד______
אני מעוניין/ת בפרס למנויים (סמן את המבוקש)
( ) בובת ברבי ( ) משחק הרכבה של "לגו" (3 יחידות)

עתון הנוער הגדול ביותר במדינה
עכשיו – עוד יותר גדול

השבועון לצעירים

יש חדש במעריב לנוער

3 עתונים בשבועון 1

מעריב לנוער — שבועון הנוער של המדינה

פופ 88' — ירחון צבעוני, מעודכן ומרתק

לא למבוגרים בלבד — ירחון להורים, לבני "עשרה" ולכל המשפחה

רק עד סוף חודש יוני תוכל לחתום על "מעריב לנוער" במחיר הישן ולקבל חינם! את שני המוספים המצורפים אליו.

ובנוסף — שי חינם לכל מנוי!

קלטת להיטי פופ
לוהטים תישלח אליך חינם
עם קבלת התלוש
המצורף למודעה זו

חתום היום על מעריב לנוער

גזור, מלא ושלח עוד היום

מעריב לנוער

אם תפעל מייד, תהנה מן היתרונות הבאים:
- השבועון יגיע לביתך בדואר מדי שבוע, ללא כל תשלום נוסף.
- על־ידי תשלום מראש, אתה מובטח מעליית מחירים צפויה במשך השנה.
- ומעל לכל: פרס אישי

תלוש חתימה

☐ מנוי חדש
☐ חידוש מנוי קיים

מספר המנוי במקרה של מנוי קיים

לכ' מחלקת המנויים, "מעריב לנוער",
ת.ד. 20037, תל־אביב 61200

הריני מעביר לכם צ'ק / המחאת דואר על סך של 100 ש"ח, כדמי מנוי לשנה אחת על "מעריב לנוער", כולל אריזה ודמי משלוח הפרס לביתי (המחיר כולל מע"מ).

שם משפחה: .... שם פרטי: .... גיל: ....

כתובת: .... מיקוד: ....

עתון הנוער של המדינה

דוקטור שווייצר

(המשך מעמוד 38)

והידע לצעירים העוורים לי. עכשיו עושים אצלי סטאג' ניו־זילנדי, גרמנים, בוליבים. התקופה שהם עושים איתי מוכרת להם כסטאג' רשמי".

במרפאות פועלים לצידה בהתנדבות פרופסור לרפואת שיניים, סטודנטים לרפואה ועורך־דין. הצוות שהתגבש במשך השנים החל לצאת איתה למסעותיה בהרים – פעם בשבועיים לשלושה ימים לג'ונגלים של היונגאס, פעמיים בשבוע לכפרים ברמת אלטיפלאנו הצחיחה.

ד"ר צפרא סיריק היתה שם חודשיים, עזרה לדוקטורה בעבודתה ואף יצאה עם המשלחת לכמה נסיעות מקצועיות ביונגאס. "המרפאות שלה נערכות בחוץ, באוויר הפתוח. שם היא בודקת חולים. האינדיאנים מפחדים מכל דבר בלתי ידוע. הם מרגישים בטחון בסביבתם הטבעית, בחוץ. מסרבים להתפשט. רק בדיקה גינקולוגית מתבצעת בחדרים. המחלות הנפוצות ביותר בהרים הן שחפת, מחלות ראומטיות, מחלות כיב, שילשולי מעיים. הטיפול כולל מתן תרופות וזריקות. הדוקטורה כמובן דוברת איימרה – הניב האינדיאני המקומי. רוב האינדיאנים מדברים בניב זה ואינם דוברים ספרדית".

מה משלמים האינדיאנים תמורת הטיפול?

"אין חוקים בעניין. כל אחד מגיע עם מה שיש לו, נותן לפי יכולתו. אחד מביא שלוש ביצים, אחר – חופן תפוזים או שקית של פולי קפה. הדוקטורה מקפידה לקבל את השכר באופן אישי מכל אחד, לפני שהיא מתחילה בטיפול. היא גם מכריזה על כך בקול רם.

"הייתי רואה עלבון לעצמי לדרוש מאינדיאני כסף במקום לקבל ממנו מוצר שביצירתו או בגידולו הוא השקיע עבודה".

כשמישהו מביא אשכול בננות משובח, היא מציינת את זה בסומכי. האינדיאנים אינם נעלבים. להפך. זה נותן להם גאווה. היא גם מקפידה לרשום בפנקס מה שקיבלה מכל אחד. הצוות עורם הכל בשקים, והסחורה מתחלקת בין הרופאים המתנדבים".

ומי משלם עבור התרופות והזריקות?

ד"ר סיריק: "כשצריך לשלוח מישהו לבדיקה בעיר, הדוקטורה מוציאה כסף מכיסה ונותנת לו. את הכסף והתרופות היא מקבלת מהשילומים מגרמניה ומתרומות. היא מוציאה על הפציינטים שלה כל מה שיש לה. מדובר באינדיאנים הכי עניים בבוליביה, אבל בעיניה הם כלל אינם פרימיטיביים, אלא עניים ומדוכאים. היא אוהבת אותם וחושבת שהם אנשים בריאים במיוחד מבחינה נפשית, בעלי תפיסת עולם פשוטה ובריאה".

בעת ביקורה בארץ נעלה הדוקטורה סנדלי אינדיאנים, עליהם אמרה בגאווה: "הסנדלים הם תשלום בעבור ריפוי. אני מקבלת מהם קפה, גרעינים, אבוקדו, תירס, תפוחי־אדמה, ביצים ובשר. הייתי רואה עלבון לעצמי לדרוש מאינדיאני כסף במקום לקבל ממנו מוצר שביצירתו או בגידולו הוא השקיע עבודה, ומחשיב אותו לדבר הטוב ביותר שהיה יכול להעניק לי בעבור הטיפול".

מדוע הם אינם באים למרפאה שלך בעיר?

הדוקטורה: "יש אנשים שאינם מסוגלים להגיע אלי לעיר, אז אני מגיעה אליהם לג'ונגל. כשמזמינים אותנו – אנחנו נוסעים".

רשת טלוויזיה אמריקנית צילמה לא מכבר את הדוקטורה בסרט וידאו מרתק. צילום אחד: הרכב שלה חוצה מכשולי מים, מתמרן על פי מדרונות מאיימים. הדוקטורה, נעולה בסנדלים אינדיאנים ונושאת סל אינדיאני – תיק הרופא שלה – מגיעה לנקודת ריכוז. עוזריה מציבים כסא ושולחן עליו מניחים את כרטיסיות המטופלים, והאינדיאנים מתחילים לזרום. צילום שני ממקום אחר: שוורים, מחרשות־עץ, כפריים עובדים בתנאים פרימיטיביים. הדוקטורה עוצרת בדרך, נותנת לחקלאים החדשים ציוד וחומר הדרכה. צילום שלישי: פסגות באנדים. קור מקפיא עצמות. מדליקים מדורה ומקרבים אליה גזע עץ – תחליף לכסאות נוח בהם מתפנקים במקומות אחרים אנשים בני גילה. הדוקטורה מתיישבת על גזע העץ, משכלת רגליה ואוכלת עם בני המקום.

כמה מהפכות התרחשו בבוליביה מאז באה לשם הדוקטורה אף אינה זוכרת. כל השנים הקפידה להתרחק מהזדהות פוליטית עם צד זה או אחר. אהדתה היתה נתונה לאינדיאנים. לא פעם מצאו אינדיאנים מבוקשים שהסתתרו אצלה. מסכת היחסים שלה עם השלטונות הרשמיים רגישה. היא עדיין חלק מהמימסד הרפואי של בוליביה, אך גם מהרופאים הראשונים בעולם השלישי שהכניסו לשימוש בקרב נשות האינדיאנים (כבר בתחילת שנות ה־60') התקנים תוך־רחמיים למניעת הריון, למורת רוחם של השלטונות והכנסיה.

רות וולטר דה־טישהאור, אשה נערצת. עד לפני כשנה, בטרם החלו להציק לה בעיות ראייה, עדיין נהגה בעצמה ב־GMC שלה בג'ונגלים של בוליביה.

ד"ר סיריק: "הרבה אינדיאנים מוכנים לעשות בשבילה הכל. היא שלחה אנשים ללמוד, העניקה להם מילגות. נכחתי פעם בטכס סמלי. הדוקטורה הצליחה לשכנע ועד של כפר לעבור מגידול קוקה לגידול ירקות. הבטיחה לעזור להם בהנחת צנרת והשגת ציוד שהיה נחוץ לעבודה. בסך הכל היא יקית. עד שלא התאסף אצלה כל הועד עם ספר הפרוטוקולים שלהם וכתבו וחתמו והצהירו שהם חדלים לגדל קוקה – לא הרפתה. ככל ששהיתי במחיצתה יותר, ככל ששוחחנו יותר, כך הוקסמתי יותר מהאשה, מאורח חייה, מהשלמות שבה היא עושה את הדברים. ב־1979 הייתי אצלה בזמן הפיכה צבאית. היא המשיכה בשלה".

וולטר, בעלה של רות, לא הצליח בעסקיו בבוליביה. אחרי זמן מה לא עמד יותר בשגעון של אשתו לנושא האינדיאני ושב לגרמניה. לפני שלוש שנים שכב חולה וגלמוד במוסד גרמני, והיא – בגדלות נפש אופיינית – החזירה אותו אליה ללה־פאס וטיפלה בו במסירות עד שנפטר.

הדוקטורה לא דיברה מעולם על ישראל, אבל לפני תשע שנים ראתה ד"ר צפרא סיריק בספרייה שלה בלה־פאס ספרי ביוגרפיה של גולדה ובגין. "היא פשוט קוראת הכל. יודעת המון. היה נדמה לי שהיא מתגוננת מפני היהדות שלה, מסתתרת מפניה. זו אשה שמקבלת עיתונות מכל העולם. היא תמיד בעניינים. עד כדי כך שהיא מכירה את כל הדקויות הפוליטיות המסובכות שלנו בארץ. בשנה שעברה באתי אליה לביקור והבאתי לה את 'ברדך לעין־חרוד' ו'מלחמת שולל'. היא התקשתה בראייה, אבל לא ויתרה, קראה את הספרים בעזרת זכוכית מגדלת – מלהמלה – עוד באותו לילה. מיד אפשר היה לנהל איתה שיחה עליהם. היא קלטה את הפואנטות. היכולת הזו להבין מנטליות של עם אחר, שפה אחרת, אורח־מחשבה אחר, זה כשרון שנולדים איתו. אשה בת 78 יושבת בג'ונגלים של בוליביה ומבינה מה רצה עמוס קינן, מחבר 'ברדך לעין־חרוד', לומר, שחבר'ה בתל־אביב לא תמיד מבינים".

אשה חכמה עם ניסיון חיים עשיר, אינה מחפשת תעודות והכרה מימסדית. כשהיא נלחצת לקיר בעניין ישיבתה בהרי האנדים, אומרת בפשטות ש"מישהו צריך לעשות את זה". יש לה שישה נכדים. את האהוב עליה במיוחד היא מכשירה ללכת בעקבותיה. הוא לומד עכשיו רפואה ומכין עצמו לעבודה עם האינדיאנים.

ד"ר סיריק: "כשנודע לי שהיא יהודיה התחלתי ללחוץ אותה מדוע לא עלתה לארץ ישראל, ושיחקנו ב'נדמה לי' – מה היה קורה אילו באה. היא אמרה שוודאי היתה מוצאת עצמה מטפלת בבדואים בנגב, ואני אמרתי שוודאי היתה מטפלת בעולים במעברות. לפני ארבע שנים הגיע לארץ הנכד הבכור שלה, אוסקר. הוא למד חקלאות בהונדורס ובא לקורס ברחובות. משהו זז אצלו בעקבות הביקור. צצה אצלו הנקודה היהודית המודחקת".

קשר מיוחד נרקם בין הדוקטורה מהג'ונגלים לרופאה הישראלית, קשר שמתעלם ממרחקים ומפער גילים. ד"ר סיריק אומרת: "היא יכולה היתה להיות סבתא שלי, אבל בחלק מהדברים יש לה ראש יותר פתוח מאשר לי. הקשר בינינו הוא לא של שתי רופאות, אלא של שתי יהודיות. היא הציעה לי לבוא לעבוד איתה. זה הממיא לי, לא לאגו המקצועי אלא לאגו האישי. שקלתי את ההצעה והחלטתי שעניי עירי קודמים. לא יכולתי להינתק מהארץ. עבודה כזו צריך לעשות בנפש שלמה וחפצה. אמרתי לעצמי שעם כל הסיפוק שב'הצלת העולם', הארץ תחסר לי. אני אמשיך לנתח בהדסה תל־אביב ובבית־החולים בצפת. החלטתי לא להיכנס להרפתקה. לעומת זאת פעלתי במרץ לארגן ביקור של הדוקטורה בישראל".

כל השנים מאז נפגשו שמרו השתיים על קשר מכתבים הדוק. ד"ר סיריק שלחה לדוקטורה משלוחי תרופות ומוצ'ילרים ישראלים, קצינים, יוצאי יחידות קרביות, שעזרו לאינדיאנים בפתרון בעיות טכניות של עברת צינורות מים וכדומה. הדוקטורה התלהבה מהטיפוס הישראלי שהגיע אליה. אשתקד, לאחר שלושה התקפי־לב ולאחר שבעיות הראייה שלה החמירו, נסעה ד"ר סיריק לבקרה. אז גם התברר שלדוקטורה יש קרובים בארץ, בני־דודים שברחו מהנאצים לארץ־ישראל ומתגוררים בגבעתיים ורחובות. היא לא התראתה איתם מעולם.

"השנה היתה '39. עדיין לא דיברו על הפתרון הסופי... ניהלתי מו"מ עם הגסטאפו כשאקדח מכוון לרקתי. הצלחתי לשכנע אותם לתת לנו ללכת".

פעם בשנתיים נהגה הדוקטורה להגיע לביקור של נוסטלגיה במלון "צנטרל" בציריך, משם היתה ממשיכה לגרמניה להסדרת משלוחי תרופות לבוליביה – תרומת ארגונים וולנטריים וכנסייתיים. לפני חודשיים שלחה לה ד"ר סיריק משלוח תרופות גדול, תרומת המיפעל הישראלי "טבע", אז גם הצליחה לשכנע אותה לתכנן ביקור בארץ – אם יצליח ניתוח העיניים שעמדה לעבור. הניתוח הצליח בעין אחת והדוקטורה נחתה בארץ.

עובדי מיפעל "טבע" שבכפר־סבא הופתעו למראה הישישה המוורה שפניה צרובי־שמש, דוברת במבטא גרמני חזק, שבאה לבקר אצלם ביקור גומלין, אות תודה למשלוח התרופות שהעביר המפעל כתרומה לטיפול באינדיאנים בהרי בוליביה.

בערב שבת הוזמנה להדליק נרות בקבלת שבת שנערכה בקיבוץ ברעם, קיבוצה של ד"ר סיריק. המעמד היה מרגש. היתה גם התרגשות רבה במיפגש הדוקטורה עם בני־משפחתה שלא הכירה. ההתרגשות הגיעה לשיא בירושלים, שם ניגשה לכותל והניחה עליו את ידה, ואחר־כך – בעת ביקור ב"יד ושם" – ממש התמוטטה. בכתה. ההדחקות, ההתחמקויות, הפחדים מהזהות היהודית – הכל פרץ החוצה.

אבל אין זה סיפור עם "האפי־אנד" על בת אובדת החוזרת לעם היהודי. הדוקטורה קשרה את גורלה עם גורל האינדיאנים בבוליביה ורוצה למות כמותם, לצידם, בהרי היונגאס, במורדות המוריקים של האנדים. ד"ר צפרא סיריק אומרת: "היה ברור לי כשהזמנתי אותה לישראל שאין זה סתם טיול. היו לי כוונות לקשור אותה חזרה לשורשיה היהודיים, מבחינות מסויימות הצלחתי. נכון, היא אמרה שבשבילה זה מאוחר מדי, אבל הפצרתי בה שלפחות תעביר את המסר שלנו לנכדיה".

יצחק בן־חורין

כמו חולה המופיליה במפעל סכינים

מאת יאיר לפיד

הוא לא יהודי, לא מניו יורק, אבל הוא נורא־נורא מצחיק: רובין ויליאמס. האיש שכנראה הפסיד את האוסקר השנה על "בוקר טוב וייטנאם", בגלל שברח מהבית עם האומנת של הבן שלו, דוחס שלוש שעות בכל שעת חיים רגילה. הוא מופיע ב"סטנד־אפ קומדי", עובד על הצגה לברודווי, על סרט נוסף והכל בקצב היפר־אקטיבי של טירוף משתולל, בשליש מהשרוול. אנשים פשוט בוכים מרוב צחוק, ורק הבן שלו אומר לו לסתום את הפה כשהם רואים ביחד סרטים ישנים.

רובין ויליאמס כגארפ, ב"עולם לפי גארפ" (בתצלום הגדול, משמאל), כאדריאן קרונר בסרט החדש "בוקר טוב וייטנאם" (בשני התצלומים למטה), ב"מוסקווה על ההדסון" (משמאל למטה) וכפופאי מצוייר בכרזת פרסומת לסרט (למטה במרכז)

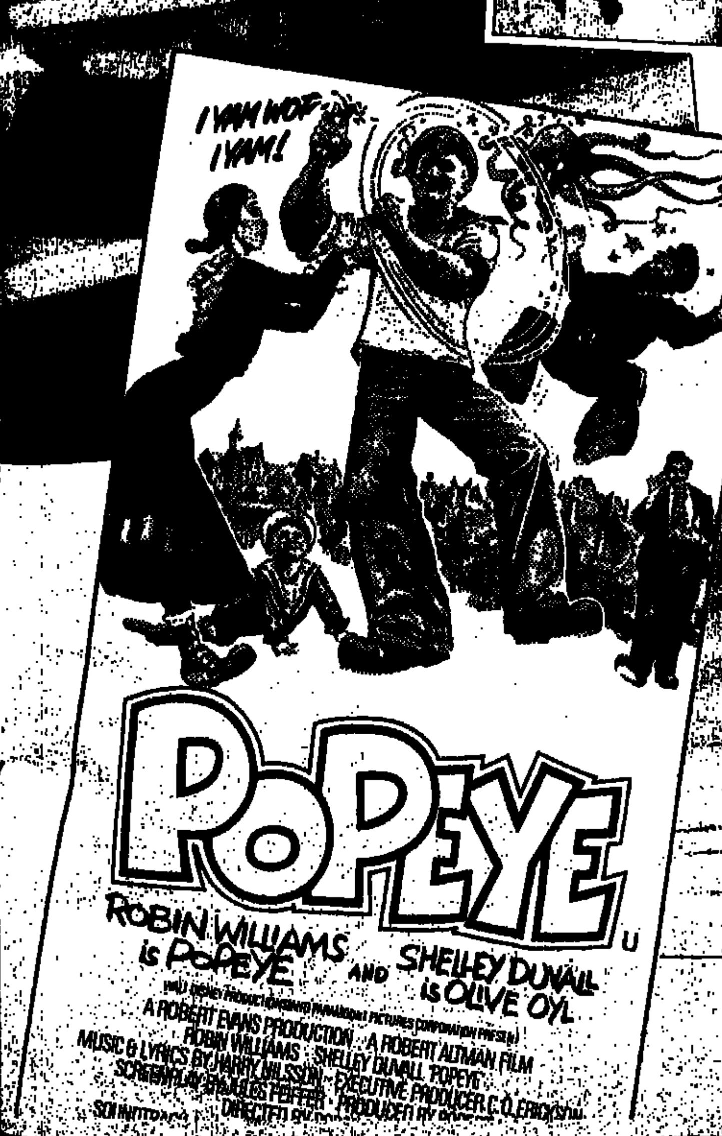

טובן, אם אתם נורמלים, או לפני שהתחלתם לקרוא את הכתבה הזאת הסתכלתם בתמו־נה. תהליך טבעי, ויש אינספור מחקרים שמנתחים את העובדה המרתקת שהעין האנושית חושבת שתמונה מושכת יותר משורה של מילים העומדות זו בצד זו, רק מפני שאני שמתי אותם שם. התגובה המתבקשת שלכם לתמונה של רובין ויליאמס היא שאתם מכירים אותו מאיזשהו מקום, אבל אתם לא זוכרים מאיפה. התשובה היא שראיתם אותו בסרט "העולם לפי גארפ", יחד עם המריל סטריפ לעניים הזאת, גלן קלוז, ששיחקה שם את אמו, האחות הפמיניסטית. מאז לא שמעתם עליו ולא ראיתם אותו, אבל זה זמני.

"בוקר טוב וייטנאם", זה שם סרטו החדש של ויליאמס, עליו הוא קיבל את פרס "גלובוס הזהב", וגם כמעט אוסקר. לארץ הוא (הסרט, לא ויליאמס) יגיע בקרוב, עניין של כמה חודשים. הסיפור הוא פשוט, ומה שנחמד – הוא גם אמיתי. בתחילת שנות השישים הגיע לווייטנאם שדרן רדיו בשם אדריאן קרונר, שגוייס לכדי להגיש תוכנית בתחנת השידור הצבאית. כשקרונר הגיע לתחנה שידרו בה בעיקר ר"שים ומוסיקת חתונות מעצבנת. הוא הביא איתו מהבית שורה של תקליטי רוקנ'רול – שנחשבו אז "מושחתים" – וסגנון הגשה שבמושגים של אותם ימים, בצבא, נחשב למטורף לחלוטין. קרונר הנ"ל נהג לפתוח את התוכניות שלו בצרחה איומה לתוך המקרופון: "בוקר טוב ווייייטנ' אם", ולא היה חייל באותה ארץ מקוללת שלא צרח איתו. מדי פעם ניסו הממונים עליו להעיף אותו הביתה, אבל אז היו המארינס מודיעים שהם מתכוננים לבוא לבקר בתחנה, והם בהחלט יהיו במצב רוח רע, וגם "הכומתות הירוקות" מסרו שהם עלולים להתעצבן, או ויתרו לו. בסופו של דבר קרונר נמאס מזה שהצנזורה מכריחה אותו לשדר שקרים וחצאי אמיתות, והוא התחיל להסביר למאזינים שלו מה, לדעתו, באמת קורה בסייגון. או הגנרלים אמרו לו שהוא הגזים ושלחו אותו הביתה.

בסרט עצמו, כדי להפוך את הסיפור לקולנועי יותר, הוסיפו לסיפור גם בחורה וייטנאמית וקצת ענייני מצצות, אבל בסך הכל המפיקים ניסו להיצמד למקור, ורק הוסיפו לו דבר אחד – את רובין ויליאמס.

כמה ימים אחרי שיצא הסרט לאקרנים, שודר בטלוויזיה האמריקנית ראיון עם התסריטאי, ששלף איזה שלושה עמודים מול המצלמה ואמר שזה התסריט, וכל היתר הם אילתורים של ויליאמס. דווקא החלק שאמור היה להיות משעמם קצת – הקטעים של ויליאמס מול המקרופון – הפך להיות החלק המצחיק. הוא פשוט ישב שם, ושלף, מתוך המוח הקודח שלו, עיסה פסיכית לחלוטין של רפליקות מופרעות למחצה ומצחיקות בלי סוף. מה שמוסיף להצחקה היא העובדה

(המשך בעמוד הבא)

ויליאמס בסרט "פופאי". אשף בתיכנון של הבלתי מתוכנן.

(המשך מהעמוד תקודם)

שגם בלי הערות של התסריטאי, ברור לך, כשאתה יושב מול המסך, שוויליאמס ממציא, תוך כדי ריבור, את מה שאתה שומע.

האילתורים של ויליאמס הם תכנון של חוסר תכנון. המפיק שבחר אותו לתפקיד ידע, מראש, שהוא מביא איתו את האפשרות לרדת מהפסים. בארה"ב ויליאמס הוא אחד מהמפורסמים בענף האמנותי החשוב ביותר שהומצא, מאז לקח איזה הומוספיאן מקל שרוף בקצה והתחיל לצייר על קיר המערה – הסטנד־אפ קומדי.

על הנייר לא היה לרובין ויליאמס שום סיכוי להיהפך לקומיקאי במות מצליח. היו חסרים לו שני המרכיבים העיקריים: הוא לא יהודי, והוא לא מניו

"אנשים טוענים שאני יודע לספוג אותם לתוכי. לפעמים זה גורם לי להרגיש כמו 'טמפקס' ענק, אבל זה כנראה נכון".

יורק. ויליאמס נולד בדטרויט, כבנו היחיד של מנהל בחברת "פורד". הוא גדל בבית ענק, עם אומנת כושית ו־20 אלף תילי עופרת. דטרויט ידועה בשני דברים: הראשון, היא בירת תעשיית המכוניות האמריקנית. השני – אחוז הפשיעה בה הוא הגבוה ביותר בארה"ב. אחרי החשיכה היא קצת מזכירה את ביירות ברעשים, אבל היא הרבה יותר מסוכנת. ברגע שוויליאמס היה מסוגל ללכת בלי שהחיתולים יפריעו לו – הוא נסע לניו יורק, והתחיל ללמוד משחק בג'וליארד.

בשנה השלישית המורים שלו התייאשו מזה שהוא חשב שגדול המחזאים בהיסטוריה היה גראוצ'ו מרקס ולא שייקספיר, והעיפו אותו מכל המדרגות. הוא מלמל משהו כמו "אני עוד אראה לכם", אסף את העצמות, וב־76' הגיע לסן פרנסיסקו. שם עבד במלאכתם הקלאסית של כל השחקנים המובטלים באשר הם שחקנים מובטלים – רחיצת כלים. בינתיים התחיל לעבוד על הופעת היחיד שלו. בשלב מסוים זכה לקירות מרשים, והפך להיות בארמן. שם, על הדלפק, הכיר את אשתו לעתיד, ואלרי (בינתיים היא כבר הפכה להיות אשתו לשעבר. שחקנים) ששיכנעה אותו שאם הוא רוצה להגיע למשהו, הוא צריך לעבור ללוס־אנג'לס, התירוץ הגדול שבנו האמריקנים כדי שהוליווד תוכל להיות האמצע של משהו. ויליאמס נסע.

אחרי חודש בעירם של הלייקרס באה פריצת הדרך הראשונה. ויליאמס הוזמן לתת תפקיד אורח בתוכנית "ימים מאושרים". הוא הופיע, וגנב את ההצגה אפילו מפונז האגדי, כשגילם טיפוס, שאחר כך שימש אותו בכל מופעיו, של מין פיטר פן כהתקף היפר־אקטיבי. מנהלי איי.בי.סי. ראו את הפרק, טלפנו אחד אל השני בהתלהבות, ואחרי שבועיים כבר היתה לו תוכנית משלו: "מורק ומינדי". שם הוא שיחק איש שבא מהמאדים ולא בדיוק מבין מה האנושיים רוצים ממנו, ומעצמם, ובכלל.

הסידרה הפכה ללהיט היסטרי, לא מעט בזכות הקולות המשונים שוויליאמס נטה לפלוט מדי פעם, כמו למשל הביטוי רב המשמעות "נאנו נאנו", שהפך לאחד מסמליו המסחריים. תוך זמן קצר עד להפתיע הוא הגיע לקולנוע ועשה ארבעה סרטים לא רעים בזה אחר זה: "פופאי", "העולם לפי גארפ", "המובטלים", ו"מוסקווה על ההדסון". כוחו של ויליאמס הוא לא בחיבור בדיחות בסגנון של "יהודי, פולני וכושי יושבים ברכבת". הוא פשוט בונה דמויות. את אחד ממופעיו על הבמה, למשל, הוא פותח במילים: "גבירותי ורבותי, קבלו את הרמן רבינוביץ'". הוא מכניס בשעה של הומור, שלוש או ארבע שעות של חיים רגילים. קצב מטורף, אחוז תזזית, מעין "גראוצ'ו מרקס במהירות 45", כפי שהגדיר אותו התסריטאי הקומי לארי ("טוטסי") גלבארט.

ויליאמס הושלך, כמעט בלי הכנה מוקדמת לעולמם של המצליחים־ביותר. המוכשרים, הכמעט־גאוניים והגאונים, הפאראנואידיים, האולניים, מלאי הדימיון ורבי ההרס. הוא נסחף פנימה ללא היסוס. ואלרי, האשה, ישבה בבית והוא הסתובב בעיר גבוה־גבוה בתוך ענן מושלג של קוקאין, יחד עם הכנאדם היחיד שפגש אי פעם שהיה יותר מצחיק ממנו – בחור עבה ומלא רעיונות מוזרים, שענה לשם ג'ון בלושי. שני אלה הפכו לחלק מהנוף הקבוע של הבארים בעיר, ולא היה 'דילר' שלא ידע שהם מקור פרנסה קבוע ומכניס. ואז קרו לוויליאמס שלושה דברים תוך תקופה קצרה מאוד יחסית: בלושי מת, אשתו נכנסה להריון, ושני סרטים שלו – "הזמנים הטובים ביותר" ו"מועדון גן העדן" – נכשלו כל כך, שהיה צריך לנגב את המפיקים מהרצפה.

יומיים אחרי הביקור האחרון שלו ב"טירת מארמונט", ביתו של בלושי (הוא והאגדי הסניפו שורה ביחד שעתיים לפני מותו של האח בלוו), נכנס ויליאמס הביתה, ישב שם כמה שבועות, וכשיצא היה 'נקי'. מאז, מעידים כל מכריו, הוא לא נגע אפילו ביין לבן. בסופו של דבר הוא בחור מסודר. אירגן את חייו מחדש שלב אחרי שלב, שינה את עצמו, שינה את הסביבה, שינה את יחס הסביבה. נרגע.

"במקצוע כמו שלי", הוא אומר, "צריך לדעת להתבונן באנשים, כדי שהם ישמשו אותך אחר כך, כחומר. אנשים שאני פוגש טוענים שאני יודע לספוג אותם לתוכי. לפעמים זה גורם לי להרגיש כמו 'טמפקס' ענק, אבל זה כנראה נכון". החזרה שלו למרכז העניינים לא היתה קלה. הוא חזר כמה צעדים אחורה והחל להיות אורח קבוע בתוכנית ההומור "סאטרדיי נייט לייב", אחר כך רשת הכבלים הגדולה בארה"ב HBO, הפיקה לו תוכנית יחיד שהיתה הצלחה מסחררת כל כך, שהיא הפיקה לו מיד עוד אחת. את השנייה ראיתי (הייתי אז במקרה בניו יורק בשליחות קרן לפיד לששון ושמחה). הרקוויזיט היחיד שהיה על הבמה היה כובע של לוחם רומאי, בערך חצי מטר גובה, שאותו הוא לבש בכל פעם שגילם את אשתו. מעבר לזה, אי אפשר לתאר מה הלך שם. שעה ומשהו של טירוף משתולל, כשהקהל שוכב במעברים וגונח שדי, הוא לא יכול יותר.

אחרי התוכניות היה ברור שצריך לבוא עוד סרט. אבל המפיקים לא מיהרו להציע, וויליאמס לא מיהר לקחת. "הוא גילה שהוא לא צריך להיות כל הזמן במצב של 'מופעל'", אומר כריסטופר ריב, אחד מחבריו הקרובים, "הוא יכול עכשיו להרגע, לחשוב על דברים". הוא ישב בבית, גידל את הבן שלו, זאכארי, והרכילאים, שעד אז הוא סיפק להם חומר עסיסי כל יומיים, כמעט התייאשו.

ואז, בוקר אחד, כמו באגדות לילדים ולילדים בנפשם, הוא ברח מהבית עם האומנת של הבן שלו. צעירה העונה לשם מרשה, ובמבטא הולנדי. הבריחה הזו, יש שטוענים, עלתה לו באוסקר. ברייגן־לנד לוקחים מאוד ברצינות את המוסר המשפחתי בזמן האחרון, אפילו אם אתה כוכב קולנוע. בכל מקרה, הבריחה הלא־יהודאית (כמה רע כבר יכול להיות במצבו של מיליונר שבורח מהבית), גרמה לכך ש"בוקר טוב וייטנאם", זכה לכיסוי גדול הרבה יותר ממה שאפשר היה לצפות. אחר כך, כשהתברר

ויליאמס פותח את אחד ממופעיו במילים: "גבירותי ורבותי, קבלו את הרמן רבינוביץ'". הוא מעין "גראוצ'ו מרקס במהירות 45"

שוויליאמס מצחיק בסרט לפחות כמו בחיים, החלה הנהירה. בחודש הראשון להקרנתו – שהיה גם החודש המושלג והקר ביותר שהיה השנה בארה"ב – "בוקר טוב וייטנאם", הכניס 53 מיליון דולר. סכום יפה.

השילוב הזה, של משבר אישי והצלחה קולנועית, לא זרק את ויליאמס רחוק מדי. "נכון שלפעמים אני מרגיש כמו חולה המופיליה במפעל לסכינים", הוא אומר, "אבל בניתי לי אי שקט בתוך הסערה, עם מרשה, ומו אני יושב. ובבקרים, אני וזאכארי רואים סרטים ישנים של האחים וורנר, וכשאני מנסה להצחיק אותו, הוא אומר לי לסתום את הפה ולא להפריע".

את אנרגיות ההצחקה שזה משאיר לו הוא ינקז כנראה לבמות ברודווי, שם יופיע בקרוב, יחד עם סטיב מרטין, בגירסה קצת עקומה של "מחכים לגודו". לפי מה שמספרים על ההפקה הזאת, טוב שבקט לא יהיה שם. חוץ מזה הוא עובד על עוד סרט, "אבל עוד לא מדברים על זה, כי אין לי מושג איזה. האמרגן שלי הבטיח לגלות לי ברגע שיגמרו הצילומים", הוא מסביר. ■

סופר־פארם נעים מאוד ועוד!...
רשת חנויות ארצית לתרופות, מוצרי יופי, בריאות ונקיון

POISON Christian Dior
מוצרי פויזן

Ayer
מוצרי אייר

paco rabanne PARIS
מוצרי פקו רבן לגבר

Nina
מוצרי נינה

25% הנחה

מטופח ונקי בלמבצע נקי!

פרסיל
נוזל לכביסה
במכונה 2 ליטר
12.99 ש"ח

ורנל
מרכך כביסה
4 ליטר
9.99 ש"ח

סומט
אבקה למדיח
3 ק"ג
12.99 ש"ח

פרסיל
אבקת כביסה
3 ק"ג
13.99 ש"ח

פריי אויל
שמן יופי
29.99 ש"ח

מכבדים מרשמים של כל קופות החולים.
מכבדים את כל כרטיסי האשראי.
הרשת שומרת לעצמה את הזכות להגביל את כמות הקניה.

בתוקף עד 16.6.88

רב־מכר, נוה אמירים, רמת אביב, קניון איילון, פתח־תקוה – חובבי ציון, שפירא; כפר סבא, גבעת סביון, חיפה – מרכז חורב, ירושלים – ניות, גילה; באר־שבע.
משרד מרכזי טל: 03־900031.

חנויות סופר־פארם הפתוחות עד 9 בערב:
הרצליה, פתח תקוה, כפר סבא, ירושלים, באר־שבע.
חנויות סופר־פארם הפתוחות עד 10 בערב:
רב־מכר, קניון, רמת אביב, חיפה, גבעת סביון.
כל החנויות פתוחות במוצאי שבת! (למעט באר־שבע)

מכשפ'לה רעה

דוקטור נחמן בן־יהודה עוסק בסטיות, וסטיות זה לא רק מה שאתם חושבים. זה גם. ספרו "סטייה וגבולות מוסריים" נבחר על־ידי ארגון המו"לים האמריקני כאחד הטובים ביותר שראו אור בשנה שחלפה, בדפוס אקדמי. וסטייה אחת בלטה שם במיוחד – כישוף ומכשפות. מכשפות הן המומחיות שלו, אבל הוא לא מאמין בהן. הוא כן מאמין בזה שיש סיכוי סביר שכל אחד מאיתנו יוגדר סוטה בזמן מסויים. גם נחמד, גם מרגיע.

מאת אורית הראל
צילומים: אירית זילברמן

הוא יושב מולי, משקפיים מאוד רגילים על החוטם, שיער מאפיר שמסתיר התחלה של קרחת, חולצה משובצת נוסח "אתא" וג'ינס עם חגורת בוקרים בעלת אבזם ענקי מרובע, מחייך ואומר: "אני עוסק בסטיות".

קוראים לו נחמן בן־יהודה. דוקטור. הזונות של שיקאגו קראו לו בקיצור "בן", כי כל השאר היה בשבילן קשה מדי לביטוי. אך הן היו נחמדות, הוא נזכר בערגה. הוא הכיר אותן על רקע מקצועי, כמובן. שלו, לא שלהן. סוציולוגיה חברתית. אחרי תב.א. בפסיכולוגיה וסוציולוגיה, אותה גמר בארץ בהצטיינות, אמרו לו המרצים שחבל לבזבז את הזמן כאן בלימודי תואר שני, וכדאי שיסע לאמריקה להמשיך את לימודיו שם. אז הוא נסע לשיקאגו. תואר שני, דוקטורט, סוציולוגיה של מחלות נפש, סמים, סטיות בכלל וסטייה אחת – חביבה במיוחד – כנושא לעבודת מחקר ובהמשך חלק מספר מצליח: כישוף ומכשפות.

"במסגרת לימודי תמ.א. חיפשתי חומר על סוציולוגיה של מחלות נפש, והנה בספר אחד מצאתי דיווחים שבמאות ה־14 עד 17 תפסו נשים ושרפו אותן בגלל התנהגות משונה. זה לא מצא חן בעיני כי חשבתי, מה קרה, נשים השתגעו בתקופה הזו ולמה רק נשים? התחלתי לקרוא והתברר לי שבתחילת [illegible]

(המשך בעמ' [illegible])

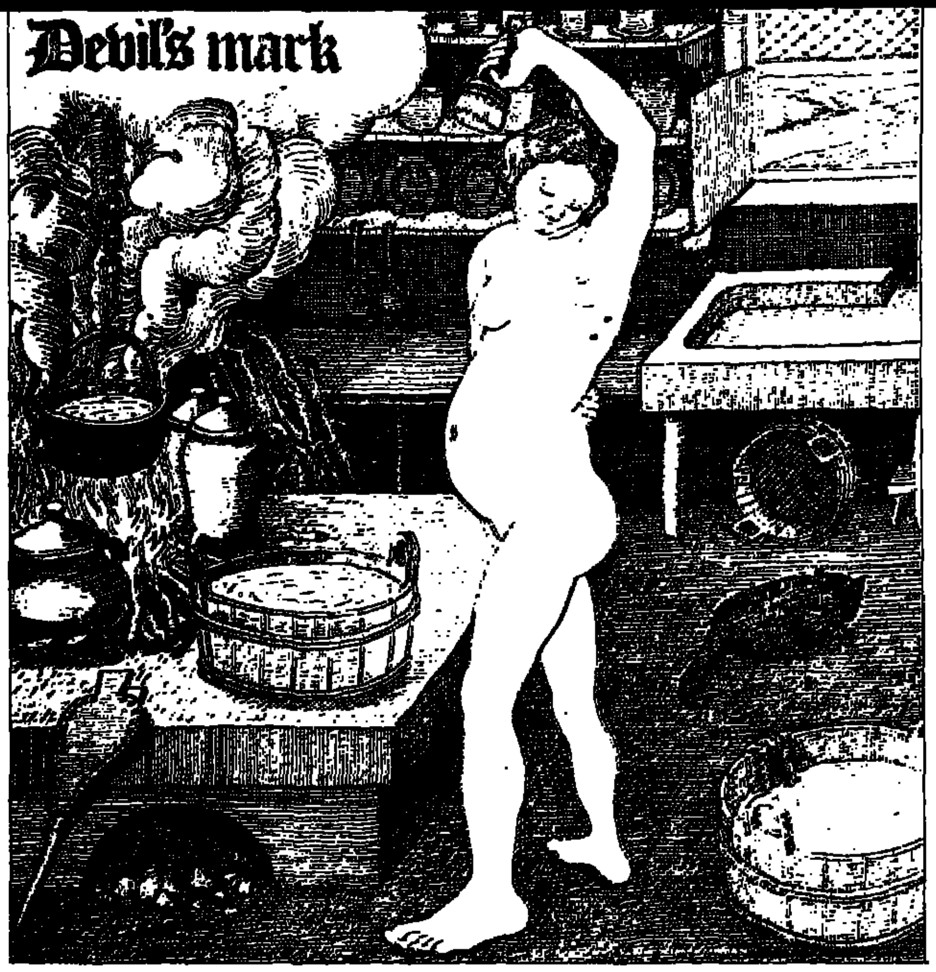

המכשפות הזה באמת שרפו את הזקנות, את הרווקות המוזרות, אבל בהמשך – כל אשה היתה בסכנה. מכאן נולד הרעיון לעשות עבודת מ.א. בנושא".

מאז המכשפות והכשפים הם חלק בלתי־נפרד ממסכת הסטיות שמקשטות את חיינו. מה זו סטייה? "כל מה ששמאלה או ימינה מהממוצע, הפרה של נורמות, של חוק, של כללי התנהגות בזמן נתון", הוא מסביר. "הנה למשל ספר משנות החמישים על יחסי מין לפני הנישואים. זה הופיע כספר שעוסק בסטייה, כי אז מין לפני הנישואים היה צורה של סטייה", הוא אומר בחדווה לא מבוטלת. "אבל היום? מי בכלל זוכר שלפני זמן כל כך קצר בעצם זו נחשבה סטייה? אין נזילות תמידית של סטייה חברתית, השינוי בתפיסה הוא לאורך זמן, כי יש שינויים בגבולות המוסריים. בתיאוריה", מוסיף דוקטור בן־יהודה אחרי הרהור קל, "יש סיכון או סיכוי, תלוי בהשקפה, שכל אחד יוגדר סוטה בזמן מסויים". כמה נחמד.

סטיות, כך הוא מסביר, הן דבר חשוב מאוד להבנת מבנה חברתי בזמן ומקום מסויימים. אם מבינים את הסטייה אפשר ללמוד המון על הכלל, על החברה, על הנורמה. אבל מה, רוב ההתעסקות בסטיות – במישור המחקרי, כמובן – נעשות ברמת תיאור הסטייה ותיעודה. "למשל היה

"מצאתי דיווחים שבמאות 14־17 תפסו נשים ושרפו אותן בגלל התנהגות משונה".

ספר שתיאר מה עושים ההומוסקסואלים בניו־יורק בהפסקת צהריים. אז אתה גומר לקרוא את הספר ויודע איך הם מאותתים אחד לשני ואיך הם עושים מה, ואתה שואל את עצמך, אז מהו והתשובה היא – אז כלום, מעבר לרכילות. יש הרבה מאוד עבודות שממוקדות בסטיות. אנחנו יודעים המון על רוצחים, זונות, אנסים, אבל השאלה תמיד עולה – אז יש בידינו פרופיל של האנס, מה זה אומר במסגרת החברתית"?

בגלל השאלה הזו בדיוק ישב דוקטור בן־יהודה לכתוב ספר שבודק כמה סטיות יותר סוטות ופחות פופולריות בספרות המדעית, ומה הן עושות או עשו לחברה שלנו בכלל.

נחמן בן־יהודה כתב על "סטייה וגבולות מוסריים", שילב בהבנתו תיאוריה עם דוגמות, הוציא לאור בארה"ב בדפוס אקדמי ויום אחד קם בבוקר והנה הספר נבחר על־ידי חברי ארגון המו"לים בארה"ב כאחד הספרים הטובים ביותר שראו אור בשנה שחלפה, בדפוס אקדמי. בספר הוא בודק, בין השאר, את המדענים הסוטים – לכאן ולכאן: אלה שגונבים מידע ומחקרים, שמדווחים על ניסויים שלא ניסו מעולם בשום מקום חוץ מבדמיונם (כן, כן, יש כאלה), ומולם המדענים שמציגים מדע סוטה, כזה שנראה כמו שטויות וגיבובי הבל בהצגה ראשונה, אבל אחרי־כן מתברר שהוא האמת לאמיתה. איינשטיין אחד, למשל.

ויש גם מה שנקרא "תביעות ידע" – כלומר, כיוון מחקרי שונה, "סוטה", כמונחים של בן־יהודה, שלפעמים אינו זוכה בדבר לבר מהרבה גיחוך וזלזול, כמו נושא הצלחות המעופפות. ולעומתו המחקר שתר אחר חיים תבוניים מחוץ לכדור הארץ, מחקר שאליו זורם בקביעות הרבה־הרבה כסף. בשני המקרים אין הוכחות חותכות לדברים, אין גבולות נראים לעין למחקר, יש בעיות שלא נפתרו בצורת ההוכחה, יש סטייה. אבל אחת נשמעת משכנעת יותר מהשניה. עובדה.

ויש מכשפות וכשפים. מלא שחור ואופל והוקוס־פוקוס ושדים ורוחות־רפאים, נשמות שמתגלגלות ועולות באוב, קללות איומות וסיאנסים מצמררים, ומה הפלא בכלל שרפו אותן, נכון? לא נכון. בעצם, ואולי זו טעות איומה לגלות את זה כבר בשלב זה, אבל בכל זאת – בעצם, אין כשפים. מכשפות? לא היו ולא נבראו. "יש אנשים – ויותר מזה – נשים, שמאמינים בכוחות נסתרים שיש להם", אומר בן־יהודה, "אבל בין האמונה בדבר לדבר עצמו – יש עדיין מרחק, שיכול בהחלט לשמש טווח־בטחון לכל החוששים מפורענויות מכושפות".

אומרים לך מכשפה – על מה אתה חושב? (האשה/ האמא/ החותנת לא נחשבות לצורך העניין). ציד המכשפות בסאלם, ארה"ב, למשל. מוקדי־אש לוהטים וכובעים שחורים מחודדים. שטויות, מגחך בן־יהודה בתנועת ביטול של היד, כסף קטן. שם צלו רק כמה עשרות מכשפות, לעומת מאות אלפים שנשרפו למוות באירופה. רק מה, האמריקנים, כרגיל, עושים הכל בגדול, עם הרבה רעש. גם ציד מכשפות אחד קטן.

באירופה, לעומת זאת, ציד המכשפות בעצם מלמד על שינוי מוחלט של פני החברה. הנה, ככה בדיוק הוא מוכיח את התיאוריה כמה חשובה הבנת הסטייה להבנת המצב בכלל. "בתקופה הזו, בין המאה ה־14 ל־17, השתנה האקלים (תקופת הקרח הקטנה), הסדר הפאודלי והתמוטט, היו שינויים מהותיים בצורת החיים. אנשים נעו במאסות מהכפר לעיר. וכשמאסות עוברות לעיר, יש יותר ביקוש מהיצע, פחות גברים

בספר "מלוס מליפיקרום" שכתבו שני נזירים דומיניקנים (בצילום התחתון) תמצאו כל מה שרציתם לדעת על מכשפות ולא ידעתם את מי לשאול. בין היתר שיש בגופן של מכשפות סימנים שהם "חותמו של השטן" (בצילום מימין, מה שהלא־מאמינים מכנים "כתמי־לידה"). אז עכשיו אתם יודעים.

נישאו כי פחות גברים יכלו להרשות לעצמם להינשא מבחינה כלכלית, אלפי נשים בעיר התחרו פתאום גם על גברים, גם על מקומות עבודה. מול אלה ניצבה הקרושה התיאולוגית, הגישה של אשה בבית, במטבח ובמיטה. והיתה גם מגיפת הדבר השחור, שכתוצאה ממנה מי שזכה בחיים זכה במקרים רבים גם בירושות, ולראשונה בהיסטוריה חלק מהיורשים האלה היו יורשות. זו היתה פעם ראשונה שנשים זכו בכסף, בעמדות כוח.

"כל זה שינה מאוד את התפקידים של זכרים ונקבות בחברה. נשים לא התחתנו, אבל רצו סקס. אמצעי מניעה לא היו, אז נקטו באחת משתי שיטות: מישגל נסוג – או רצח הוולדות שנולדו. ברומא

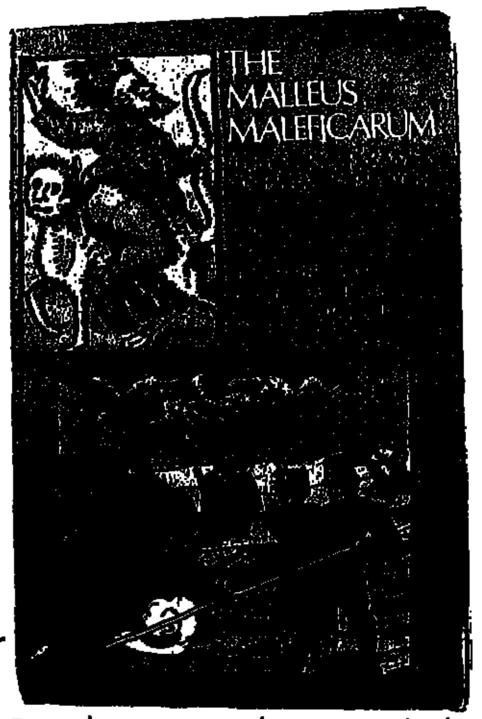

למשל, היו עדויות על עשרות גוויות של תינוקות שצפו בכל בוקר בנהר".

פתאום קם אדם בבוקר ומרגיש מאויים נורא על ידי האשה. שוד ושבר, יש לה כוח, יש לה כסף, היא עושה כל מיני דברים מוזרים. למשל, מה שהיא רוצה. והיא מתחרה בו, בגבר. בעצם, זו לא אשה, כמו הנחמדה ההיא שמתחבאת בין הסירים והמיטה בבית של החבר, זו מכשפ'לה אמיתית. הנה כך צומחת לה מסקנה הגיונית להפליא, נכונה לזמן ולמקום, וכשהיא

"סטייה זה כל מה ששמאלה או ימינה מהממוצע, הפרה של נורמות, חוק, כללי התנהגות".

מקבלת עידוד מעוד אי־אילו תופעות ומוקדי כוח – כבר כמעט אי אפשר להתווכח איתה.

"הנשים באמת היו מי שנשארו עם התינוקות, וברוב המקרים של הרג תינוקות אכן סביר שהן היו מי שביצעו את המעשה", מצרף בן־יהודה פיסה לפיסה בפאזל האפלולי הזה של ההיסטוריה האנושית, "חלק מהנשים, צריך להבין, שימשו כמשרתות, וההבדל בין מוות מרעב או קבלת מחסה היה זמינות לכל גחמה של בעל הבית, וזה היה מקור נוסף להריונות לא רצויים, לא נחוצים. וחלק מההריונות היו בכוונה – כדי שהאשה תוכל לשמש מינקת לתינוקות של מעבידיה, וגם היא, בחלק מהמקרים, הרגה את התינוק שלה.

"כל מערכת היחסים בין גברים ונשים הורעלה. דפוס הנישואים האירופי, המקובל כיום, בו נישאים

(המשך בעמוד 59)

רק במשחת שיניים אחת בעולם הפלואוריד אמין

נכון.
במשחות שיניים רבות יש פלואור.
אבל אלמקס היא משחת השיניים היחידה בעולם המכילה אמין פלואוריד אורגני. פיתוח בינלאומי, שתוצאתו: יעילות פי 3 במניעת עששת.
כלומר, אלמקס המכילה אמין פלואוריד אורגני, יעילה פי 3 במלחמה בעששת ממשחה אחרת המכילה פלואור רגיל.
כשאתה מצחצח שיניים באלמקס, הפלואור היעיל ביותר בעולם פועל על שיניך, כדי לספק להן הגנה מירבית.
שים אלמקס על המברשת פעמיים ביום, ושיהיה לך פלואוריד אמין.
אלמקס- משחת השיניים המאושרת על-ידי הסתדרות רופאי השיניים.

אֶלְמֶקְס®
יעילה פי 3 במניעת עששת
מיוצרת ע"י טבע תעשיות פרמצבטיות בע"מ ברשיון GABA, שוויץ.
טבע

גנן · גידל

מאת יהודית חנוך

הם פורחים בכל מקום,
גם על הגב
(קיצוני מימין)
שמלה פרחונית של לקרואה,
האיש שהחזיר את הפרחים לאופנה
(מימין)
פרחים מסולסלים, "מירי שפיר"
(למטה)

פרח על הבגד, להיט שלא יבול עד הסתיו
(בתצלום הגדול מימין)
גן פורח עם הראש
בכובעים של הקיץ

רוצים להוסיף קצת צבע לבגדים? להתעדכן ברגע אחד בפריס הכי אופנתי? הצמידו ורד פורח לדש הצווארון, למחשוף או לכובע. השקעה של עשרה עד חמישה עשר שקלים והוא שלכם, יפה ופורח עד הסתיו. גן הוורדים, נכון לעכשיו, אינו רק פרחים מלאכותיים שנראים כמו חיקוי משופר של הטבע. אופנת הקיץ נראית בקטע מסויים כמו חלום צבעוני של גנן עם דמיון פרוע. כל כך הרבה פרחים על הבגדים לא נראו באופנה אולי, מאז שנות העשרים או השלושים, או מאז מלחמות השושנים, כשכל צד הפגין למי הוא שייך, בשושנה זעירה צמודה לדש הבגד.

מעצב האופנה הצרפתי כריסטיאן לקרואה, הוא האיש שהחזיר לאופנה את הפרחים. הוא כיסה בהם את הבגדים שלו ויצר חידוש רענן אחרי הרבה שנות בצורת, כשפרחים נדחקו הצידה על ידי משבצות, פסים ואריגים חלקים עם מרקמים שונים.

הפרח החביב על לאקרואה הוא הוורד, ושמלות הקיץ שלו הן שילובים של ורדים גדולים אדומים וצהובים, בפריחה מלאה. הוא לא רק הדפיס אותם על אריגים, גם פיזר אותם על בגדים, הצמיד לשיער, שם על שולי כובעים. מפה כבר התחילה תחרות בין מעצבי אופנה איך להגדיל את גן הפרחים. הוסיפו לוורדים גם חרציות, ציניות, ופרחים שאף פעם לא תראו בטבע, שמו אותם לא רק על בגדים, גם על ארנקים, נעלים וחגורות.

גם המעצבים הישראליים הצטרפו לגננים החובבים. תמרה יובל הצמידה עשרות ורדים לשמלות ערב. גדעון אוברזון הצמיד למכפלת של שמלה שחורה ורד אדום. קובי רביץ תפר מאריג פרחוני שמלות קצרות וצמודות. מירי שפיר רקמה אותם על חגורה. בבנטון מוכרים חצאיות מיני פרחוניות. זר פרחים רקום על כיס אחורי של מכנסי ג'ינס של חוה לוי. תמצאו בגדים פרחוניים על שמלות קייציות שמוצעות בכל מקום ובכל מחיר, אפליקציות והדפסי פרחים גם בחזית חולצות טריקו של כמה יצרנים. פרחים מלאכותיים יש בחנויות הסידקית. אפשר לקנות אותם יותר בזול בחנויות הסיטונאיות לאביזרי־אופנה, ברחוב כפר גלעדי שבדרום תל־אביב.

כדאי ללכת בזהירות בגן הפורח הזה, כי פרחים הם חידוש שנובל מהר. העיניים מתייגעות מהם מהר. לכן רצוי להסתפק בפריט אחד עם הדפס פרחוני. הכי יפה, להצמיד פרח מלאכותי, רצוי ורד, באדום, ורוד וגם לבן או שחור, למחשוף, לצווארון, לשיער או למתניים. בוורד פתוח בפריחה מלאה יש משהו חושני, נשי וקייצי מאוד.

שיפודים

משהו:
אריק איינשטיין שוב יוצא באופן בוטה נגד העיתונות. הוא שר על סתיו יהודי, דווקא בשעה שבעיתונות כולם מתעניינים בחמסין ואף אחד לא מתעניין ביהודים.

טיגריס רוצה לאכול

בחרשות הבוקר של קול ישראל מצאו מקום בין כל הדברים הנראים חשובים לידיעה כזו: טיגריס אחד בגן־חיות באמריקה טרף את האיש ששנים ארוכות האכיל אותו וטיפל בו. הטיגריס הענק, מזן סיבירי, הצליח לפרוץ מן הכלוב ולטרוף את המטפל. אחרי־כן השתלטו על החתול הגדול, והחזירו אותו לכלוב בלי לפגוע בו, כי הוא מזן נדיר.

עכשיו הטיגריס שוב בכלובו, ואולי בלילה כשהאנשים גמרו להביט בו ("יו, זה הטיגריס שאכל את המטפל שלו. ראיתם? ראיתם? ילדים, תעזבו כבר את הקופים! בואו לראות את הטיגריס שאכל את המטפל שלו"), הוא נזכר במטפל שאכל.

"הלו טיגריס, אפשר לשאול אותך משהו למען קוראינו?"

"למה לא, בוא תתקרב".

"אני מעדיף לשאול מפה. תגיד לי, למה אכלת את המטפל שלך? הרי הוא נתן לך מזון כל יום".

"כן, אבל אני השתגעתי לאכול דווקא אותו. מה אני יכול לעשות? בשביל להבין אותי תאר לעצמך שמלפפון חמוץ נותן לך מזון. שנים. הוא נותן לך תפוחי־אדמה מצויינים, לחמניות

בחמאה, אפילו קלופס. אבל אתה משתגע לאכול את המלפפון החמוץ. זה שיגע אותי. חשבתי רק עליו, יום ולילה. בסוף לא יכולתי יותר, יצאתי מהכלוב ובשני ביסים – הממממם. זה היה שגעון".

דמוגרפיה

בשנת 1999 יהיו 70 אחוז מתרנגולות ישראל תומות.

בשנת 2002 יגיע אחוז המלצרים הפיליפינים בתל־אביב ל־52.

בשנת 2001 יגיעו החרדים בירושלים לרוב ולראש העיר יהיה זקן.

כבר בשנת 1998 יגיע אחוז מגדלי הכמיה היהודיים ממוצא מזרח־אירופי לאפס.

משפחה יהודית מולידה שלושה ילדים שאחד מבניה לומד קולנוע ואחד יורד. משפחה ארמנית מביאה שישה ילדים, ששניים מהם בורחים מבית־הספר ושניים לא רוצים לצייר על קרמיקה. מי ינצח במשחקי הטניס ביניהם בשנת 2012? באפריל 2018? בקיץ 21?

עד שנת 2050 יהיה לבטח מלך אחר פחות בארץ מסויימת ממזרח לישראל.

בשנת 1850 ביקשו מסטטיסטיקן בלונדון לחזות מה יהיה בעיר בשנת 1950. הוא חישב וחישב, ואמר מבועת: בירחו מלונדון מיד! לפי החישובים שלי לונדון תהיה קבורה אז מתחת לערימה של גללי סוסים.

פינת השלולית

מצא חן בעיני מה שכתבה לי הילה:

זה היה בטיול במדבר כשמצאה אותו. הוא צץ מתוך החולות, מושך אחריו כבשה. היה לו שיער זהוב והיא ידעה שזהו זה. הנה הוא, זה הנסיך שלה.

יחד הם גדלו, יד ביד, מתבגרים כמו כולם, שואלים שאלות, מקבלים תשובות מתחמקות, מגדלים לבדם שושנים ומנכשים עצי באובב וקוצים. יום אחד הוא חזר אליה והקוצים על ראשו. התלתלים הזהובים התקצרו לפתע לשערות באורך חצי אינטש, והבגדים של הנסיך קיבלו צבע ירוק, קצת מלוכלך ומאובק.

היא אהבה אותו ככה, מאוד מאוד, יותר מאשר פעם. כשהיה רק נסיך. כן, הוא כבר לא היה נסיך קטן, למרות שעדיין הסתובב בחולות. עמוק בפנים היא היתה גאה בלבוש הירוק שלו. באה לפגוש אותו תמיד ברגע שהגיע חזרה וסחבה אותו ברחוב, עייף, אדום־עיניים, מזוקן מעט, שיראו אותה מטיילת איתו. נסיכה עם צפרדע. מבפנים נסיך – מבחוץ צפרדע.

היום אחרי כמה שנים הוא כבר שוב נסיך. רק חודש אחד בשנה הוא עוטה את מדי הצפרדע ויוצא מרשותה. מי יודע אילו נסיכות תופסות אותו בדרך, כשהוא רחוק ממנה.

עכשיו היא דואגת יותר. עכשיו היא פוחדת שמשהו יקרה. עכשיו היא מעדיפה שיחזור מהר, ישר הביתה, והיא תקלף ממנו את בגדי הצפרדע, תרחץ אותו טוב־טוב, ושוב יהיה לה נסיך.

הפאשיסט הראשי מת

היה זה היום בו קברו את מנהיג הפאשיסטים. רומא, עיר יפה, בשואת החלומות של כל הישראלים שבאים לכאן, ובשם שואלים אותי בקנאה "נו איך?" – אני רואה כיצד התשובה הלא־נלהבת שלי המספרת להם על אוויר רווי רצח שאני נושם באירופה מקלקלת להם את ההתלהבות ומפריעה לרגש הנחיתות המוסרי שהם הביאו מהבית.

היום העיר מלאה פאשיסטים. מנהיג המפלגה הקשיש, ג'ורג'יו אלמירנטה שמו, נפטר, ובהפגנה המונית הוא מובא לקבורה. ישראלי שבא לרומא, תל־אביבי נודע מפסגות התענוגות והאוכל, קפץ לבקר אותי, והוא המום מעט. בדרכו אלי הוא ראה את הפאשיסטים הולכים ברחובות בהצדעה נאצית.

הלכנו לפיאצה לראות את הפאשיסטים בוכים. הכיכר היפה, המלאה בפסלים המצולמים באלבומי כל ספריית סלון תרבותי, היתה גדושה בפאשיסטים. הפאשיסטים של כל איטליה היו כאן. אנשים נחמדים וחביבים למראה, נשים אלגנטיות, צעירים. הם עומדים וצועקים בקצב אחיד קריאות רמות, שבועות והימנונים. הם מצדיעים עם הידיים מונפות מתוח קדימה, ישר, כמו בסרטים שאנחנו רואים פעם בשנה בשחור־לבן.

המון עצום, ויער של ידיים מושטות קדימה. גם צלבי־קרס היו. הישראלי שבא לאהוב את רומא, אמר תמה: "הם נראים שקטים כאלה", וניסה להסביר לעצמו: "זה אולי בגלל שאין הפגנות־נגד".

"מה הפגנות נגד?", אמרתי לאיש הנבוך, "מי יפגין נגד? הם מפלגה חוקית ומקובלת. זה כמו ללכת לעשות הפגנת־נגד באירוע של ידידי מוזיאון ישראל".

במה גדולה הוקמה בכיכר, ואנשים נשאו שם נאומים. המנהיג הנוכחי של המפלגה הפאשיסטית הוא איש צעיר ונעים־פנים. לא מזמן הוא הזמין את לה־פן, הפאשיסט הצרפתי בעל 14 האחוזים והתקבל בתשואות ארוכות על־ידי חבריו האיטלקים.

מעל הבמה נאומים, הקהל שואג ומניף את ידיו בהצדעה. אני לא בטוח שאני בשנות השמונים. בהביטי בבמה אני נזכר פתאום בבמה שב"תוף הפח", ומתעצבן על עצמי שאינני מסוגל לראות את המציאות אלא דרך העיניים של הספרות.

הלכתי משם. אלא מה, מה יש לי לחפש? והנה בדרך החוצה ראיתי דבר יפה: בכיכר היה זמן רב ציור אנטישמי איום נגד ישראל. הוא נעלם. הדביקו עליו כרזות. אבל לזכר של הפאשיסט הגדול שמת.

מאיר עוזיאל

אבנר שאקי, מערבל תמלילים

(המשך מעמוד 12)

משליך עלינו אבן מלמעלה, בנס לא פגעה בנו. עוד רגע, עוד אבן. אני כבר פחדתי, רציתי ללכת משם, אבל אבי ביקש ממני לראות אם מישהו עומד שם למעלה. אני מסתכל ורואה ערבי מבוגר שעומד לצד הילד משליך האבן. הראתי לאבי את הכיוון ואבי קרא לעבר החלון: 'תדאג שהילד הזה לא יעשה זאת שוב, אנחנו הרי ידידים', והזכיר לו את שמנו ושם משפחתנו. אז אמר הזקן לילד שעמד עימו בחלון: תתבייש ככה, תפסיק. אבי אמר לי: אתה רואה, אמרתי לו והוא מיד מפסיק. אבי ואני הולכים לשם והנה אני מתבונן לאחור ורואה בחלון כיצד עושה המבוגר לילד תנועה בידו: 'עכשיו תזרוק'. כך לזרוק אבן על אדם עיוור? אלה דברים מדכאים שהשפיעו עלי. זה נורא, כפל הפנים הזה. בכל זאת, לא איבדתי אמון, היה לי חבר טוב באוניברסיטה, קמאל קאסם ואסיסטנט ערבי. מי יודע כיצד ניתן להתגבר על השנאה הזאת, אלא אם כן זוהי אחת המחלות שהזמן מרפא".

תולדות אבנר שאקי באוניברסיטה העברית בירושלים הן תולדותיה של אמונה עצמית כבירה והרתמות כל משאבי הגוף והנפש, אל הצמיחה הגדולה שתמיד ציפתה לו. כשהיה חסר פרוטה בראשית השנה הראשונה, לן בתוך אוטובוס יחד עם חבר ושילם לשומר התחנה בחפיסת שוקולד פעם בשבוע. הוא אכל אוכל מינימלי בפרוטות, ורק אחר־כך החל ללמד שיעורים פרטיים והדברים התגלגלו במהרה, נעשה יו"ר אגודת הסטודנטים למשפטים, לימד בבית ספר ערב במוסררה, וכעבור שנה כבר היה עוזר שר התחבורה פנקס. במהרה ידע להלך בגדולות, לעולם לא קטן אמונה לגבי עצמו. ומשום כך הוא בז כל־כך לכל אלה שראו אותו כחסר סיכוי לחלוטין להתמודדות על ראשות המפד"ל.

"בארץ הזאת התרגלו שרק אנשי מימסד הם בעלי סיכוי. שאתה שר, שאתה חבר הנהלת סוכנות, כשאתה חולש על 100־200 פקידים, כשיש לך כספים וכו' מילגות ופרסים. פה ישב אדם שסיפר לי, הקצבה כזו וכזו קיבלתי ביד נדיבה, בסכום שלא חלמתי עליו, וליוו אותו בכמה משפטים: 'עכשיו מצפים ממך

"טוב לערבים. וכשהם לוחשים לך את זה אתה בקושי שומע ממרחק מטר. השלום האמיתי ביהודה, שומרון ועזה הוא הפחד מן הטרור"

שתצביע בשביל זה וזה. אני לא הייתי מסוגל לחלק מילגונת אחת, פרס אחד. זה מדהים. בורג, שדאג לבני חסותו, לא אמר לי לצערי מזל טוב. אני לא רוצה לדבר עליו כי הוא באמת יצא מהמחוור לגמרי. אך בעיני זה דבר מזעזע. הרי לא גנבתי, לא גזלתי, לא עשקתי. לי לא היתה דריסת רגל בתוך השיטה שלו ושל חבריה. הם לא שיתפו אותי באף אחת מהוועדות, לא ועדת יגר, לא ועדת הבחירות, לא ועדת פריבס. כשהם קיימו טקס אדיר בירושלים לרגל החזרת מצ"ד, לא זכיתי שם לתפקידון הקטן ביותר חלילה, הייתי כסטטיסט. נעשה הכל כדי שלא אצליח שאהיה מחוץ למעגל. כנראה שלא ידעו כי אדם בעל אמונה עמוקה בצדקת דרכו, ככל שיערימו עליו קשיים כך תגבר אמונתו".

אתה חושב שיש כאן שארית של אפליות עדתיות באופן לא מודע?

"כך זה נראה, זו בושה. זה מחריד. אנשים שלמדו בארץ להיבהל מגזענות כלפי לא־יהודים, כלפי שונאי מדינת ישראל, אתם לא בושים להשאיר בתוככם שרידים של שנאה אי רציונלית כזאת?"

שמעתי את ח"כ פרופ' שאקי עולב באותם גוענים הטוענים שהוא נבחר על רקע עדתי, בערב שהתקיים במועדון הסטודנטים באוניברסיטת ת"א "כאשר אדם זוכה, וחסרונו בזה שהוא דור שישי בארץ, כמוני במקרה משפחתו ספרדית ואני גאה בזה, האם אני זקוק עם כל הפרופיסורה שלי, עם שבעת ספרי, עם כל הישגי הציבוריים בארץ ובעולם, מה עוד צריך אדם כדי לזכות בהכרה? זה רק אנשים רופסים, רפוסים בשכלם, איזה מין חסרי בטחון כאלה, שיש בהם שמץ גזענות, שד קטן שנמצא בהם, שהם מסוגלים לעלותו כדי להסביר את כשלונם. אני מציע להם להסתכל בראי ואז הם יראו גזען קטן. ואז הם יעברו טיפול מסויים של כמה חודשים, יתנערו מן הגזענות".

חסיד גדול של חינוך הוא ח"כ פרופ' שאקי. דרכי הנועם של החינוך ישיגו מה שלא תשיג הכפיה לעולם. בחזון החינוכי שלו יקרב יהודים חילונים אל דתיים, כי זה הקרע האמיתי בינינו. הנוער החילוני חף מכל ידע בסיסי בערכי היהדות, ולא רק הוא, אלא אף פרופסורים שקיבלו פרסי ישראל, ויצמן, וולף, אומר שאקי. ועל כן, יש להעמיק ביצירה הדתית־הרוחנית־המוסרית־היהודית. לפחות שעה נוספת בשבוע בשיעורי התנ"ך ושעה נוספת, אולי על חשבון שעות הבחירה, בשיעורי תלמוד.

האם ילמד את דארווין, את תורת המפץ הגדול? ודאי, שהרי בתוך עמו הוא יושב שאקי, ריאליסט מושבע, ויודע כי הדברים יגיעו במילא לידיעת התלמידים. אלא מה? "אני מחנך להאמין בבריאה, אך על התלמידים לדעת עובדות כמו שלומדים את הנצרות ואת האיסלאם, לומדים אותן כדי לנפץ אותן". ובכלל שאקי אינו חש מאויים על ידי תורת דארווין או המפץ הגדול. באשר לדארווין, היה מלמד את תורתו כך: "הייתי מזכיר לתלמידים כי תורת ישראל מתחילה מבראשית ברא, ובימים אלה מלאו לה לתורה כארבעת אלפים שנה. הייתי מדגיש לתלמידים כי מה שהחזיק את העם כולו אינו דארווין, דארווין כולו בן מאה או מאה וחמישים שנה".

אכן ישנם חילונים בינינו, ועל כך נאנח שאקי, אך ידוע לו כאמור כי מי שלא קיבל את האמונה הוא כישלון חינוכי שלו. הוא מאמין כי הציונות היא אתחלתא דגאולה. אין לצפות שיהיה זה אך תהליך אלוהי, נדרש גם מקום לאדם בתהליך חשוב זה. אלא שלפי תפיסת חז"ל יבוא המשיח בדור שכולו זכאי, או בדור שכולו חייב, והתנועה היא, כך בטוח לבבו של שאקי היא לקראת הזכאות, שהרי מאמין גדול הוא שהמפד"ל תיצור עכשיו תהליך קירוב הלבבות. אולי קירוב לבבות אינו מספיק, אני שואלת, ושאקי מחייך אלי חיוך אוהד. אני יודע לאן את מובילה, לא, לא, אני לא אדחק את הקץ. הכל יבוא ברצון ובדרכי הסברה.

האם יוכל דור להיות זכאי כאשר נמכרות למשל בראש חוצות ספרות פורנוגראפית, עתונות הומוסקסואלית?

בתשובה מפנה אותי שאקי אל אנגליה. חביבות עליו הפניות הטראנסאטלנטיות. באנגליה האיסור הפורנוגראפי אסור הרבה יותר מאשר אצלנו, שכן הפרלמנט האנגלי מבין שזה משחית את הנפש. "אכן, בארץ זה פושה היום וזה לדעת החינוך. אפשר להפסיק את התהליך על ידי חינוך. לא, לא על ידי חוק. בחוק לא תמנע דברים. שהרי יש לנו חוק פירסומי תועבה, אך היועץ המשפטי לממשלה סבור כנראה שהקרב אבוד. כך אני מפרש את שתיקתו. אבל הקרב אינו אבוד. לא, לא, יש לעשות ברצינות רבה יותר לחינוך יהודי, ובמיומנות גדולה יותר. או־אז אני מניח שהמתירנות תיעלם מעצמה. רק חינוך, אני חוזר ואומר. זה כלי אדיר. לו קיבלה האנושות את האיסור החמור על ההומוסקסואליות בתורת ישראל, ייתכן שהעולם לא היה זוכה באיידס. אכן גם החוק בעניין סרטים כחולים אינו מיושם ואין זה לכבוד לו. צריך להתמודד התמודדות יותר רצינית, הסברתית כמובן. מעולם לא היו בתולדות ישראל שוטרים החודרים לתחום הפרט. באשר לצנזורה מוסרית על סרטים ומחזות, צריך למנוע את המחזות הפוגעים בדת, בקונסנסוס הדתי, בסמלים ובערכים דתיים. צריך למנוע. זה דבר פסול. בשלב זה אנחנו מיעוט, הציבור חי בשמחה של חופש מוחלט, מתירנות מוחלטת, יכושם לו. אני מאמין שהוא עצמו יסוג".

בחיוך מבויש אומר לי שאקי, כי בבתי ספר דתיים אין נותנים חינוך מיני. "אנו סבורים שזה ניתן לרכישה, שזה לא דבר כל כך מסובך". ואילו בעניין הפלות, כאן דרוש חינוך. שהרי אחת מכל שבע הפלות היא אובדן סיכוי להולדה. "מדברים על דמוגרפיה ואני אומר: אין לי שום שליטה על מספר הערבים הנולדים

"לו קיבלה האנושות את האיסור החמור על הומוסקסואליות בתורת ישראל, ייתכן שהעולם לא היה זוכה באיידס. גם חוק סרטים כחולים לא מיושם וזה לא לכבודו"

בשנה. לעולם לא אפקח על חדרי המיטות שלהם, אך אני בהחלט יכול לומר מה יעשה היהודי. אני יכול לעודד משפחות ברוכות ילדים בזכויות נילוות, ועל כך הגשתי הצעת חוק בכנסת. מצווה לאומית בהחלט. זוהי תשובה על הבעיה הדמוגרפית: יותר עליה, פחות ירידה, ופחות הפלות. יש לעודד משפחות ברוכות ילדים ולהעניק לנוער אופטימיות יהודית".

בעלומיו ניסה אבנר שאקי להתקבל כקריין בקול ישראל, אך מישהו אחר, שהגיע איתו לשלב הגמר, זכה לבסוף. אבל התשוקה לתיאטרליות לא כבתה. ועל כן הוא חולם, וחולמת גם רעיתו נחמה, להקים תיאטרון יהודי. "הייתי רוצה תיאטרון שמוקדי ההזדהות שלו הם יהודיים. הייתי מאוד רוצה לעשות את העם הזה יותר יהודי. למה לא להמחיז את ימי החשמונאים, או תקופת החורבן? מדוע לא להביא את התקופה הנפלאה של רבי עקיבא, רבי טרפון? אפשר להגיע ל־15 מחזות אותנטיים מעולים".

לא, שאקי לא יפול בפח, בחיוך אוהד המבין ללבי הוא יהדוף כל נסיון להציג אותו ככופה מישהו על משהו. אלא מה, נכון הוא שהציונות החילונית הקדימה את הציונות הדתית בהתחוללות המעשית, אף שאלקלעי קדם להרצל. "אלא שכידוע לך, לפעמים אדם אחד הוגה, אבל הוא קצת בטלן ואין לו כספים, שומע מישהו אחר, הולך ועושה".

האם יש תקווה בלבך להפוך את הציונות לתנועה דתית, אני שואלת ושאקי משיב כי הפעם רוצה המפד"ל להיות מפלגה גדולה עד שתוכל להרכיב ממשלה וגם אם הוא נשמע עכשיו יומרני, אמביציוזי, גמד שרוצה להיות ענק, גם למפלגה מותר להציב את השמים כגבולה.

"אולי את רוצה לקחת לך עוד מנת פשטידה, שיהיה לך גם למחר", שואלת גברת שאקי בדאגה. בדרכי החוצה היא מפנה את תשומת לבי אל תצלומי משפחתה במצרים, משפחה אמידה ומשכילה: "תראי איך היינו לבושים. ממש כמו שחקני קולנוע. תראי את התכשיטים, את התלתלים, את הסמוקינג. לא כמו אותם יהודים בגיטו, שנאלצו ללבוש סמרטוטים, כמו שכתוב אצל שלום עליכם".

אנשים נעימים ופתוחים. האם ייתכן כי נרקם כאן אסון נורא ואיום בתחתית הפשטידה? האם יכול איש לא רע ליצור רוע במרחב שבין הרגשנות לבין הרגש, בין הדמיון לבין המציאות, בין המחשבה לבין הפעולה?

דמעת ילד ענקית רקומה בגובלן מתבוננת בי מן הקיר בסלון המאושר של משפחת שאקי, הלוא היא התמונה המפורסמת של הילד הבוכה, זו המשוכפלת בגירסה לא גובלנית בראש חוצות. צחוק פעמונים במטבח, השולחן עטור מפיות וורודות מצפה לשבת המלכה. אין בחיי נחמה שאקי דבר יותר יקר מבעלה. די מותק, הוא מבקש.

שרית פוקס

חיים ואוהבים

הכל כרגיל

תמיד זה כך לאחר המיפגש המשפחתי בחג, ואילמלא היה זה כך – לא היה זה מיפגש משפחתי.

● מישהו העיר לך: תפשת עליך איזה קילו או שניים, האז

● שלושה קרובי משפחה טעו וחשבו שאת היא אחותך, המבוגרת ממך בשבע שנים.

● הכנת קערות של סלטים המספיקים לכנס חטיבה ולא לכנס משפחה בסדר גודל יהודי.

● אחד מהילדים אמר: הנה דודה חנה, זו שהביאה לך את הקערה המקושקשת ששמחת שהיא נשברה.

● הבעל לא הזהיר אותך שהוא מזמין את בן דודו עם התאומים להישאר אתכם עוד שלושה ימים.

● בסופו של המיפגש כבר הייתם עסוקים בתכנון המיפגש הקרוב.

● כשחזרתם הביתה במכונית – אמרת לבעל: ראיתי שהתעלמת במתכוון מאמא שלי. חכה, חכה. אני לא שוכחת כאלה דברים.

● כשחזרתם הביתה במכונית – אמר לך הבעל: מה היתה ההערה המטופשת הזו שהערת לאמא שלי לפני כולם? את חושבת שבטח המצאת את החכמה.

● כשחזרתם הביתה במכונית הילדים נרדמו מאחור ואת אמרת: אויש, מה נעשה עכשיו. הם בטח יקומו מלאי מרץ וישגעו אותנו כל הערב. אמרתי לך שהיינו צריכים לעווב מוקדם.

הכל כרגיל. ובחזית אין כל חדש.

"מוטב להינשא ליתום"

"איך להישאר נשואים" הוא ספר עצות שנכתב בידי הסופרת הבריטית ההו־מוריסטית ג'ילי קופר בשנת 1969. אף שמאז חלפו כמה שנים טובות, העצות בספר טובות ותקפות גם לגבי הזוגות הצעירים של היום. היא עצמה מיישמת על עצמה את עצותיה על נישואיה שלה, וחיה חיים יציבים עם בעלה בבית מפואר שניקנה מאז חרלה לפרסם ספרי עצות ועברה לתחום ספרי הרומן הרומנטי.

וזה מה שיש לה לתרום בתחום שלום הבית כאשר הדברים מגיעים לקרובי משפחה ולחברים:

● המחותנים:

הכי טוב זה להינשא ליתום. שהרי כמה שלא תשתדלי – תמיד תפקששי משהו, והם לא יהיו שבעי רצון. חמותי אמרה פעם ברגע נדיר של גילוי־לב: אין בעולם אף אשה שהיא די טובה בעבור בני.

עצתי: היי אדיבה וטובה כלפי החותנת והחותן שלך. והרי גם את תהיי פעם כזו. זכרי כי כמעט כל אמא מחשיבה את בנה בתור החבר הכי קרוב לה, – ופתאום הגעת ותפסת לה אותו. ולא חשוב באיזה גיל הוא. ולא חשוב אם הוא אכן היה חבר קרוב שלה... הנה היא רואה אותו נותן אמונו באשה אחרת – ואיך לבה לא יתחמץ?

לכן, הימנעי מלגלות סימני חיבה מופגנים כלפיו בנוכחות הוריו, נשיקות – רק קלילות. לא לחיטוף. אמו יכולה להתפוצץ מזה. ואשר לבעל: מוטב שהוא יקיף את החותנת שלו בסימני חיבה. מה כבר יכול לקרות לו אם כהגיעו אליה (אתך) לביקור יביא לה שושנה? היא תהיה מאושרת בדרגע.

כאשר החותנת והחותן שלך באים להתארח אצלכם למשך כמה ימים – זו סיבה טובה לנקות את הבית באורח יסודי ולרתום לכך את הבעל. אשר לצד הקולינארי: מוטב להגיש להם מאכלים פשוטים, לא מי־יודע־מה מסובכים ויוצאי־דופן – לבל תעוררי את קינאתה. שתחשוב שאת בשלנית בינונית מאוד. תני לה תחושת עליונות.

וכאן מגלה ג'ילי קופר: בעלי תמיד עורך להוריו סיור בבית ומציין כל מה שזקוק להחלפה ולתיקון, עד כדי כך שמתעורר הרושם כאילו אנחנו מתגוררים בחורבה. התגובה בדרך כלל אינה מאחרת לבוא: מגיע מהם צ'ק עם פתק נחמד: זה בעבור תיקוני הבית.

והנה עצה מיוחדת לרעיה: ככל שאת קשורה להוריך, עליך לזכור כי לבעלך יש עתה עדיפות ראשונה, והנאמנות שלך כלפיו קודמת לנאמנות כלפיהם. שיחות טלפון מרתוניות עם אמך בנוכחות הבעל בדרך כלל מעצבנות אותו, ומעוררות את קנאתו. זה לא מוצדק אולי, אבל זו עובדה. וזה משהו שאפשר להימנע ממנו. דוחים את השיחה לשעה אחרת.

אבל אם לאחד משני בני־הזוג היה ריב כה קשה עד שהוא, בחמת זעם, קם ועוזב את הבית בלויית מזוודה – לעולם, כן – לעולם, לא ללכת לבית ההורים אלא אל חבר/ה שומר/ת סוד, בתקווה שיש לכם דבר כזה. מדוע? משום שזה הרגע בו תשפכו אש וגפרית על בן זוגכם ותאמרו מלים קשות שאחרי־כן תצטערו עליהן, ובוודאי תשכחו אותן. אבל ההורים – ההורים תמיד יזכרו אותן, ואחרי־כן יהיה לכם מאוד קשה להדביק בחזרה את השבר בין בן־הזוג וההורים.

● החברים:

חבר שמתחתן הוא חבר שהולך לאיבוד. כך אומר הפתגם (האנגלי). המציאות אכן מלמדת כי אחת העובדות העגומות הקשורות בנישואין היא שקשה מאוד להמשיך לשמור על קשרים עם חברה שבן־הזוג שלך אינו מחבב. אפשר להמשיך לפגוש את החברות בהפסקות צהריים או בערבים כשהבעל עסוק בענייניו, אבל במוקדם או במאוחר החברה הבלתי־רצויה קולטת את המצב והיא מתפוגגת מחייך.

בשנה הראשונה לנישואים עדיין מנסים להדביק בין בן־הזוג לבין החברים הישנים שלך ושלו, ולאחר כמה ויכוחים נוקבים ביניכם – נושרים הבלתי־רצויים. לדעת החתומה מטה אין טעם לסובב את זרועו של הבעל ולהכריחו להיות נחמד כלפי חברה שלך המשעממת אותו או – מה שגרוע יותר – "נותנת לך דוגמה רעה", או, מה שהכי גרוע – "עושה לו פריחה". אם הוא חש בחברתה לא בנוח, הוא גם יעצבן אותה, לא רק היא תעצבן אותו. מוטב, במקום ערב של עצבים, לבלות ללא חברים בכלל.

פעולת הסינון מתבצעת לאורך שנים. במשך הזמן שניכם לומדים לוותר ולהיות יותר סובלניים, או מאידך גם לעמוד על שלכם כשאינכם מוכנים לוותר על מי שנראה בעיניכם חבר אמיתי ויקר. נכון שמידי פעם מרימים את הקול אחד על השני בשל ההתייחסות לחבר, אבל מה שקורה לאחר הרבה שנות נישואים זה שמקבלים פרופורציות נכונות בנושא החברות. וזה לא סוף העולם אם בעניין זה הוא לא משתף איתך פעולה. יש לכם כל כך הרבה עניינים ודאגות ובעיות אחרות. אז בענייני החברות – עושים הנחה. בסופו של דבר הוא התחתן אתך, לא עם החברות והחברים שלך. וגם את לא קיבלת אותו בעיסקת חבילה עם כל 217 החברים שלו. יש להם מקומות מיפגש משלהם, והנישואים שלך אינם פגומים אם אינך נמצאת עמו בכל מקום. לפעמים אפילו מוטב כך.

ומדוע הבאתי את ג'ילי קופר בהרחבה שכזו? מפני שאני מרגישה כמו אותה התאומה.

היתה עוגה

לפני די הרבה שנים אכלתי אצלה עוגת שוקולד טובה מאוד יחד עם קפה של אחר־הצהרים. זה היה בבסיס חיל האוויר שבעלה היה מפקדו. היא היתה אז אשתו־של והאמא־של ואת העוגה הזו היתה אופה דרך קבע מפני שהילדים שלה אוהבים אותה.

טעמה של העוגה היה כזה שהצדיק טירחה של רישום המרשם. ומאז היא נמצאת אצלי בקופסת מרשמי העוגות תחת הכותרת "עוגת שוקולד חגיגית של אריאלה".

בינתיים חלפו השנים והיא כבר מזמן לא מתגוררת בבסיסי חיל האוויר ופיתחה קריירה משל עצמה. פגשתי אותה באחד מאותם אירועים שלכבודם לובשים את חליפת העור. "עכשיו אני מבשלת ואופה רק כאשר מתחשק לי", התחילה להסביר לי את התהליך שעבר על נשים רבות שכבר הוכיחו את עצמן במטבח ועתה עברו להוכיח עצמן הרחק ממנו.

והעוגה? "גם עכשיו אני מכינה אותה כשהילדים באים לבקר אותנו. וכשלא בא לי, לאחר יום עבודה, להיכנס למטבח ולבשל לכבוד כואס – אנחנו יוצאים כולנו למסעדה ואין לי שום יסורי מצפון". מוכר וחביב.

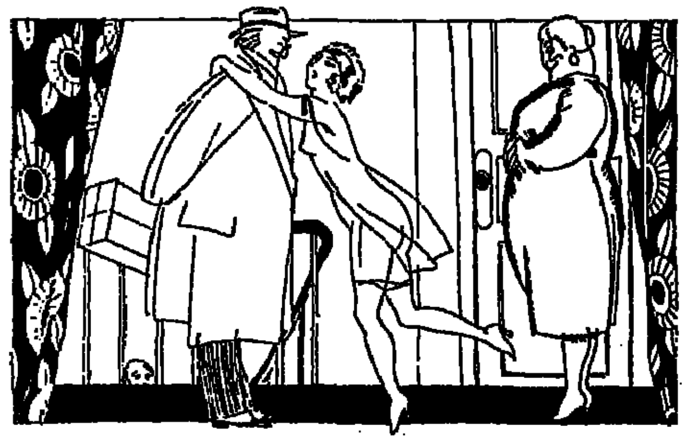

וזה מה שמצדיק את העובדה שאני חורגת ממנהגי ונותנת במדור מתכון. אז הנה העוגה של אריאלה:

● החומרים:

200 גרם שוקולד בישול
כוס וחצי סוכר
ארבע ביצים
כוס וחצי קמח תופח
1 כף קוניאק
כמה טיפות וניל
חבילה מרגרינה או גולדנבר

● ההכנה:

ממיסים בסיר את השוקולד, כוס סוכר וחצי כוס מים. מסירים ומוסיפים מרגרינה. מצננים. מקציפים חלבונים עם חצי כוס סוכר. לתערובת הראשונה מוסיפים את החלמונים, קוניאק, וניל, קמח ולבסוף את הקצף. אופים 45 דקות ב־170 מעלות.

ואת עושה רושם של עוגה קלת הכנה. בעצם, במחשבה שניה, אני הולכת לעשות אותה. למה לא. והרי אין כמו עוגת־בית. ושלא ינסו למכור לי כל מיני כתובות של קונדיטוריות.

תמר אבידר

פנטהאוז

יגאל לב

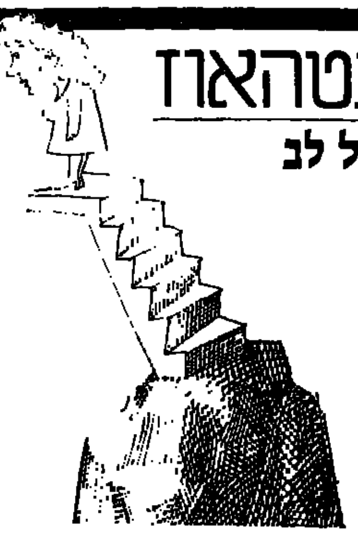

אמא של חייל

נועה הלכה לחפש את בנה החייל. שבוע לאחר מכן הסבה בפנטהאוז, ידה חבושה ותלויה במתלה לבן בצווארה, מתעלמת באומץ לב מהכאב שהסבה לה היד, מתחלקת עם גליה בהרפתקאותיה. סיפורה השתלב בעולם ה"שטחים" שזה מכבר גלשו מתחום הקו הירוק והם חודרים לחיינו, זוחלים לסלונים שלנו ושולטים בשיחות ליל שבת. גליה למדה עם נועה באותו מחזור בגימנסיה. מאז הן שומרות קשר. מושכות הערכה אשה לרעותה. גליה מכבדת את אומץ רוחה של נועה. את ה"ראש המטורף שלה", היכולת לנהוג באורח ספונטני. את החמימות האמהית שהיא כורכת סביב ילדיה. והעיקר, את המרץ הבלתי נדלה כאשה העובדת כמנהלת משמרת בחברת מחשבים גדולה. הפגישות עם נועה משמחות את גליה. אחת לשבוע הן מצלצלות כך סתם כדי להחליף חוויות ותפריטים. לגלגל רכילות קטנה.

הפעם, הסבה בפנטהאוז, מניחה את רגליה, כהרגלה, בכורסה שממול, משתרעת באורח חופשי למדי, נזהרת שלא להכאיב לידה הימנית, מנסה להתעלם ממבטה השואל של גליה. אוחזת בידה השמאלית את היד הפגועה, מסדרת מתחתה כר ואופפת בסוד את הפציעה, הודפת את שאלותיה של גליה, וממשיכה לטוות את הסיפור. כאילו, הפציעה הזו היא בלתי חשובה. לוגמת קפה ואוכלת בתיאבון מפרוסת עוגת הגבינה של גליה, סיפרה על המסע שלה בעקבות בנה טל, שהתגייס זה מקרוב, ולא הגיע הביתה משום ששכב קודח מחום.

יש לנועה דרך דיבור סוחפת. גליה אומרת כי נועה איננה מדברת, אלא שוזרת תמונות ברורות שקשה למחוק מהזכרון. יש לה שתי גומות חן המשוות לפניה הבעה של ילדה שובבה. שיער ארוך שהיא מניחה לו לגלוש על כתפיה. הפוני עוד מוסיף להבעה הילדותית, כדרך ששתי העיניים הגדולות־כחולות מוסיפות לו תום. אבל בכל שולטת הרוח הנערית, הצחוק השובב והכשרון שלה שלא לקחת את עצמה ברצינות ולמצוא את המגוחך בכל אדם. אולי לכן מרחפת על שפתיה תמיד הבעה של ליצן. כאילו הצחוק עומד להתפרץ על השפתיים והיא בולמת אותו ומניחה לך לחוש את המאמץ שבו היא בולמת את הצחוק.

טל צילצל שלשום ואמר שיש לו יום ספורט. לפי ההגיון של נועה יום ספורט הוא יום שבו הבחורים חופשיים ואין שום סיבה בעולם שאמא לא תבקר בבסיס. זוכרת מימי שירותה הצבאי. יום ספורט הוא יום של כיף. אפילו המפקדים הקשוחים אינם מתייחסים ברצינות למשמעת ולנוהל התקין.

בלי להודיע לטל, החליטה לצאת באור ראשון לתחנה המרכזית. הורידה את הכלב, הכינה סנדוויצ'ים לבנים הצעירים, השאירה פתק היכן ימצאו את השניצלים, את תפוחי האדמה את הסלט. ועלתה באוטובוס ירושלימה. חצתה את הדרך לרמאללה ולבית־אל באוטובוס שהוריד אותה ממש סמוך לשער המחנה.

"הם רצינים, הבחורים האלה, להשתגע. ילדון אחד הסתכל עלי ונתן לי הרגשה שאני בת מאה. אמר שבלי אישור אי אפשר להכנס למחנה. אמרתי, יום ספורט, באותו בטחון שבו אדם אומר שזה בסדר.

מה שמקנה את התחושה שהזמן חלף על פניה של נועה בלי לגעת בה. זו קומתה הנמוכה וצעדה הנערי. מאחר והיא שומרת על גיזרה דקה, הרי מרחוק היא נראית באמת כנערה צעירה. אולי פניה התמימות או חיוכה החם פתחו את השער. כך או כך, נכנסה כדי לגלות שטל יצא עם חיילי היחידה לבט"ש או בתרגום לאזרחית - סיורי בטחון שוטף.

הקצין הצעיר הציע לה לעלות על רכב צבאי היוצא לירושלים ולחזור הביתה. "אבל הוא לא מכיר אותי. שאלתי איפה טל מבט"ש. אמר, 'בירושלים המזרחית. ואם את מתעקשת גברת', ניסה לנסוך לקול הציפור שלו צליל עבה וסמכותי, 'או הטנדר הזה נוסע למטה הגדוד, תשאלי עליו שם'".

וכך החלה נועה בהרפתקה שלה.

"בגדוד אמרו שהפלוגה שלו נמצאת באחד הרחובות המזרחיים של העיר. הלכתי לחפש אותו. אפילו לרגע לא חשבתי שזה מעשה מטורף. הרחובות היו כמעט ריקים. ראיתי אנשים מתבוננים בחלונות. חנויות סגורות. היו מקרים ששמעתי את צעדי נוקשים לבד ונבהלתי. יש כנראה רגע שבו את נעולה על מטרה מסויימת ולא חושבת מה יקרה לך. אם היו אומרים לי אתמול שאני סתם אטייל בעיר המזרחית,

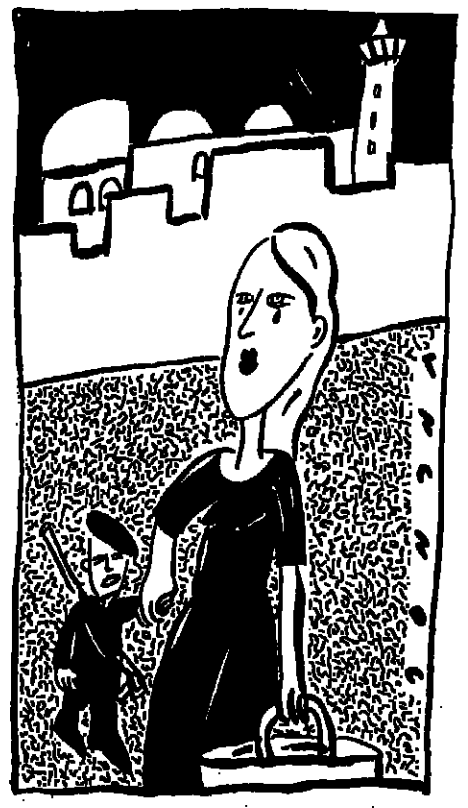

הריקה, לבדי, הייתי אומרת שזהו שגעון. אבל, כאשר בצעתי במו רגלי את הטירוף הזה, הוא נראה לי מובן מאליו. אני מכירה היטב את ירושלים המזרחית, אבל בפעם הראשונה היתה לי הרגשה שאני צועדת בעיר זרה ומסוכנת".

בלי משים הצטרף אורי לשיחה. בדרך כלל הוא מתרחק משיחות נשים. הנושאים שהן דשות בהם כמו בגדים ומאכלים לא בדיוק מעסיקים אותו. כאשר הן עוסקות בנושא האוניברסיטה או בתחום המחשבים, עיסוקה של נועה, הוא מצטרף כמובן מאליו. הפעם מצא את עצמו מאזין כמעט מהופנט לשיחה. ניר הגיח מחדרו, גרר עצמו לכורסה והקשיב לרכילויה של נועה, שניסתה להסביר את ההרגשה כי פתאום "הקו הירוק הפך לקו ממשי, כאילו מישהו שירטט אותו בשטח. כבר לא חוצים אותו. ירושלים המזרחית הפכה לעיר אחרת ואני זוכרת את הימים שבהם ידענו שעלינו לטייל בארץ משום שרק בטיולים האלה נמחיש שזאת הארץ שלנו".

במטה פלוגה ב' היפנו אותה למחלקה 2. זה קרוב. ברחוב הסמוך. שם פגשה כמה חיילים עם חגור, כובע פלדה, נשק. הם דומים כל כך, עד שפנתה לקרוב ביותר ושאלה "סליחה אולי אתם מכירים חייל בשם טל?

"הממזר תקע בי שתי עיניים מחייכות ואמר: 'את בטח מחפשת אותי אמא'. ניסה לשחק את הקשוח אבל ראיתי שהוא מבולבל ונרגש. מאז שיצא לטירונות לא נפגשנו. חזר רק להשיב את בגדיו האזרחיים. אמרתי לו בכעס, 'אתם כולכם דומים במדים אבל אני אשה יחידה ברחוב. לא יכולת מיד לזהות שאני אמא שלך'?

"החיילים התגלגלו מצחוק. טל שלי היה קצת נבוך. בסך הכל הם עוד יחשבו שהוא 'יורם', אחד שאמא רצה אחריו עם הבננה גם לצבא. אבל כנראה עברתי את המבחן שלהם. אם לא אני, לפחות העוגות והשוקולד שהבאתי. תמיד קל לאהוב את הילדים האלה. עובדה, כאשר הגיע המ.מ., הציג אותי טל בפניו. הסמל הצעיר, תקע בי שתי עיניים גדולות ואחר־כך גיליתי שיש לו חוש הומור. הוא שאל אותי אם יש לי כוח ללכת ברחובות עוד חצי שעה. אמרתי שיש. 'אין בעיה, את יכולה להתלוות לבן שלך. הם הולכים לאט הבחורים האלה בפטרולים'. אני לא בטוחה שהוא קיבל על־כך אישור מהרמטכ"ל, אבל אני חושבת שגם לו יש אמא איי־שם".

צעדה עם הכיתה ברחובות ירושלים המזרחית.

"אם המצב היה קל יותר, הייתי יכולה להרשות לעצמי להסתף ולחשוב שאני מטיילת ברחובות העיר, עם כמה ילדים צעירים, מוציאה אותם לטיול ראשון בעיר. אבל סביב היתה דממה מתוחה. מבעד לחלונות ראינו נשים מתבוננות בנו בשנאה. נשים בנות גילי שהטיחו בנו מלות גנאי. פניהן היו מעוותות מזעם. נערים צעירים צעקו. היתה לי הרגשה משונה. רגע נדמה היה שבסך הכל צועדת אמא וכמה נערים צעירים. בימים נורמליים היינו משוחחים או שותים קפה מתוק עם הל. אבל המציאות היתה אחרת. לא הייתי עדה לתקריות אלימות. באותו יום לא היתה שום התנקשות מסוכנת, אבל הדממה היתה נוראה. רחובות ריקים מבהילים יותר מאשר רחובות סומרים ממחסומי אבנים ויריים מונפות. הרחובות היו דוממים החלונות היו פעורי עיניים שהתבוננו בי והשנאה בהן היתה קשה כאבן. בצעידה הזאת למדתי, לא רק על עצמי אלא גם על טל בני. הוא היה טירון. ניסה לשחק את הגבר הקשוח. ניסה להיות מאופק. בסופו של דבר, אמא צועדת לידו. אבל מעבר לזה ראיתי אותו נושך את שפתו התחתונה. את פניו מתכסות זיעה ואת גביניו מצטמצים בתחושה של אי־נוחות עמוקה".

נועה איננה חיה פוליטית. היא גרסה תמיד ש"יש להניח את הפתרונות לאנשים שמשלמים להם עבור זה". אבל בצעדה הזאת, מה שצה"ל קורא בט"ש, שאליה גוייסה שלא מדעת, הבינה: "איך שלא יהיה אנחנו חייבים להתחיל לקחת חלק. השנאה היתה איומה. הקו הירוק נראה לי פתאום קשוח. עכשיו, אני לא יכולה לתת לטל יד ולהגיד לו ללכת אחרי. הוא כבר ילד גדול. מישהו אחר נותן לו יד. השאלה לאן הוא לוקח אותו".

נועה חזרה הביתה מאוחר. גילתה בעל דואג וכיור מלא כלים. שתי הנשים צחקו. האין־אונים של הבעל כשהוא מצוי לבדו. ואורי שמע את צחוקן וחשב לעצמו עד כמה מוזרות הן הנשים. רגע נועה היא אשה אמיצה, אשה הפוסעת לבדה ברחובות של קרבות, והנה, אשה קלת דעת הצוחקת במשובה.

"מה את אומרת שלא היתה תקרית" שאל ניר, רומז בסנטרו לעבר היד הימנית החבושה.

"אה, זה"ז, פטרה נועה את הפציעה בחיוך, "זה מהכיור. הוא נפל אתמול. כבר מזמן אמרתי שהכיור הארור הזה הוא סכנה אמיתית".

אנחנו מכסים עבורך עוד שטח.

מעריב

חדש תחת השמש! שמשיית מעריב ב־59 ש"ח המבצע של עונת הרחצה!

מעריב מציע לך שמשיה גדולה ושימושית לחוף ולגן
במחיר כדאי ביותר - 59 שקלים בלבד!
המחיר כולל מע"מ ומשלוח אליך הביתה.
שמשיית הענק הלבנה של מעריב, בקוטר של 2.20 מטר,
עשויה מחומרים מעולים ובעלי עמידות גבוהה.
השמשיה תגיע לביתך עם נרתיק נשיאה חינם ואחריות לשנה.
שמשיית מעריב - עוד כיסוי "עיתונאי" של העיתון
שקורא אותך נכון... מעריב.

גזור ושלח

לכבוד "מעריב", רח' קרליבך 2, ת.ד. 20050, תל־אביב,
בית מעריב, מיקוד 61200.

אבקש לשלוח אלי את שמשיית מעריב.
רצ"ב שיק ע"ס 59 ש"ח, כולל מע"מ ודמי משלוח.

שם ומשפחה ____________
כתובת ____________
רחוב מספר עיר מיקוד
חתימה ____________

יאלו. החיים כדיסקוטק

(המשך מעמוד 16)
שמאפשרת לך להמשיך בצורת החיים שמכתיב השרות בחיל האוויר. אז החברות מהילדות, מנס־ציונה ומבית הספר החקלאי פרדס־חנה קיימת, והחברות מעולם העסקים קיימת. מה שנעלם זה הרבה מהחברים מחיל האוויר. הם פשוט אינם. אינם פיסית, אבל החברות קיימת. אין ארוע שלא מדברים עליהם. אין פגישה שלא מרימים כוסית לשי אגוזי, שנהרג בתאונת אימונים. אם הייתי היום תופס אותו, הייתי הורג אותו. החמור הזה. התאמנו בטיסת אימונים במזג אוויר קשה. מכסים את העיניים עד לשלב הנחיתה. והחמור הזה – התחרה עם עצמו. ניסה לנחות עם עיניים מכוסות עד שנמרח על הריצפה. שמעת פעם דבר כזה? זו היתה חברות עם עוצמת אהבה כמו לבן משפחה. לאח". ואחרי שהוא שותק, קם, מבריח כמה יתושים, הוא אומר: " הרבה, הרבה ז"לים, לעזאזל".

ב תוכנית "הדרן לחיל־האוויר", בתוך הקצף של השמפניה ועלילות הגבורה, נישמע קול הסכסופון של גן, בנו של זוריק, הוא ארלוזור לב שנפל במלחמת יום הכיפורים מעל תעלת סואץ. כמו דקת דומיה בתוך חגיגה אינסופית, כמו צפירת אזכרה בתוך פיצוצי זיקוקין־די־נור, עלתה מהסכסופון המנגינה של "אנחנו שנינו מאותו הכפר". ויאלו אמר אז: "היה לי אח, קראו לו זוריק".

"כשדיברתי על זוריק אמרתי את שמו, אבל זו היתה אזכרה לכל חללי החיל. לאחר מכן, כשדיברתי עם אנשים, הם אמרו שהרגישו אותו דבר. הם חשבו על השמות, הפרצופים והארועים של אלה שנפלו בדרך. את שדמי ואגוזי וזוריק. ראיתם בטלוויזיה את הדמעות, אבל לא את כולן. היו גם גברים עם דמעות בעיניים".

במשרד המפואר ב"אלול" ניראה יאלו כמי שמרגיש בבית. הדלת בחדרו פתוחה, כמו שהיתה תמיד כשהיה מפקד טייסת או מפקד בסיס. אנשים נכנסים ויוצאים, לפעמים עם סיבה, לפעמים לא. סתם כדי לצחוק קצת. לפטפט. הוא מוקף, כמו שהיה תמיד, באנשים שאוהבים אותו. והוא אוהב מאוד, הוא אומר, מה שהוא עושה. "כי ככה אני. כשהייתי בחיל האוויר, חוץ מחיל האוויר לא עניין אותי שום דבר. לא הצעות מפתות מבחוץ, לא חיים יותר נוחים. רק מה שעשיתי באותו זמן. כשבניתי את בסיס חיל האוויר בעציון, הייתי כל כולי בתוך זה. כשהייתי נספח אווירי בוושינגטון, רק זה מה שעניין אותי. והיום כמנכ"ל ב'אלול' – זה הציר המרכזי בחיים שלי".

"פתאום אתה לא בעניינים. לא מדברים איתך. אתה זר. לא בסוד העניינים. וזה הורג אותך".

החיים על־פי יאלו הם דיסקוטק אחד גדול. "אתה יכול להיות במסיבה, לעמוד בשקט ליד הקיר, להסתכל על אלה שרוקדים ושותים ואחרי־כן ללכת הביתה כשכלום לא קרה. אבל אתה הרי בא למסיבה כדי שיקרה משהו. וזה הפרנציפ של החיים. החיים הם מסיבה אחת גדולה. אתה צריך לקחת מהמסיבה את מה שהיא נותנת, מהעסקים את מה שהם מציעים. וצריך ליזום. להעז. אם תעמוד בשקט ליד הקיר, לא יקרה לך כלום".

יאלו אף פעם לא עמד ליד הקיר. הוא – הוא אומר – תמיד לקח. ועוד איך לקח. עד לפני מספר שנים אפשר היה לראות אותו רוקד. במרכז, תמיד במרכז. אם הסכים להניח לרגע את הכוס שבידו. "כשאני מגיע, מתחילה המוסיקה. פעם הייתי גם רקדן טוב. עכשיו אני כבר שמן מדי, היום אני פטמטן ליד הבר. מאלה שמוזגים משקאות לכולם. אני אוהב שאנשים שמחים. הבתים של אבא וסבא שלי היו הבתים הכי שמחים בנס־ציונה". אבל כשהוא עומד ליד הבר, עם כוס ג'ייאנד־בי ביד, אנשים מגיעים לשם גם כדי לשתות כוס סודה. "אני מלך קטן בארץ הזאת. כשהייתי מפקד בסיס חיל האוויר בעציון, כל אילת הכירה אותי. כשהייתי ברמת־דוד, הכירו אותי בטבריה, חיפה והגליל. ובגלל הבית בנס־ציונה אני גם מלך הדרום. וזו הרי מדינה של מסיבות. אוף, אני אוהב את החיים האלה".

מי שמכיר את יאלו יודע שאם הוא לא אמר שבבית "גיל הזהב" שהוא וחבריו מתכננים יהיה גם דיסקוטק, זה רק משום שזה מובן מאליו. המסיבות של יאלו בבסיס עציון, בזמן שהוא פיקד עליו, היו ידועות בכל החיל. "הסיפורים", הוא אומר, "מוגזמים ומנופחים. תמיד היו מסיבות בחיל האוויר. באמצע שנות ה־50' היה מינהג קבוע ללכת אחרי הטיסות לבאר. בכל העולם טייסים עושים את זה. מרימים כוסית. אתה זקוק להשתחררות הזו. ההתפרקות ביחד היא חלק מהעניין. תמיד היו מועדונים, אלא שלא כל טייס צעיר יכול היה להיכנס ולשבת לצד הותיקים.

"ונישפי יום העצמאות היו מבצע צבאי. לכל אחד היה תפקיד. בסיס עציון היה הבסיס הראשון שאליו שלחו טייסים סדירים עם משפחותיהם רחוק מתל־אביב, רחוק מכל דבר. אנשים לא רצו לבוא. הבנתי שלפני כל דבר מבצעי, אם טייסים ומפקדים לא רוצים לבוא, הכל ייפול. ידעתי שצריך לבנות תשתית עם אנשים ששמחים לחיות במקום. לכל יחידת מגורים של צוותי הקרקע והאוויר בנינו מועדון. שאפשר יהיה להפגש, לדבר, לרקוד. לעשות מה שרוצים. לא חשוב איזה דמה אתה בבסיס, מכונאי, טוראי, טייס או מפקד – כולם קיבלו את המקסימום. היו דיסקוטקים, היו חדרי מוסיקה, הובי־שופס, בריכה ומגרש טניס".

זו לא היתה הפעם הראשונה שיאלו דאג לחיי הלילה של פיקודיו. במלחמת ההתשה היה סגן מפקד בסיס חיל האוויר ברמת־דוד. הוא הקים שם דיסקוטק עם תיקרה אקוסטית ממגשים של ביצים. "הדיסקוטק של יאלו" קראו לו. בבסיסים שבהם פיקד כמפקד טייסת או מפקד הבסיס, לא היה ליל שישי בלי מסיבה או מיפגש במועדון. הוא ואשתו, חסיה, הנהיגו בית פתוח. בערבי הטייסת השתתפו טייסים ומכונאים. כשהוצע שיאלו יקבל את תפקיד הנספח האווירי בוושינגטון, אמר אז הרמטכ"ל מוטה גור – מה יעשה יאלו בוושינגטון? ירוץ מנשף לנשף?

"אנשים לא מכירים אותי. תני להם את הקצה של הרע והם ימשכו. הייתי צריך להלחם ולשכנע שאני מסוגל לעשות את התפקיד הזה טוב. מוטה גור פשוט חשב שלא אהיה טוב. זו היתה פגיעה עצומה".

ה מעבר מחיל האוויר לוושינגטון לשלוש שנים היה בשבילו פרוזדור ארוך במעבר לחיים האזרחיים. "והמשבר שלי לא היה בשינוי המסגרות, אלא ביחסים בתוך השגרירות עצמה. חוסר הפירגון, הרישעות שבין הישראלים ששם. זה הגיע למצב שכשעזבנו את וושינגטון עשינו תחקיר על מה שהיה שם. הלכלוך צף, ליכלוך בגדול. זה היה השיעור הגדול שלי. זה פחד מוות, החיים בחוץ".

וישנה המשפחה. שנים של מעברים מבסיס לבסיס. כל שנתיים מקום אחר, בית־ספר אחר, חברים אחרים. ליאלו וחסיה יש שתי בנות. טלי ושרון.

"עם טלי המשברים היו פחות קשים. כשיצאנו לוושינגטון היא הלכה לצבא. שרון נולדה בתל־נוף, אחרי שנתיים עברה לחצור, אחר־כך לרמת־דוד, עציון, וושינגטון. בגיל 15 היא הגיעה לרמת־השרון. ממה החוסן של הבן־אדם? מהתמקרות שלו. אני מנס־ציונה. מישהו אחר בא מיגור. שרון היא דוגמה לכל ילדי חיל־האוויר. מאיפה הם? לאן הם שייכים? הרגעים הכי קשים בחיים שלי היו עם שרון. אתה עומד חסר אונים מול המיפגש של מציאות לעומת הציפיות. אתה מצפה, ואתה רוצה, כל אחד רוצה שהבן שלו יקבל תעודת בגרות. ופתאום זה לא עובד. ואתה מרגיש, אתה יודע, שלא היית בכל מיני מקומות כשהיית צריך להיות בהם. שכשהיו צריכים אותך, לא היית בסביבה.

"היו ימים קשים. ריבים וצעקות ועזיבת בית. דברים שלא הייתי רגיל אליהם כשגרנו בבסיסים. כי אלה היו חממות. אלה לא היו חיים מציאותיים. הייתי צריך לדעת להתמודד עם זה. כהתחלה. חשבתי שבאוטוריטה ובצעקות זה יעבוד. זה לא עבד. רק בשיתוף פעולה. בלשמוע גם מה הצד השני אומר. שרון אמרה: ככה אני רוצה – ויש לכם בעייה. אף פעם לא שמעתי את זה קודם. אני לא מאשים את חיל האוויר. אני לא מאשים אף אחד. המון ילדים מחיל האוויר עוברים אותם משברים. בייחוד כשמגיעים לנוה רום, לרמת השרון, ששם המקום כל־כך תחרותי. מגיעה האופנה של הדיבוק, וזה כמו רומינו. מיד כולם רוצים. יש שם היראכיות בתוך החברה. חבורות של מצליחנים פחות ומצליחנים יותר. מערכות קשוחות מאוד בתוך חברת הילדים".

ק שה לתפוס את יאלו לא מחייך. וכשהוא לא מחייך, החיוך מביט בך מתוך העיניים שלו. לא כשהוא אומר: "הצער הכי גדול בחיים שלי היו המשברים עם הבנות". וגם כשהוא מוסיף שברוך השם הכל כבר מאחוריהם, ועכשיו יש הרבה נחת מטלי שהיתה פקידת מבצעים בעציון (איך לא), והיום נשואה וגרה בקבוץ נחשולים, ומשרון שהיתה (איך לא) פקידת מבצעים בחיל האוויר והיום בעלת בוטיק, גם אז החיוך עוד לא חוזר. גם לא לעיניים. כן, הוא אומר. אני דואג. ואחר כך, ברגע נדיר של מבוכה, הוא יגיד שתמיד כשהוא רואה סרטים שקשורים ליחסים בין הורים וילדים, הוא בוכה.

הוא רוצה לדבר קצת על מזל. "מזל זה לא הכל בחיים. אבל זה הרבה. עד היום היה לי מזל להיות בארועים מרכזיים. מלחמת קדש, בניית חיל־האוויר עד 67', מלחמת ששת הימים, מלחמת ההתשה, בניית בסיס עציון, מלחמת יום הכיפורים, השלום עם מצרים כשהייתי בוושינגטון, ועכשיו ב'אלול', בכל הפרוייקטים הגדולים שמתרחשים כרגע. התמזל מזלי להיות שותף לכל הארועים הגדולים של ההסטוריה הבטחונית והמדינית. והתמזל מזלי להישאר בחיים בתוך כל המהומה הזאת, האימונים האינטנסיוויים, הגיחות במלחמות. אני לא מבין, בכלל, איך חזרתי מהגיחה הראשונה שלי ב־67'. חטפתי צרור אימים שזיעזע את כל האווירון. זה אינסטינקטים ומזל".

"אני לא גבוה ואני לא יפה, אבל אני מוצא חן בעיני אנשים. אני לא אינטלקטואל. אני אוהב אנשים, ואני אמיתי. אנשים מרגישים את זה".

"אני לא גבוה ואני לא יפה", הוא אומר, "אני לא חתיך. אבל אני מוצא חן בעיני אנשים. אני לא אינטלקטואל. אני לא קורא מספיק, לא מאזין למוסיקה. הכי הכי אני אוהב לטפל בגינה שלי. ולשבת עם המשפחה שלי ולדבר על העבר. להיזכר בכל מיני דברים. אני מאמין שבכל מצב צריך לעשות את המכסימום. כשאתה טס – תהיה הכי טוב, כשאתה אוהב – תעשה את זה הכי טוב, כשאתה במסיבה, אתה לא בכנסייה. אז מסתבאים ועושים חיים. יש מספיק מקומות לצרות. אני שתיין חברתי, כזה ששותה רק בחברת אנשים. אני אוהב אנשים, ואני אמיתי. אנשים מרגישים את זה. אני אוהב מסעדות טובות. אין מסעדה בארץ שאני לא מכיר או שלא מכירה אותי. אני אוהב סרטים על מלחמות וסרטים דוקומנטריים. אני אוהב ציד. את האקט של הציד. זה החיים. כמו השנייה שלפני הפלת מטוס. כן, בטח שאני אוהב את עצמי. אבל לפעמים אני קם בבוקר, מסתכל בראי ומרביץ ירוקה".

כשעשו ליאלו מסיבת פרידה מחיל האוויר, הוא אמר: "אני מודה לחיל האוויר על המתנה הכי גדולה שהוא יכול היה לתת לי. את עצמי. לפני חיל האוויר לא הייתי כלום, ובלי חיל האוויר לא הייתי מגיע לשום דבר". זה נכון, הוא אומר עכשיו. "הכל, רכשתי בחיל האוויר. את יחסי האנוש, האומץ, הידע, החברויות, כושר המנהיגות. הציר המרכזי של החיים שלי זה חיל האוויר. אני לא מושבניק גדול, אני לא איש עסקים גדול, אני לא הוגה־דעות גדול. כן, אני איש חברה, איש מסיבות, אז מה. זה שטויות. אני הייתי טייס טוב ומפקד טוב בחיל האוויר הישראלי. נקודה. כל השאר זה רק מוצר לוואי".

סימה קדמון

תאומים
(21 במאי עד 20 ביוני)
בתחום הכספים וההשקעות צפויות השבוע בשורות טובות, אך עדיין כדאי להישמר מפני הוצאות מיותרות. בעבודה עלולה לצוץ בעיה מוסרית. טיול עומד עכשיו על הפרק, וכדאי לשקול את כל ההיבטים.

בתולה
(23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
השבוע תהיה לכם הזדמנות טובה לצאת לחופשה או לטיול קצר. לא כדאי לערב עכשיו עסקים עם בילויים. תצטרכו להתמודד עם בעייה מסויימת בתחום הקריירה, אך עד סוף השבוע יימצא פתרון משביע רצון.

קשת
(22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
בתחום הקריירה צפויות בימים אלה התפתחויות משמחות, אך בקשרים עם מישהו קרוב עלולים לפרוץ ויכוחים. במיוחד אם יוצאים יחד לקניות. כדאי לנסות להגיע לשיתוף פעולה ולהיזהר מפני התבטאות פוגעת.

דגים
(19 בפברואר עד 20 במארס)
זה זמן טוב לפגישות עם חברים, אך לא כדאי לעשות זאת אצלכם בבית – מוטב לצאת לבלות. לא תיהנו בימים אלה משלווה מרובה, לכן מומלץ לנצל כל רגע פנוי למנוחה ולמילוי המצברים.

סרטן
21 ביוני עד 22 ביולי)
מצבי־רוח משתנים עלולים לפגום בהרמוניה בין בני־זוג. ייתכן שאתם מפריזים בתביעות. בנושאים הקשורים בכסף או בשימוש באשראי, מוטב לבדוק עכשיו היטב את הפרטים הקטנים.

מאזניים
(23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
אורחים שיגיעו מחוץ לעיר עלולים להוות מיטרד קל, וצפוי מצב מביך במקצת. לעומת זאת, השבוע הוא זמן מוצלח לענייני נדל"ן. חילוקי דעות עלולים להתגלע עם בן זוג בקשר לטיפול בילדים.

גדי
(22 בדצמבר עד 19 בינואר)
פעילויות של שעות הפנאי מעסיקות אתכם השבוע, אך אל תתפתו לזנוח את העבודה. ההכנסה עשויה להשתפר, אך יהיו גם הוצאות בלתי־צפויות. ביחסים עם מישהו קרוב צפויים קשיים מסויימים.

טלה
(21 במארס עד 19 באפריל)
בימים אלה עשויה לצוץ הזדמנות טובה בתחום הקריירה, אך עלולים להתגלע קשיים דווקא עם הפרטים הקטנים. הכנסתכם משותפת עכשיו, אך מומלץ לכם לנהוג זהירות וטאקט עם הממונים עליכם.

אריה
(23 ביולי עד 22 באוגוסט)
התפתחויות חיוביות צפויות בתחום הקריירה, אך אתם נוטים לבזבז יותר מדי זמן בהתרועעות עם אנשים במקום העבודה. הקפידו לנצל הזדמנויות. בתחום החברתי עלולות להתגלע אי־הבנות.

עקרב
(23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
היחסים עם מישהו קרוב מקנים לכם סיפוק רב, אך בענייני כספים עלולות להתגלע מחלוקות ותתקשו להגיע להסכמה. השבוע תצטרכו להיזהר מהוצאות מיותרות. כינוס משפחתי עומד על הפרק.

דלי
(20 בינואר עד 18 בפברואר)
ביחסים אישיים עלולות להיווצר עכשיו בעיות בגלל דברים שאינם נאמרים. אפשר בהחלט ליהנות מפרטיות, אך אל תאטמו את עצמכם מפני הסביבה. שימו השבוע דגש על ענייני הבית – הקריירה יכולה לחכות.

שור
(20 באפריל עד 20 במאי)
עיכובים רבים ומיותרים צפויים בימים אלה בקשר לעניין משפטי כלשהו. נראה כי הדברים אינם מגיעים לכלל סיכום. כדאי לנצל את הזמן לנסיעות ולטיולים, אך לא לבזבז כספים. בתחום הקריירה תהיה התקדמות.

מכשפ'לה רעה

(המשך מעמוד 48)
בגיל מאוחר יחסית, בגיל 7־26, מתוך בחירה והתחשבות באלמנט הכלכלי, לא היה קיים לפני המאה ה־14. ויחד עם זאת היה או שינוי בסיסי במקומה של האשה בחברה, במבנה המשפחה".

כל הרעל הזה, כפי שמכנה זאת בן־יהודה, קיבל חריפות מיוחדת ממקור נוסף: ירידת כוחה של הכנסייה. "הרנסנס פרץ את כל גבולות המוסר הקיים ונוצר אי שקט גדול. האינקוויזיציה, שנוסדה על ידי מסדר הדומיניקנים, וצמחה במקור כדי להתמודד עם סוטים בתוך הכנסייה (הקאתארים), מצאה עצמה מחוסרת עבודה לאחר שחיסלה את כל הסוטים שלשם חיסולם הוקמה". אז חיפשו קורבן חדש. חיפשו, חיפשו, עד שמצאו: מכשפות.

ש ני נזירים דומיניקנים פיתחו והביאו לשיא את תיאורית המכשפות, לפיה בני האדם עדים למלחמת גוג ומגוג, בה השטן נלחם באלוהים. ואנחנו שותפים בקרב הקוסמי, כי השטן מגייס בני אנוש להילחם לצידו. אלוהים רוצה שהאדם יהיה נוצרי טוב ואחרי מותו ילך לגן עדן. לעומתו, השטן מבטיח 'הצלחה עכשיו', וכך מושך את בני האדם לצידו. ולא סתם בני אדם נופלים ברשתו של השטן, אלה בעיקר נשים, כי יש להן תאווה מינית שאינה יודעת שובע, ורק הוא, השטן, יודע לספק אותן". מן הסתם, לנשים של או אף פעם לא כאב הראש.

על פי התפיסה המאיימת הזו, האשה היא בובה שנשלטת בידי השטן. ובהמחדה הזו לא עצרו שני הנזירים הטובים. אחרי שהוכיחו שיש מכשפות – כי מי שאינו מאמין בכישוף זו כבר הוכחה שהוא קורבן לכוחות השחור – הם סיפקו לאנושות דרכים ואמצעים כיצד לבדוק חשד שמישהי מכשפה: "להביא בעינויים עד למוות כדי שתתוודה, וזאת על־ידי שיטות חביבות כמו שפיכת עופרת לגרון, קטימת פטמות ועוד כיוצא באלה. אסור, כמובן, לקבל וידוי שניתן בלא עינויים". ומשהוכחת שזו מכשפה, "יש להעמידה למשפט ולצלות אותה על המוקד". וככה, בדיוק עשו. כמה מאות שנים, לכמה מאות אלפי נשים. את הספר, אגב, עדיין אפשר לרכוש, גם היום. עניין של שמונה עד עשרה דולר, אומר בן־יהודה, ידע אישי, לצרכי מחקר, כמובן.

"היה נוח מאוד למקד את העניין בנשים, שנחשבו לשפחות חרופות. ולא יכלו להתנגד או להתאגד", מסכם בן־יהודה.

הכל נרגע ונגמר כשתמו המלחמות הגדולות של התקופה, כשבא שלום וסטפליה והסדר החברתי התייצב. וכל קשר בין מה שהיה לבין משהו על־טבעי או על־אנושי הוא ברמיונו של המאשים השובניסטי בלבד. אבל מה עושים שגם היום קמים כל מיני מכשפים, מכשפות ועושי כשפים מוכרזים, וטוענים שהם יכולים לראות ולחזות ולכופף ולתקשר עם העולם הבא ולמצוא נפט מתחת לאדמה בטיסה נמוכה מעליה?

קודם כל, מזמינים אותם לכמה תוכניות בטלוויזיה ואולי כותבים עליהם קצת בעיתון, כי זה קוריוז בכל מקרה, אומר בן־יהודה. וחוץ מזה, "אני לא מאמין שהכשפים האלה עובדים כי אני יכול לבדוק את זה ולהוכיח שזה לא עובד, אבל אני מאמין שיש אנשים שמאמינים שהם מכשפים ומכשפות. ואותי מעניין מה גורמת האמונה הזו לאנשים, בדיוק כמו האמונה בהארי קרישנה. זו מציאות חברתית קיימת".

"אסטרולוגיה? למה שיהיה קשר בין מצב הכוכבים שם למעלה לבין מצבו או גורלו האישי של אדם על פני כדור־הארץ?".

ספקן לא קטן, האיש שלנו בסטיות. "אני גם לא מאמין באסטרולוגיה. אני מחפש ניסוי, תצפית, הוכחות חד־משמעיות שזה עובד וקיים. אינני חולק מראש על העובדה שמישהו יכול לקרוא מחשבות או להרים שולחן בכוח מחשבה. אבל יש הבדל גדול מאוד בין מה שיכול להיות למה שיש.

"קיימת ספרות ברינית שלמה לצורך העניין, אבל כדי שלא נגלוש לפאראנויות וסכיזופרניות, אני רוצה הוכחות. הקוסם הגדול הודיני, למשל, הראה בסיאנס אחרי סיאנס איך הבלוף עובד. גם אצל אורי גלר הוכח שהכישוף הוא בלוף. מי שמוכיח שהדברים האלה הם בלוף הם הקוסמים, כי זה המקצוע שלהם, הם יודעים לאן להסתכל כדי לראות איפה מבלפים. ג'יימס ראנדי, מגדולי הקוסמים, הוא מנסך תופעות פרה־פסיכולוגיות ידוע, וכמוהו היה גם הודיני. גם אסטרולוגים, כשנבדקו על ידי קוסמים מעולים, לא עמדו בבדיקה. ברור לי שכמה מהשרלטנים האלה מסוגלים לבלבל את המדענים, אבל עד היום לא עמדתי מול מצב של טענה כזו, של כישוף או אסטרולוגיה, שנבדקה על ידי מישהו שאחיזת עיניים היא מקצועו, ונשארה בעינה.

"אבל אפילו לא ה'מקצוענים', אפילו אנשים שסתם מדווחים שראו צלחת מעופפת, למשל, או נחטפו לצלחת כזו – לפעמים נבדקים בפוליגרף ויוצאים דוברי אמת. מה עושים מול הטענה הזו? אין לי תשובה טובה לזה. אני מאמין שקרה להם משהו שהם אינם יודעים בדיוק מהו. יש אנשים שחשבו על משהו שבדיעבד התברר שקרה. אני לא שולל גם את זה, אבל צריך לבדוק כמה פעמים באמת קורה מה שחושבים או מרגישים שקורה, לעומת מספר המקרים של תחושות כאלה שאינן מתגשמות".

אחרי עוד אי אילו שידולים הוא אומר ש"יש כנראה אפקטים פרה־פסיכולוגיים מסויימים, אבל הם קלים מאוד, לא מהסוג של טלקינזיס, של הזזת חפצים בכוח מחשבה". אפקטים קלים, הוא אומר. פרובלמטי, הוא מוסיף. ולא מוטרד מהעניין. והאסטרולוגיה? זה ממש מצחיק אותו. "למה שיהיה קשר בין מצב הכוכבים שם למעלה לבין מצבו או גורלו האישי של אדם על פני כדור־הארץ? זה שיש מיתאם בין דברים (כמו למשל 'תכונות' של 'בני מזל'), זה לא מספיק. מיתאם אינו מצביע בהכרח על קשר. זה כמו להגיד שככל שמספר הנעליים גדל כך גדלה האינטליגנציה – המיתאם הזה קיים בתקופת ההתפתחות של ילד, אבל הרי אין קשר בין הדברים. גם גרפולוגיה בדקו והראו שזה עסק לא רציני".

שמונה מלים והלך עוד תחום.

"צריך להבחין בין מידע שהאדם ברחוב מוצף בו, לבין המידע בכלל. יש עוצמה אדירה למחשבה שאתה, הקטן, גורלך קשור במערכת קוסמית ובגלאקטיות. זה יכול לתת משמעות יותר רצינית לקיום שלך. קשה לחשוב שאנחנו בסך הכל מבונה ביולוגית שמסוגלת לחשוב לתקופה מסויימת – וזהו. יש כוח־פיתוי חזק להפליא למחשבה על גורל וגלגול נשמות, במיוחד אחרי תהליך הסקולריזציה. לרוב בני־האדם יש צורך באמונה, ולכן יש נהירה לכתות, או לדת, כי זה נותן משמעות לחיים. ובמסגרת זו צריך לראות גם את מקום הכשפים. כישוף עובד רק במובן שהוא משנה מציאות לגבי האדם שמאמין בכך. אני – יכול להאמין רק בעובדות".

ספי־טמו.

אורית הראל

מחכים לרבינוביץ

(המשך מעמוד 22)

תעודת הביטוח. תמיד אפשר לשלוח אותו לקרוא לעזרה".

ניתקלת פעם במקרה חירום?

"לא. אבל אני מעדיף גם לא לחשוב על זה ולא לדבר על זה".

תצא לטיולי לבד נוספים?

"אני אעשה עוד טיולים בסיני, וחלק מהם יהיו לבד. אף על פי שעברתי כבר את הצורך בתחושת הלבד".

> "אצלנו בארץ, למשפחת ממן בשלומי, אין במה, אנחנו לא שומעים אותה, רק עליה. עיתונאי, או הפרופסור מהאוניברסיטה, מדבר עליה".

אתה מטייל גם לאיסלנד, מדובר באותו סוג של חופש שהנוף מקנה?

"כן. זה לא מוכרח להיות בישראל. זה לא יכול להיות באמריקה, למרות המרחבים. שם אני לא יכול לסמוך על האמריקנים שהם לא יגיעו לכל מקום, אפילו בהליקופטר. באיסלנד יש מרחבי ארמה שחורה, חשופה, המון נהרות, קרחונים, אצבעות של קרח. באמצע האי יש כיפת קרח בגודל חצי ממדינת ישראל. זה אי גדול פי 12 מישראל, וגרים בו 250 אלף איש, מחציתם בעיר אחת, ריקיאוויק".

הרבה שטח נקי מאדם.

"כן".

מומחיותך בהילכות המידבר הביאה אותך ללישכת הנסיך פיליפ. איך זה קרה? איך הרשים אותך האיש?

"חזרתי מחופשה בסקוטלנד ומצאתי בדירה בלונדון שני מכתבים מארמון באקינגהאם, שהזמינו אותי לאותו שבוע. פתחתי את ספר הטלפונים באות B והייגתי למיג'ור שהיה חתום על המכתבים. הנסיך הוא ראש הקרן העולמית לשימור חיי הטבע, והיו לנו קשרים עם הקרן הזאת. הוא עמד לפני סיור במדבריות אפריקה והמזרח התיכון. הגעתי לשם כמה ימים לפני הפריצה לחדר המלכה, ב־82'. נראה היה לי שלבסיס טירונות של הנח"ל יותר קשה לחדור. חנטתי את עצמי בחליפה, שאלתי ממישהו תיק ג'יימס בונד. זה היה 12 בצהריים, אף אחד לא ביקש תעודה מזהה בכניסה. קהל אלפים עדיין צבא מאחורי בסיום חילופי המשמרות, ואני נכנסתי אחרי שאמרתי למי אני מוזמן. המיג'ור פגש אותי בכניסה ותידרך אותי במעלה המדרגות. אני צריך לעמוד ליד החלון בספרייה, ולענות כן, אדוני כשהנסיך יכנס. המיג'ור אותת למישהו, והמישהו אותת למישהו אחר, והנסיך נכנס והיה ענייני מאוד ונמרץ. הוא לא התעניין בי אישית. דיברנו פחות משעה. התרשמתי שהכין שעורי בית. הוא ידע על מה הוא מדבר".

איך הוא נראה?

"נמוך באופן מפתיע. הוא בקושי מטר שבעים. אבל הוא שמור טוב לגילו, בנוי טוב".

•

הוא גר בנצרת לצרכי עבודת דוקטורט על חיי הצוותא של הערבים והיהודים בנצרת עילית, בעיצומה של האינתיפאדה. "אני אוהב לשים הכל מאחור. ארוז, עטוף, גמור. אני מוכן לעבוד קשה בשביל התחושה הזאת. לתכנן שנה וחצי מראש רק בשביל התחושה שכשאתה נוסע מאחורי משאית הרהיטים בדרך מתל־אביב לנצרת, אתה יודע שאתה מוכן לזה".

פתיחה של רשימה עיתונאית שלו: "אמרתי לתאופיק שיחכה כמה דקות במכונית, כי יש עוד שניים־שלושה דברים שצריך לסדר לפני שנצא לכיוון נצרת. תאופיק, שכבר הספיק לחגור את חגורת הבטיחות, עשה 'כן' עם הראש ונותר ישוב במושב ימני קידמי במכונית. כעבור עשרים דקות מצאתי אותו בדיוק באותה תנוחה, כולל חגורת הבטיחות".

מה צריך להיות ברשימה עיתונאית שלך?

"השאלה קשה לי, אני עדיין בתחילת הדרך. אבל קודם כל אני רוצה לשים על הנייר את הצד האנושי, התחושה שמה שקורה לאנשים, טוב או רע, יכול לקרות לכל אדם, כל קורא. חשוב לי שאוכל לקרוא את הרשימה ולזהות שם את המגע האישי שלי, בלי שאכשל ואפול למלכודת של הערצה עצמית פומבית. אני חושב שכל דבר שאני כותב משקף חוסר אמון מראש במערכות שלטוניות וממסדיות. זה יכול להיות 'הממשלה', המוכתר בכפר, או מנהל בי"ס. כל מה שהוא גירסה רישמית. כל מה שאתה אומר אתה צריך להוכיח לי. אני חושב שזה נכון לגבי כל מי שכותב היום והוא מתחת לגיל 50".

עשיו השאלה החשובה. במשך יותר משנת ראיינת 12 משפחות. סבים, הורים, ילדים. קטעים אנושיים מישראל. אני מבינה את החשיבות המחקרית של העניין. למה לפרסם את זה בספר לציבור הרחב? את מי זה מעניין?

"הספר נועד למי שאוהב אנשים. כל מי שקורא כתבות על אנשים. לסטודנטים לסוציולוגיה, אבל גם לסקרנים ומציצנים. אמנם אין כאן סיפורים מפולפלים על אנשים מפורסמים. לא חדרנו לחדר המיטות. אבל זה יכול להיות גם מיסמך אנושי, אחר ומעמיק ורחב, על ישראל ערב האינתיפאדה. ויש כאן מקום למה שאין בכתבת־מוסף בעיתון. למה שאומרת הסבתא על כמה מיטות היו באוהל במעברה. לפני שהגעתי אל הזקנה במושב נס הרים, אף אחד לא שאל אותה ממה היתה עשויה הריצפה בביתה שלה בכורדיסטן כשהיתה בת שמונה.

"אני חושב שאין בארץ מספיק אנשים שמדברים בעד עצמם. יש ארבעה יומונים, וזה מה שיש לכל אנגליה, והמון אנשים קוראים וכותבים על המון אנשים. מעט מאוד קוראים על עצמם. הסרט הבריטי הדוקומנטרי הטוב יותר, יורד אל האנשים שמדברים על עצמם. אצלנו, למשפחת ממן בשלומי, אין במה, אנחנו לא שומעים אותה, רק עליה. עיתונאי, או הפרופסור מהאוניברסיטה מדבר עליה".

במלאכת הדיבוב הזאת יש משהו יצירתי?

"זה יותר דומה למה שעושה צורף, בניגוד לצייר. אתה כלוא בתוך המיסגרות שבחרת. רק זהב. להוציא מתוך הגוש את הצורה שאתה בוחר. אתה לא יכול להוסיף חומרים. בשבילי זה היה תרגיל של שנה וחצי בהקשבה.

למה אנשים מוכנים להענות למסע כזה לתוך פרטי חייהם? הרי לא מדובר בסיקור שתפוצתו מובטחת?

"אנשים מסתובבים דרך קבע עם תחושה שלא מספיק מקשיבים להם. לכל אחד יש חוויות שאיש לא שמע אותן, אפילו אצל אלה שזכו להקשבה מתמדת. יש חלק מובן מאליו בחיים שאנשים לא מדברים עליו, והוא צובר מועקה".

•

ההקשבה לו ניקטעת. בדרך הממהרת למרכז הארץ, לאורך הים התיכון, צפה תמונה מידברית מגב עטיפת הספר "רוח סיני". דני רבינוביץ במסע. ליד נעליו המאובקות מוטל צל של תיבת כינור בתוך אור מדברי עז. רבינוביץ צועד עם תרמיל גב פתוח וכובע טמבל לבן. ברקע משתרעים פיסולים קשים של הרים חומים. זאת הליכה איטית, העיניים מכוונות אל הקרקע עם חיוך ממוס. יש הרבה קֶשֶב בצעידה שלו, "הליכה זה מצב טבעי ומאוד פורה".

אתה מנגן בכינור?

לא. זה לא היה שלי. וזה לא כינור. זאת ויולה. לפני עזיבת סיני סחבנו את כלי הנגינה של התזמורת, לקראת קונצרט הפרידה מהחר".

תלמה אדמון

ג'קסון

(המשך מעמוד 28)

לקניית כרטיסי נסיעה חזרה למקומות מגוריהם. לא יכולתי לחלק להם מקומות עבודה. מרטין לותר קינג מת. קנדי מת. לבם נשבר.

"היה קל להיכנע. היבטתי בפניהם ואמרתי, 'חיזרו אחרי, אני מישהו. אני אולי עני אבל אני מישהו'. זה היה יום של ריפוי קבוצתי, יום של קתרזיס. זה נתן לאנשים כוח, מזון לנשמה. ומאז השתמשתי בזעקת הקרב הזו ברחבי תבל... היא מבטאת את המצוקה האנושית, את החיפוש אחר הקיום, את הרצון להיות". אלה מילים של מטיף, אבל איזה מטיף!

אחת הסיסמאות היפות של החברה האמריקנית היא, שכל ילד שנולד בארה"ב עשוי להיבחר לנשיא כשיגדל. עד לחודשים האחרונים לא האמין שום אזרח אמריקני, שחור או לבן, שהסיסמה הזו חלה על ילדים שחורים. מסע הבחירות של ג'קסון נתן לשחורים תקווה חדשה, גאווה חדשה. המילים 'אני מישהו' קיבלו משמעות חדשה. גל כזה של התרגשות לא אפף את הקהילה השחורה מאז תחילת המסע לשוויון זכויות, בשנות ה־60. הדרישה לפריטי ג'קסון – חולצות עם דיוקנו של ג'קסון, כפתורי ג'קסון, ספלי ג'קסון – מרקיעה שחקים. כמעט כל התלמידים השחורים המשתתפים בתחרויות נאומים בבתי־ספר, נושאים את נאומו של ג'קסון בוועידה הארצית של המפלגה הדימוקרטית ב־1984. לא חשוב שג'קסון לא יגיע השנה לנשיאות ואפילו לא ייצג את מפלגתו בבחירות. גם בהפסדו הצפוי הוא נתן לשחורים תחושה של שייכות מחודשת.

> *"חיזרו אחרי, אני מישהו. אולי אני עני אבל אני מישהו. האמירה הזו נתנה לאנשים כוח, מזון לנשמה"*

בשביל הרוב המכריע של שחורי ארה"ב, ג'קסון הוא בן המשפחה שעשה חיל "בחוץ, בעולם הגדול". עלבון שמטיחים בג'קסון נתפס כעלבון אישי אצל שחורים רבים. אם יפסיד ראש עיריית ניו־יורק, אד קוץ', בבחירות הבאות לראשות העיר, הוא יוכל לזקוף זאת, כמעט בלעדית, לדבריו, ש"יהודים חייבים להיות משוגעים כדי להצביע בשביל ג'קסון".

מנגנון המפלגה הדימוקרטית היה אולי הסכר האחרון נגד שיטפון ג'סי. גם ברגעיו הגדולים של ג'קסון, עשה המנגנון – אותו גרעין נוקשה האוצר את מצפונה של המפלגה, זכרונה הקולקטיווי ואת יצר ההישרדות שלה – כל מאמץ להתייחס למתמודד השחור בפטרונות מתחסדת, שרמזה שאין לו סיכוי. המפלגה הבינה, שמעבר לסיסמאות, יש רק משמעות אחת לאפשרות המרוחקת של בחירת ג'קסון כמועמדה לנשיאות: הרס המפלגה הדימוקרטית כפי שהיא מוכרת היום. במערכות הראשונות של הבחירות המוקדמות, כששמונה מתחרים עטו בששון איש על ורעהו, יצא ג'קסון נקי, ללא חבורה ואפילו ללא כתם. עליו כמעט לא מתחו ביקורת גם כשאמר דברים שמועמד אחר היה נסקל בגינם באבנים. רגשי אשם של לבנים ליברלים? אולי. סביר יותר להניח שזו היתה טקטיקה של זלזול מתוחכם. אם אינני מבקר אותו סימן שהוא איננו קיים.

"מה רוצה ג'סי?" – "טיים" אמר שזו השאלה הלבנה הגדולה, שנשאה אופי מתנשא. ברור שג'קסון רצה להיות נשיא, לפחות בשלבים הראשונים של המערכה. אבל בחוגי המפלגה עשו לו את החשבון: האם הוא רוצה להיות שר? לחקצין את המצע הדימוקרטי? על ג'קסון בבית הלבן לא דיברו במפלגה, על כל פנים לא בחוגים הקובעים.

סביר להניח שההישגים העצומים של המועמד השחור, שהגיע לשלב חצי הגמר, ישמשו תשתית לגיחה חדשה ב־1992. מי שלא רצה אותו עכשיו, ישמע ממנו בעוד ארבע שנים.

רן דגוני

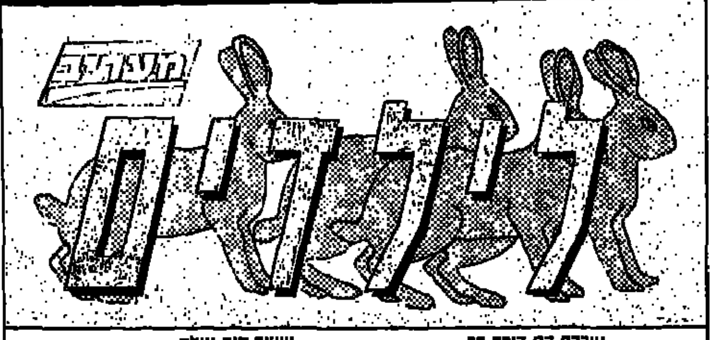

עורכת בת דורה בר עיצוב חוה עילם

3 ביוני 1988 י"ח בסיון תשמ"ח גליון 368

מה הולך

נורו 500 עזי בר כדי להציל צבים נדירים

שני ביולוגים אמריקנים ירו ב־500 עזי בר באי אלדברה, המשתיך לקבוצת איי סישל באוקינוס ההדי, כדי להגן על צבים נדירים החיים באי. נותרו באי רק 200 עזים.

העזים, צאצאי עזי בית ששלחו לחפשי באדמות האי לפני 100 שנה, מתחרות על המזון נגד 150,000 צבי ענק באי אלמגים זה. הן גם השמידו, על ידי רעיה, את השיחים שתחתיהם מסתתרים הצבים מפני חם השמש. ללא מחסה עלולים הצבים למות.

האי אלדברה הכרז כשמורת טבע בינלאמית לצרך שמור הצבים הנדירים.

*

אנית הדגל של הצי התרכי, טעונה אוצרות זהב וכסף ודברי ערך אחרים, שהטבעה על ידי היונים ב־1822 לאחר שהתרכים בזזו את האי חיאוס, נתגלתה סמוך לחופי האי.

שברי האניה הטבועה נתגלו במרחק של שני קילומטר צפונית־מזרחית לנמל חיאוס, בעמק של 50 מטר. חלק משברי האניה נשמרו היטב בהיותם שקועים בתוך הבוץ בקרקעית הים.

הקרב הימי ב־1822 בין צי תרכיה ויון, אשר בו הטבעה האניה, משך את תשומת לב העולם למאבק העצמאות היוני נגד האימפריה העותומנית. מלחמת היונים לעצמאותם החלה שנה לפני כן, ב־1821, לאחר 400 שנות שלטון תרכי.

לפי הידיעות מספרי ההיסטוריה היו באניה – "בורלוטת סימאו" שמה – יותר מ־2,000 תרכים, 700 שבויים יונים מהאי חיאוס, זהב, כסף וחפצים אחרים ששדדו מן האי העשיר.

רחל שי

הפנה המצחיקה

אבא: "אשמח מאד אם תלמד מעט!"
גיא: "אבל אבא, אני לומד מעט, מעט מאד!"

* *

דן היה מחשב באצבעותיו.
אמרה לו אמא: "אתה כבר גדול, הפסק לחשב באצבעות וחשב בראש".
אמר דן: "הרי יש לי רק ראש אחד!"

* *

בואו נדבר על משהו

קו פתוח לילדים בנושא:

אמא עובדת.
ואני עצמאי/ת, כועס/ת, בודד/ת, מרוצה, מקופח/ת

יתקיים ביום ב' 6.6.88 בין השעות 17.00-15.00
בטלפון
03-5615677

צוות המשיבים:
אבי מרדלר, פסיכולוג, מכון אדלר
שרי שלהב-כץ, פסיכולוגית
דרורה סופר, נעמת, מנחה חוגי הורים

משהו מגזין צעיר

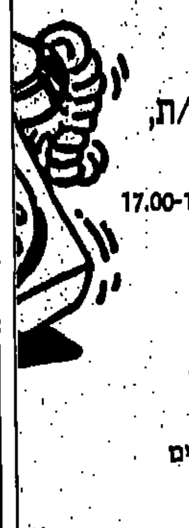

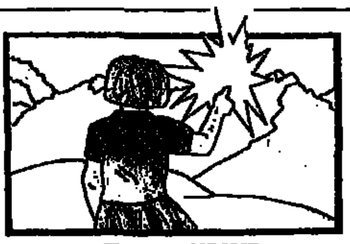

מענין מאוד

תלבשת אחידה

הילדים שאתם רואים בתצלום אינם מחפשים לרופאים או לרוקחים. הם פשוט לובשים את התלבשת האחידה של בתי הספר באיטליה. הם ילדים איטלקיים הגרים בעיר נפולי וצלמנו אותם בשעת משחק בחצר, יחד עם המורה שלהם. את החלוקים – לבנים או כחלים – לובשים גם הבנים וגם הבנות על כל שאר הבגדים הפרטיים שלהם – על מכנסי טרנינג או על ג'ינס או על כל בגד אחר, ועל הצואר קושרים סרט צבעוני. לכל שכבת גיל סרט בצבע שונה. כל הילדים שבתצלום עונדים סרטים אדמים – סימן שהם שיכים לאותה כתה.

הילדים עם התלבושת האחידה. לכל שכבה גיל סרט בצבע שווה.

צלמתי אותם כדי שהילדים שלי – ודאי גם אתם – יפסיקו להתלונן על התלבשת האחידה שלהם, שהיא בסך הכל חלצת טריקו נחמדה עם סמל בית הספר.

לפני שלשים שנים, כשהייתי ילדה, גרתי שנה באיטליה וגם אני הלכתי בחלוק כזה לבית הספר. השנה, כשבקרתי באיטליה, צחקתי ואמרתי: הנה, שום דבר לא השתנה מאז. לא בבית הספר.

ליאורה עיני

מי לכלך את גג המכונית?

לא פעם אפשר לשמוע בשעות הבוקר איך בעל מכונית מקלל בזעם:
"טפו! מי ליכלך את המכונית שלי? איך זה יכול להיות -- אני לא חונה מתחת לעץ וצפור ליכלכה... האם הצפרים לא ישנות בלילה?"

בעיקר בעונת הנדידה (שהסתיימה זה עתה) קורים דברים במרומים. צפרים רבות נודדות בלילות. הן עושות זאת משום שכך הן מקטינות את סכנת הפגיעה בהן (בעיקר מצפורים דורסות) אך בעיקר משום שקיבלו את הנדידה הלילית בתורשה מאבות אבותיהן במשך עשרות ומאות מליוני שנים של מעוף בלילה וניווט (מציאת הדרך) על פי הכוכבים. וכך חולפות בדממה להקות צפרים בלילות היפים שלנו גבוה במרומים. וכדרך הצפרים הן מפרישות את הפסולת של גופן תוך כדי המעוף, ופה ושם נוחתת השלשלת על גג מכונית; ובמקום לקלל כדאי להתפעל על התופעה המופלאה של נדידת הצפרים (באביב – צפונה ובסתיו דרומה), גם אם בעת הנדידה הן משאירות "סימנים" על גג מכוניות חונות.

עמוס בר

התאומים קלמנט.

להקת הנערים מטלץ

מי שמע על הפסטיוואל הווקאלי ביפו? אתם בטח שואלים מה זה בכלל פסטיוואל ווקאלי. אז ככה – הפסטיוואל הווקאלי זוהי הגיגה פומבית (ציבורית) גדולה שבה מופיעות מיטב המקהלות. ווקאלי פירושו קולי, זמרתי. רב המקהלות הן מקהלות של אנשים בוגרים, אנשים בגילאים של אבא ואמא ואפילו סבא וסבתא. רק מקהלה אחת שהופיעה היתה מקהלה של ילדים. מקהלה שעלתה ברמתה על מקהלות של אנשים מבוגרים.

זוהי מקהלה שבאה אלינו מגרמניה וקוראים לה מקהלת הנערים מטלץ. 41 ילדים, נערים וקצת בוגרים שמשחקים במיתרי הקול שלהם ומפיקים צלילים מרגשים. שילוב הרמוני של קולות שגורם להתרגשות רבה. וגם לצחוק ולהומור למרות שהטקסטים לקוחים ברובם... מספר תהילים.

הלהקה היא להקה של ילדים (בנים). המתחילים לשיר בה מגיל 6. הילדים הבולטים בלהקה הם מרקוס באוור בן 12, ששר כבר שש שנים בלהקה והופיע באופרות שונות בעולם, התאומים קלמנט וויקטור בעלי המראה האקזוטי (אבא מצרי) והילדה היחידה בכל ההסטוריה של המקהלה (32 שנה) שהיא בתו של המנצח, ולמדה לשיר בקול של בנים. מדובר בילדים רגילים עליזים ושובבים, אבל – ממושמעים. בצהריים חייבים לישון. וכשהמנצח אומר להסתדר כולם מסתדרים במקומותיהם כמו גדוד קטן של חיילים עליזים העושים כשפים בקולם.

ומי שרוצה לראות, מוזמן לאמתאוס פאסיון בכנסיה דורמציון בירושלים.

רות וייס

היומן המטריף שלי

היה זה בשדה על־יד המחנה...

אמא עוזרת לי להעמיס על גבי את התרמיל, אבא מזכיר לי לשתות הרבה וליאור... ליאור מקנא ומסתתר בחדר שלו. כן, אני יוצא למחנה של תנועת המושבים. איזה כיף!

...איזה כיף!

טוב, אז נוסעים באוטובוס הצהוב של המועצה, ואחרי שעה מאבדים את הגרון מרב צוחות של שירים וסקמאות.

...ובונים אהלים משמיכות, אשר בכל פעם נופלים מחדש.

...ולומדים שוב לקשר מוט במשחקי ולשחק חברה, ולנצח את הקבוצה המתחרה בכל מה שרק אפשר.

...ואוכלים את האכל הנהדר שאמא הכינה. פותחים קפסות שימורים לבד, טועמים מדברים שהכינו אמהות אחרות לילדים אחרים וזוכרים (לפעמים) לשתות הרבה.

אז זה כיף!

ומה עם החבר'ה הלא־נורמלים מהקבוצה השניה, הנקראת "מסטיקים", שבלילה חדרו לתוך המאהל שלנו וגנבו לנו חלק נכר ממלאי קפסות השמורים, הבמבות, הביסלי והסכריות ששמרנו באהל המטבח שלנו!

ומה עם הדגל שלנו, שתלינו בתמימות על האהל, כפי שכלם עשו, ואחר כך, בלילה, גלינו שהחבר'ה מה"מסטיקים" גנבו גם אותו ואפלו שרפו חלק ממנו!

ומה עם ה"א"ש־לילה", כשהובילו אותנו בעגולים עגולים, סחור־סחור, ובכל פעם מנסה מדריך אחר לעבד עלינו ולהפחיד אותנו! אמנם כמה ילדות צוחו מפחד, אבל בעצם לא מפחד אמתי, אלא משום שהן ידעו שהמדריכים מצפים שהן יצוחו מפחד.

חוץ מזה, לא ישנו כמעט כל הלילה, כי לא רצינו שיצבעו אותנו. אבל בבקר, כשהתעוררנו, גלינו שאיכשהו הצליח מישהו למרח עלינו משחת שנים מגעילה.

כשחזרתי הביתה ואמא חבקה, ושקה ושאלה איך היה, חיכתי בעיפות, העברתי יד על פני המטנפות ועניתי: "היה משגע!"

אחר כך יצא ליאור מהחדר (מה, הוא התחבא שם שלשה ימים!) ואני רצתי לעברו, חבקתי אותו, והוא הודיע לי שגם הוא עשה מחנה על הדשא, היכן שאבא בנה לו אהל.

"המחנה שלי היה יותר מצלח", הוא הודיע לי בחגיגיות.

"אבל אותך לא צבעו", השבתי לו.

בערב, כשאכלנו כלנו ליד השלחן, פנה ליאור לאבא ובקש: "אבא, בפעם הבאה, כשיואב יוצא למחנה ואתה בונה לי אהל, אל תשכח לצבע גם אותי, בבקשה"...

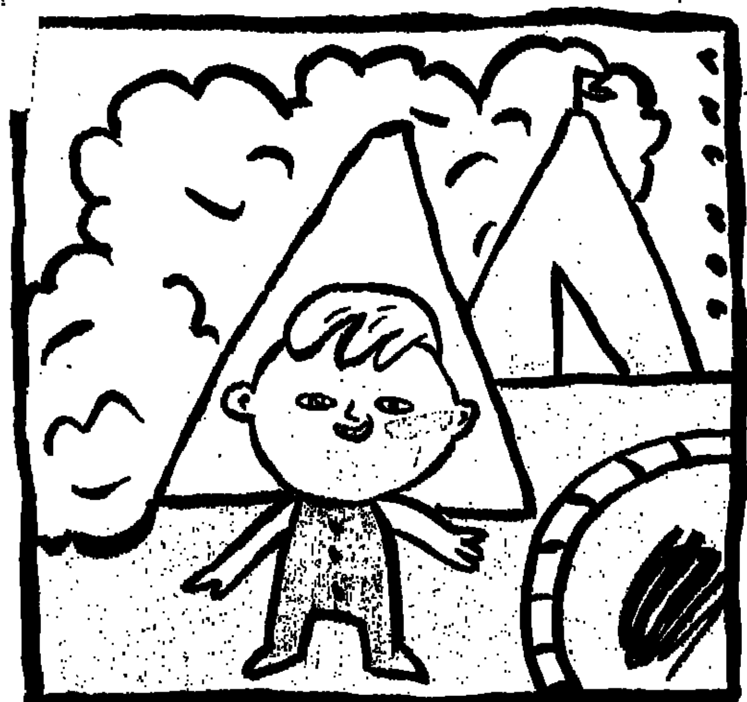

ספר יואב, ורשם איתו אבירם

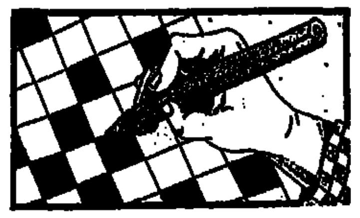

משתעשעים

תשבץ הקטר

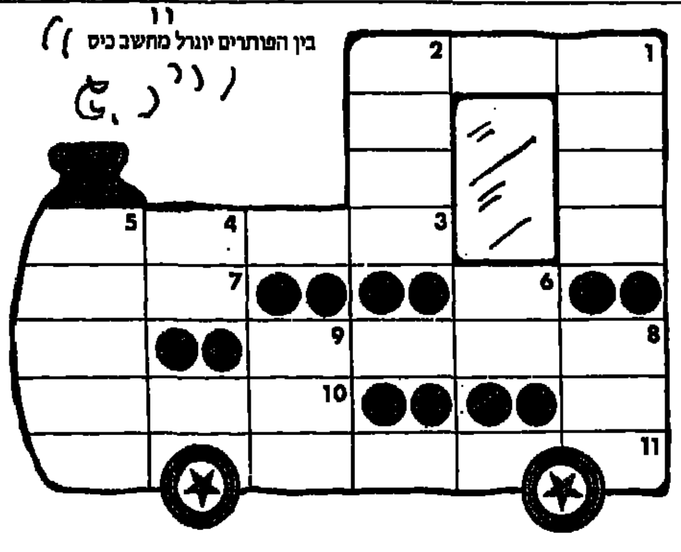

בין הפותרים יוגרל מחשב כיס

מאזן: 1. מוביל את 11 במאונך. 3. בו נושאים כסף קטן. 7. השביעי בסלם הצלילים. 8. כלי תחבורה אוירי. 10. הבו! 12. נוסעת על פסים.

מאונך: 1. מחלקי 11 במאוזן. 2. בירה באירופה. 4. פלא. 5. אד, ההבל הסמיך הנוצר ע"י התאדות מים רותחים. 6. לאט. 8. מדת ארך. 9. פועל העוסק בהקצעת אבנים.

פתרונות נא לשלוח ל"מעריב לילדים" ת.ד 20044 ת"א.

החלף א' בע'

לפניכם הגדרות למלים אשר האות א' נמצאת בתוכן.
אם תחליפו את האות א' בע' תקבלו מלה חדשה, שגם הגדרתה נתונה.

1. עין בספר – תתן דבר מה לכמה חלקים.
2. חדש עברי – ענן.
3. הבל העולה מנוזלים – מופיע בבית משפט.
4. חסר – אבר הראיה.
5. חדר גדול – תבל.
6. יבשה מקפת ים – תל חרבות.
7. כלי חפירה – זמן.

בין הפותרים יוגרל עט כלורף

מימי

כוכב שביט כתב וצייר אורי פינק פרק 33